

כתב יד פרנקפורט דמיין 133 (כ"י ט)

סוגריים זוויתיים מציינים את ההפניות לדפוס וילנא: <פרק, פסוק, סימן>

בצבע אדום: ציון הדף והעמוד בכתב היד

* בכתב היד מופיעות מילים רבות כשמעליהן עיגול כסימן להשמטה. זוהי הגהתו של סופר מאוחר, ומשקפת את הנוסח של הדפוסים המאוחרים. לא מצאנו לנכון להביא סימנים אלה כאן.

* בשולי כתב היד מופיעות כותרות נושאות, שהושטו מהנוסח המובא להלן (כגון: על העובד את רבו כראוי, על הזריזות, על העוסק בתורה וכדומה). לעיון בכתב היד:

<http://sammlungen.ub.uni-frankfurt.de/id/1928594>

<א,א,א> (א233) **מדרש חזית שיר השירים** שיר השירים אשר לשלמה. זשי"ה ע"י [על ידי] שלמה המלך ע"ה ברוח הקדש ורוח נבואתה דכתי' חזית איש מהיר במלאכתו לפני מלכים יתיצב בל יתיצב לפני חשוכים. איש מהיר במלאכתו זה יוסף הצדיק דכתי' ביה ויבא האיש הביתה לעשות מלאכתו. ר' יהודה אומר יום טבול יום תיאטרון היה. ור' נחמיה אומ' יום תיאטרון של נילוס היה והלכו כולם לראות והוא נכנס למלאכתו לחשוב חשבונותיו של רבו. ר' פנחס בשם ר"ש בר אבא אומ' כל מי שהוא משמש את רבו כראוי סופו לחירות. לפי לפני מלכים יתיצב. ומנין אנו למדים מיוסף ע"י ששימש את רבו כהוגן יצא לחירות. ועמד לפני פרעה מלך מצרים שנא' וישלח פרעה וי(א)קרא את יוסף וגו'. בל יתיצב לפני חשוכים זה פוטיפר שהחשיך הב"ה עיניו וסרסו.

<א,א,ב> ד"א חזית איש מהיר במלאכתו זה משה רבי' ע"ה שהיה זהיר במלאכתו שנא' ויקם משה ויושיען ולא נתעצל אלא נזדרז ועמד והשקה את הצאן של הרועים וצאנן של בנות יתרו שנא' וגם דלה דלה לנו למה ב' דליות השקה את הצאן של אלו והשקה את הצאן של אלו ועשה שלום ביניהם בזריזותו לפי לפני מלכים יתיצב לפני פרעה שנא' השכם בבקר והתיצב לפני פרעה. בל יתיצב לפני חשוכים זה יתרו כך היה ר' יהודה דורש א"ל ר' נחמיה עשית קדש חול. אלא דרוש הכי דא"ל הב"ה נזדרזת בזריזות תבא ותעשה סרסור ביני לבין בני שנקראו מלכים שנא' ואתם תהיו לי ממלכת כהני לפני מלכים יתיצב זה מלך מלכי המלכים הב"ה שנא' ויהי שם עם יי. בל יתיצב לפני חשוכים זה פרעה שנקרא חשך שהחשיך (ב233) הב"ה לו ולא רצו שנא' ויהי חשך אפלה. ד"א חזית איש זה דניאל שנא' ואקום ואעשה את מלאכת המלך זה שבצשר שהיה עושה פה לפי נזדרז במלאכת בית המקדש ויזכה להאריך ימים שנא' ויחי דניאל עד שנה אחת לכורש המלך ולא עוד אלא שהוא יושב בשער המלך שנא' ודניאל בתרע מלכא עכשיו שנזדרז במלאכת

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד פרנקפורט דמיין 133 (כ"י ט)

המלך בבית אלהא. לפני מלכים יתיצב לפני מלך מ"ה הב"ה. בל יתיצב לפני חשוכים זה נבוכד נאצר ולמה נקרא שמו ששבצר שבאו שש צרות בימיו. גלות יהויכין. גלות צדקיה. גלות יהויקים. צרתי אריות. וצרתן של חנניה מישאל ועזריה בכבשן האש.

<א,א,ג> ד"א חזית איש מהיר במלאכתו אלו צדיקים שעוסקי במלאכתו של הב"ה. לפני מלכים יתיצב שעוסקי בתורה שנא' בה בי מלכים ימלוכו. בל יתיצב לפני חשוכים אלו מלכי הרשעים שנא' והיה במחשך מעשיהם וכת' יהי דרכם חשך וחלקלקות.

<א,א,ד> ד"א חזית איש מהיר במלאכתו זה חנינא בן דוסא. פעם אחת ראה אנשי עירו מעלין עולות ושלמי אמי הכל מעלין עולות לירושלם ואני איני מעלה כלום מה אעשה הרי אני יוצא לרחובה של עיר יצא ומצא שם אבן אחת ישב וסדקה וכרכמה. ואמי הרי עלי להעלותה לירושלם בקש לשכור פועלים אמי להם מעלין אתם לי האבן הזו לירושלם אמרו לו תן לנו שכרנו ת"ק זהובים ואנו נעלה לך אבנך לירושלם אמי להם וכי מאין יש לי ת"ק זהובים ליתן לכם ולא מצא לשעה והלכו להם. מיד זימן לו הב"ה מלאכים כדמות בני אדם אמרו לו ר' תן לנו ה' סלעים ואנו נעלה לך אבנך לירושלם ובלבד שתתן ידך עמנו נתן ידו עמהם ונמצאו עומדים בירושלם בקש ליתן להם שכרם ולא מצאם. בא המעשה ללשכת הגזית ואמרו לו כמדומה לך ולנו רבי שמ"ה העלו אותך לירושלם מיד נתן השכר שהשכיר למלאכים לחכמים. וקראו עליו חזית איש מהיר במלאכתו. (234א) וזהיר במלאכתו.

<א,א,ה> ד"א חזית איש מהיר במלאכתו זה שלמה שנזדרז בבנין ב"ה ויבנהו בשבע שנים והאכתי ואת ביתו בנה שלמה י"ג שנה נמצא מרובה ומיופה בנין שלמה מבנין ב"ה אלא כך אמי בנין ביתו נתעצל. ובנין ב"ה נזדרז ולא נתעצל. ר' הונא בש"ר יוסי אומי הכל מסייעין את המלך והכל מסייעין בשביל כבוד המלך שהוא מלך מ"ה הב"ה. ואפי' רוחות ואפי' שדים ואפי' מ"ה. ר' יצחק בריה דרב יהודה בר יחזקאל אמ' כתי' בנה בניתי בית זבול לך בנין בנוי בניתי. ר' ברכיה אומי והבית אשר היו בונין אין כתי' כאן אלא והבית בהבנותו מאליו היה נבנה. אבן שלמה מסע בנו אין כתי' כאן אלא נבנה מלמד שהיתה האבן נושאת עצמה וניתנת ע"ג הדימוס. אמ"ר אבהו ואל תתמה לדא דהא כתי' להלן והיתת אבן אחת ושומת על פוס גובא וכי () יש אבנים בבבל אלא מארץ ישראל פרחא לשעה ובאת וישבה על פי הבאר. ר' הונא בש"ר יוסי אומי ירד מלאך כדמות ארי של אבן וישב לו על פי הבור הה"ד אלהי שלח מלאכיה וסגר פום אריותא ולא חבלוני. ואל תתמה אם בכבוד ב"ו צדיק כתי' והיתת אבן חדא בכבודו של מלך מ"ה הב"ה עאכ"ו לפי לפני מלכים יתיצב. לפני מלכי התורה י(צ)ת[ת]יצב. בל יתיצב לפני חשוכים זו חבורה של רשעים.. א"ר יהושע ב"ל בשעה שנמנו וגמרו ג' מלכים וד' הדיוטות אנן להם חלק לעולם הבא בקשו לצרף שלמה עמהם. יצתה בת קול ואמרה אל תגעו במשיחי. א"ר יהוד' ברי סימון ולא עוד אלא שנתיחס ראש לגי יחסים שנא' ובן שלמה רחבעם וגוי' א"ר יודן ולא עוד אלא ששרתה עליו רוח הקדש ואמ' ג' ספרי' הללו משלי קהלת ושיר השירים.

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד פרנקפורט דמיין 133 (כ"י ט)

<א,א,ו> ד"א שיר השירים זש"ה תחת אבותיך יהיו בניך. את מוצא צדיק מוליד צדיק. [רשע מוליד רשע] צדיק מוליד רשע. רשע מוליד צדיק. וכלהוון יש להם משל. יש להם מליצה. צדיק מוליד צדיק יש לו מקרא תחת (ב234) אבותיך יהיו בניך. משל סרכה דאקים תניתא. רשע מוליד רשע יש לו מקרא שנא' והנה קמתם תחת אבותיכם וכתתי מרשעים יצא רשע. יש לו משל מה ילידת חיפושיתא קרוצי בישא מיניה. צדיק מוליד רשע יש לו מקרא שנא' תחת חטה יצא חוח. משל מולדין דלית דכותהוון מיתין דלא דמיין להוון. רשע מוליד צדיק יש לו מקרא שנא' תחת הנעצוץ יעלה ברוש. משל מן סניא נפק ורדא אבל שלמה ע"ה מלך בן מלך חכם בן חכם צדיק בן צדיק איגוני?נוס בן איגוני?נוס. את מוצא כל מה שכתו' בזה כתו' בזה דוד מלך מ' שנה. וזה מלך מ' שנה. אביו מלך על ישראל ויהודה וזה מלך על ישראל ויהודה אביו בנה את היסודות והוא בנה את העליונות. זה מלך מסוף העו' ועד סופו וזה ג"כ. זה כתב ספרים וזה ג"כ. זה אמ' דברים וזה ג"כ. זה אמ' שירים וזה ג"כ. זה אמ' הבלים וזה ג"כ. זה העלה את הארון וזה ג"כ. דוד מלך מ' שנה שנא' והימים אשר מלך דוד על ישראל מ' שנה. וכן בשלמה כתי' וימלוך שלמה על כל ישראל ויהודה מ' שנה. דוד מלך על ישראל ויהודה שנא' ויבחר יי אלהי ישראל בי מכל בית אבי. וזה ג"כ שנא' וישראל ויהודה רבים. דוד בנה את היסודות שנא' ויקם דוד המלך על רגליו. וזה בנה את העליונות שנא' בנה בניתי בית זבול לך. דוד אמ' דברים שנא' ואלה דברי דוד האחרונים וזה ג"כ שנא' דברי קהלת בן דוד. דוד אמ' משלים שנא' כאשר יאמר משל הקדמוני מרשעים יצא רשע וזה אמ' משלים שנא' משלי שלמה בן דוד. דוד אמ' ספרים דתילים שנכתב על שמו וזה ג"כ משלי שיר השירים. דוד קלס באז שנא' אז ימלא שחוק פיננו וזה ג"כ שנא' אז אמר שלמה. דוד עלה הארון שנא' ויהי דוד וכל בית ישראל מעלים את הארון. וזה ג"כ שנא' אז יקהל שלמה את כל זקני ישראל. דוד אמ' שירים שנא' וידבר דוד ליי (א235) את כל דברי השירה הזאת וזה ג"כ שיר השירים. א"ר סימון בש"ר יונתן דבית גוברין בש"ר יהושע ב"ל הואיל ומקישו לאביו מכל צד שנא' גם יי העביר חטאתך לא תמות אף זה כיוצא בו. ולא עוד אלא ששרתה עליו רוח הקדש ואמ' ג' ספרים משלי שיר השירים וקהלת.

<א,א,ז> שיר השירים זהו שאמ' הכתו' לב חכם ישכיל פיהו פומיה מודי עלוי. פומיה מחכים עליו. ועל שפתיו יוסיף לקח מתוך שהוא מוציא דברי תורה מלבו מוסיף על לקחה של תורה. משלו משל לה"ד לחבית שהיא מלאה אבנים טובות ומרגליות ומוקפת צמיד פתיל ונתונה בזוית אחת ואין אדם יודע מה בתוכה בא אדם ופתח אותה וידעו הכל מה בתוכה כך לבו של שלמה היה מלא חכמה ולא היה אדם יודע מה בתוכו כיון ששרתה עליו רוח הקדש אמ' שלשה ספרי' וידעו הכל חכמתו. ד"א ועל שפתיו יוסיף לקח שהוסיף על ד"ת עליהו שנא' ונתתי את לבי לדרוש ולתור בחכמה. מאן דקרא צבאות ניזיל לגביה מאן דקרא טבאות [ניזיל] לגביה שנא' ויתורו את ארץ כנען. ומהו לתור לעשות תייר בחכמה כמד"א ויתורו את ארץ כנען. ד"א לדרוש ולתור בחכמה. לתור ולהותיר הדין פייטאנא כד עביד אלפא ביתא וחמשה אתין יתירין עלוי הה"ד ויהי שירו חמשה ואלף.

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד פרנקפורט דמיין 133 (כ"י ט)

ויהי שירו של אלף חמשה. ולא על ד"ת בלבד היה תייר שלמה המלך ע"ה אלא על כל אשר נעשה תחת השמש כגון היאך ממתקין את החרדל היאך ממתקין התרמוסין. א"ל הב"ה שלמה אחר ד"ת יללתה חיך אין אני מקפיד שכרך הריני משרה עליך רוח הקדש מיד שרתה עליו רוח הקדש ואמ' ג' ספרים הללו משלי קהלת ושיר השירים.

<א,א,ח> ד"א שיר השירים זש"ה ויותר שהיה קהלת חכם אלו אדם אחר אמרו צריך לכוף את אונן ולשמוע הדברים האלה ויותר שאמרו ברוח הקדש ויותר שהיה קהלת חכם ואיזן וחקר ותקן משלים הרבה. איזן ד"ת וחקר ד"ת ותקן ד"ת ועשה אזנים לתורה על כן את מוצא שעד שלא (ב235) עמד שע"ה למה היתה התורה דומה רב נחמן אמ' תרתין. רב נחמן אמ' לפלטין גדולה שהיו בה פתחים הרבה וכל מי שהיה נכנס בה היה טועה מדרך הפתח. בא פקח אחד ונטל הפקעת ותלאה דרך הפתח והיו הכל נכנסין ויוצאין דרך הפקעת כך עד שלא עמד שע"ה לא היה אדם יכול לעמוד ולהשכיל ד"ת וכיון שעמד שע"ה התחילו הכל סוברין תורה. רב נחמן אמ' לישנא אחורי לחורשה של קנים שלא היה אדם יכול להכנס בה ובא פקח אחד ונטל את המגל וכיסח התחילו הכל נכנסין דרך הכסוח כך שע"ה. א"ר יוסי לקופה מליאה פירות ולא היה לה אוזן ולא היה יכולה ליטלטל ובא פקח אחד ועשה לה אזנים והתחילה לטלטל ע"י אוזנים כך שע"ה. א"ר לוי לקיתון גדול שהוא מלא רותחין ולא היה לה אוזן ליטלטל בא פקח אחד ועשה לה אוזן והתחיל ליטלטל ע"י אוזנו. א"ר חנינא לבאר עמוקה מלאה מים והיה מימיה צחים ומתוקים ויפים ולא היתה בריה יכולה לשתות מהן. בא אחד וספק חבל בחבל ומשיחה במשיחה ודלה ממנה ושתה התחילו הכל דולין ושותין. כך שע"ה מדבר לדבר ממשל למשל עמד שע"ה על סודה של תורה הה"ד משלי שלמה בן דוד משלותיו של שלמה. ורבנן אמרי אל יהי המשל הזה קל בעיניך שע"י המשל הזה אדם יכול לעמוד על דברי תורה. משל למלך שאבד זהוב מביתו או מרגלית טובה מדליק פתילה באיסר והוא מוצא אותה כך המשל הזה לא יהי קל בעיניך שע"י המשל הזה אדם עומד על ד"ת ותדע לך שהוא כן שהרי שע"ה ע"י המשל עמד על דקדוקיה של תורה. א"ר יודן ללמדך שכל מי שאומ' ד"ת ברבים זוכה שתשרה עליו רוח הקדש של שכינה ממי אתה למד משע"ה שע"י שאמ' ד"ת ברבים זכה שתשרה עליו שכינה ואמ' ג' ספרים משלי שיר השירים וקהלת..

<א,א,ט> ר' פנחס בן יאיר אמ' אם תבקשנה ככסף אם אתה מבקש ד"ת כמטמוני' הללו אין הב"ה מקפח שכרך משל אדם מאבד סלע או בולכין בתוך ביתו אינו מדליק כמה פתילות כמה נרות עד שיעמוד עליהן. והלא דברי' ק"ו (א236) ומה אלו שהם חיי שעה של העולם הזה אדם מדליק כמה נרות וכמה פתילות עד שעומד עליהם וימצאם ד"ת שהם חיי הע"ה וחיי העה"ב עאכ"ו שאתה צריך לחפש עליהם כמטמונים הללו לפי אם תבקשנה ככסף. א"ר אלעזר מימי לא קדמני אדם לבית המדרש ולא הנחתי אדם שם ויצאתי. פעם אחת השכמתי ומצאתי הזבלים והתבנים ואמרתי אם תבקשנה ככסף וכמטמונים תחפשנה אז תבין יראת יי אנחנו לא נזבלם ולא נתבנם ואפי' כזבלים וה(כ)ת[בנים מכאן תניין היה ר' פנחס בן יאיר אומ' זריזות מביאה לידי נקיות. נקיות

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד פרנקפורט דמיין 133 (כ"י ט)

לידי טהרה. טהרה לידי קדושה. קדושה לידי ענוה. ענוה לידי יראת חטא. יראת חטא לידי חסידות. חסידות לידי רוח הקדש. רוח הקדש לידי תחיית המתים. תחיית המתים לידי אליהו ז"ל הה"ד אם תבקשנה וכו' אז תבין יראת יי וגו' זריזות לידי נקיות שנא' וכלה מכפר את הקדש. נקיות לידי טהרה שנא' וכפר עליה הכהן וטהרה. טהרה לידי קדושה שנא' וטהרו וקדשו. קדושה לידי ענוה שנא' מרום וקדוש אשכון ואת דכא ושפל רוח. ענוה לידי חסידות שנא' עקב ענוה יראת יי. יראת חטא לידי חסידות שנא' אז דברת בחזון לחסידך. חסידות לידי רוח הקדש. רוח הקדש לידי תחיית המתים שנא' ונתתי רוחי בכס וחיייתם. תחיית המתים לידי אליהו ז"ל. א"ר מונא מה שעשתה תורה עטרה לראשה שנא' ראשית חכמה יראת יי. עשתה ענוה סנדל לעקבה שנא' עקב ענוה יראת יי. תחיית המתים לידי אליהו ז"ל הה"ד אז תבין יראת יי. ר"ש בש"ר סימון בן חלפתא משל ללסטיס שהיה גדול בביתו של מלך א"ל המלך שאל מה אתן לך אמ' הלסטיס אם אני שואל כסף וזהב הוא נותן. אבנים טובות ומרגליות הוא נותן אלא הריני שואל את הכל והכל בכלל הה"ד ונתת לעבדך לב שומע. א"ל הב"ה שלמה חכמה שאלת לך ולא שאלת עושר ונכסים (ב236) וכבוד ונפש אויביך חייך החכמה והמדע נתון לך וע"י כן עושר ונכסים אתן לך מיד ויקץ שלמה והנה חלום. א"ר יצחק חלום היה עומד על כנו. חמור נוהק והוא יודע מהו נוהק. צפור מצוצי והוא יודע מהו מצוצי מיד ויבא ירושלם ויעמוד לפני ארון ברית יי ויעל עולות ויעש שלמים ויעש משתה לכל עבדיו. א"ר אלעזר מכאן שעושי סעודה לתגמורה של תורה. א"ר יודן ללמדך שכל מי שהוא מלמד תורה ברבים זוכה ושורה עליו רוח הקדש שכן עשה שלמה ע"ה לימד ושרתה עליו רוח הקדש ואמ' ג' ספרי' משלי קהלת ושיר השירים..

<א,א,י> ד"א שיר השירים ר' איבו ור' יהודה בר' סימון ר' איבו אמ' שיר חד השירי' תרין הא תלתא. ור' יהודה בר' סימון אמ' שיר השירים כלא חד ואלין תרתין אחריתי מאי עביד לון חד שיר המעלות לשלמה וחד מזמור שיר חנוכת הבית לדוד סברין למימר דוד אמרן ואת תולה אותן בדוד שנא' כמגדל דוד צוארך אלא מה שיר השירים שלמה אמרם ותולה אותן בדוד אף אלו שלמה אמרן ותולה אותן בדוד. כשתמצא אומ' כל מעשיו של אותו האיש משולשין היו שלש מעלות עלה שלמה ע"ה במעלה הראשונה כתי' כי הוא רודה בכל עבר הנהר. במעלה השנייה שנא' ושלמה היה מושל. במעלה השלישית כתי' וישב שלמה על כסא יי למלך. א"ר יצחק וכי איפשי לו לאדם לישב על כסא יי אותו שכתו' בו כי יי אלהיך אש אוכלה הוא וכתו' נהר דינור נגיד ונפיק מן קדמוהי כורסייה שביבין דינור ואת אמרת וישב שלמה על כסא יי אלא מה כסאו של הב"ה שולט מסוף העולם ועד סופו אף שע"ה כן מה כסא יי דן בלא עדים והתראה אף כסא שלמה כן ואי זה זה דינן של זונות הה"ד אז תבאנה שתיים נשים זונות אל המלך מי היו רב אמ' רוחות היו ורבנן אמרי יבמות היו. ר"ש בשר"י ב"ל אמ' זונות ממש היו והוציא דינן בלא עדים והתראה. שלש ירידות ירד שע"ה ירידה ראשונה (א237) מאחר שהיה מלך גדול על כל העולם מסוף העולם ועד סופו ונתמעט מלכותו ולא היה מלך אלא על ישראל שנא' משלי שלמה בן דוד

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד פרנקפורט דמיין 133 (כ"י ט)

מלך ישראל. ירדה שנייה מאחר שהיה מלך על ישראל נתמעט מלכותו ולא היה מלך אלא על ירושלים הה"ד אני שלמה הייתי מלך על ישראל בירושלם. ירידה שלישית מאחר שהיה מלך על ירושלים נתמעטה מלכותו ולא היה מלך אלא על ביתו שנא' הנה מטתו שלשלמה ששים גבורים וכו' כלם אחוזי חרב ואפי' על מטתו לא היה מלך שהיה מתפחד מהרוחות. ג' עולמות ראה ר' יודן ור' חנינא ר' יודן אמ' מלך הדיוט מלך חכם טפש חכם עשיר עני עשיר מה טעם את הכל ראיתי בימי הבלי לית בר נש מתני חנוקיה דידיה אלא בשעת מחיה. ר' חנינא אמ' הדיוט מלך הדיוט טפש חכם טפש עני עשיר עני מה טעם אני קהלת הייתי מלך הוינא כד הוינא ברם כדין לית אנא. ג' עבירות עבר הרבה לו כסף וזהב הרבה לו סוסים הרבה לו נשים. הרבה לו כסף וזהב שנא' ויתן שלמה את הכסף בירושלם כאבנים ולא היו נגנבות. א"ר יוסי בר חנינא אבני עשר אמה ואבני ח' אמות היו. תאני רשב"י אפי' משקלות שהיו בימי שע"ה של זהב היו דכתי' אין כסף נחשב בימי שלמה למאומה. הרבה לו נשים דכתי' והמלך שלמה אהב נשים נכריות רבות. ר' חנינא בן אחי ר' יהושע אומ' על שם לא תתחתן בס. רשב"י אומ' לאהבה אהבה ממש לזנות. ר' אליעז' בנו של ר' יוסי הגלילי אומ' כתו' גם אותו החטיאו הנשים הנכריות מלמד שהיה בועלן כשהן נדות ולא היו מודיעות אותו. ר' יוסי בן חלפתא אומ' לאהבה לאהבן לקרבן ולגייירן ולהכניסן תחת כנפי השכינה נמצאת אומ' חנניה בן אחי ר' יהושע (אומ') ורשב"י ור' יוסי בנו של ר' יוסי הגלילי אמרו דבר אחד. ור' יוסי בן חלפתא פליג אתלתייהון. ג' שטנים נזדווגו לו דכתי' ויקם אלהי שטן לשלמה את הדר האדומי את רזין בן אלידע אשר ברח. ג' משלים (ב237) אמ' משלי שלמה בן דוד משלי שלמה בן חכם ישמח אב. גם אלה משלי שלמה. ג' הבלים אמ' הבל הבלים אמ' קהלת הבל חד הבלים תרין הא תלתא. ג' שירים אמ' שיר חד השירים תרין הא תלתא. ג' שמות נקראו לו שלמה ידידיה קהלת. ריב"ל אומ' הני תלתא אגור בן יקא למואל איתאל הם שבעה. אר"ש בר נחמן עיקר אונטיה שלו שלמה ידידיה קהלת. מ[נ]ודה ר"ש בר אבא באלו הדי' שניתוספו לו ונתגנה בהם שהם צריכין לידרש. אגור שאגר ד"ת. בן יקא בן שהקיאה כספל הזה שנתמלא בשעתו ונשפך בשעתו כך למד שע"ה תורה בשעתה ושכחה בשעתה. למואל שנאם לאל בכל לבבו ואמ' יכול אני להרבות ולא לחטוא. איתאל איתאל ואוכל. ג' ספרים כתב משלי קהלת ושיר השירים. אי זה מהם כתב תחלה ר' חייא רבא ור' יונתן ר' חייא בר אבא אומ' משלי כתב תחלה ואח"כ שיר השירים ואח"כ קהלת ומייתי לה מהאי קרא וידבר שלשת אלפים משל זה ספר משלי ויהי שירה חמשה ואלף זה שיר השירים וקהלת בסוף אמרה. מתנית' דר' חייא רבא פליג אשמעתתא ומתניתא אמ' שלשתן כאחד אמרן. שמואל אמ' כל חד וחד בפני עצמו. תני ר' חייא רבא רק לעת זקנת שלמה שרתה עליו רוח הקדש ואמ' ג' ספרים משלי קהלת ושיר השירים. ור' יונתן אמ' שיר השירים כתב תחלה ואח"כ משלי ואח"כ קהלת. ומייתי לה ר' יונתן מדרך ארץ כשאדם נער אומ' דברי זמר. הגדיל אומ' דברי משלות. הזקין אומ' דברי הבלים. ר' ינאי חמוי דר' אמי אמ' הכל מודים שקהלת בסוף אמרה.

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד פרנקפורט דמיין 133 (כ"י ט)

<א,א,יא> ר' אלעזר בר אבינא משום ר' אחא ורבנן ר' אלעזר אומי וידבר שלשת אלפים משל על כל דבר ודבר ויהי שירו חמשה ואלף אלף וחמשה טעמי על כל דבר ודבר. ורבנן אמרי וידבר שלשת אלפים משל על כל משל ומשל ויהי שירו חמשה ואלף שירו של משל טעמא דמילתא טעמיה דמתלא. א"ר שמואל בר נחמן חזרנו על כל ספר משלות ולא מצינו שכתו בו אלא תתי"ו פסוקים ואת אומי ג' אלפים משל (238א) אלא שאין לך כל פסו' ופסוק שאין בו שנים וג' טעמי כגו' נזם זהב וחלי כתם נזם זהב באף חזיר אל תתהדר לפני מלך ובמקום גדולים אל תעמוד אין צריך לומי תשב אין צריך לומי שלא תדבר. תנינן א"ר עקיבא ח"ו לא נחלק אדם מישראל על שיר השירים שלא תטמא את הידים שאין כל העולם כדאי כיום שניתנה שיר השירים לישראל למה שכל הכתובים קדש ושיר השירים קדש קדשים ועל מה נחלקו על קהלת. א"ר יוחנן בר' יהושע בן חמיו של ר' עקיבא כדברי בן עזאי כך נחלקו וכך גמרו. ר' אלעז' בן עזריה עביד לה מתלא לא' שהולך סאה של חטים אצל הנחתום א"ל הוצא לי ממנה קמח סלת הוצא לי ממנה קלוסקין וסולת אחר כך אחר חכמתו של שלמה לא סילת אלא שיר השירים לישראל.. **שיר השירים** המשובח שבשירים. המעולה שבשירי המסולסל שבשירים. נאמי שירים ושבח למי שעשאנו שירים בעולם. כד"א הלילו שירות היכל שבחו דהיכלא. ד"א שיר השירים המשובח שבשי המעולה שבשירי המסולסל שבשירי נאמי שירים למי שעשאנו שירים בעולם כד"א יי בדד יחננו. ר' יוחנן בש"ר אחא בש"ר בר' אבא נאמי ש[י]רים ושבח למי שעתיד לשרות עלינו רוח הקדש נאמי לפניו שיר השירים הרבה בכל השירים או הוא מקלסן או הן מקלסין אותו בשירת משה הם מקלסין אותו ואומרי זה אלי ואנוהו ובשירת משה הוא מקלסן ירכיבהו על במותי ארץ ברם הכא הם מקלסין אותו והוא מקלסן הוא מקלסן הנך יפה רעיתי הם מקלסין אותו הנך יפה דודי אף נעים ר"ש בש"ר דצפורין אמ' שיר כפול. ר"ש אומי כפול ומכופל. ר' לוי אומי כנגד שנות אבות וי' הדברות נאמרה מנין שי"ר ואיתימ' דאית בהון יתיר צא מהן שני רעבון שאין עולין מן המנין.. ד"א ר' יודן ור' לוי בש"ר יוחנן כל מקום שנאמי במגלה זו במלך שלמה במלך שהשלום שלו הכתו' מדבר במלך סתם בנקבות הכתו' מדבר. ורבנן אמרי כל מקום (238ב) שנא' במלך שלמה במלך שהשלום שלו במלך סתם בכנסת ישר' הכתו' מדבר..

<א,ב,א> **ישקני** מנשיקות פיהו. איכן נאמרה ר' חיננא בר פפא אמ' ביס נאמרה כד"א לסוסתי ברכבי פרעה. ר' סימון אמ' בסיני נאמרה. שיר השירים שאמרו ישרים בסיני כד"א יצפון לישרים תושיה. ר' יצחק אמ' ביס נאמרה שיר השירים שיר שאמרו השוררים כד"א קדמו שרים אחר נוגנים. תני ר' נתן הב"ה בכבוד גדולתו אמרה שיר השירים אשר לשלמה למלך שהשלום שלו. ר"ג אומי מ"ה אמרוה שיר השירים שיר שאמרוהו שרים של מעלה. ר' יוחנן אמ' בסיני נאמרה שנא' ישקני מנשיקות פיהו. ר' מאיר אומי באהל מועד נאמרה ומייתי לה מן הדא קרא עורי צפון זו העולה הנשחטת בצפון ובואי תימן אלו

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד פרנקפורט דמיין 133 (כ"י ט)

שלמים הנשחטין בדרום. הפיחי גני זה אהל מעד יזלו בשמיו זה קטורת הסמים. יבא דודי
לגנו זו השכינה. ויאכל פרי מגדיו אלו הקרבנות. ורבנן אמרי בבית עולמים נאמרה. א"ר
אחא אפריון ודבתריה עבדין להו רבנן פתחין לוייה ביום כלת משה. על דעתיה דר' חנינא
בר פפא דאמ' בים נאמר' ישרה עלינו רוח הקדש ונאמר לפניו שירות הרבה. ועל דעתיה
דר' יוחנן דאמ' מ"ה אמרוהו יתן לנו מנשיקות שנשק לבנו. על דעתיה דר' מאיר דאמ'
באהל מועד נאמרה יוריד לנו האש ויקבל קרבנותינו. על דעתיה דר' יונתן דאמ' בסיני
נאמרה יוציא לנו נשיקות מתוך פיו הה"ד ישקני מנשיקות פיהו.

<א,ב,ב> ד"א ישקני מנשיקות פיהו א"ר יוחנן מלאך היה מוציא הדיבור מפי הב"ה על כל
דבור ודבור ומחזירו על כל אחד מישראל ואומ' לו מקבל אתה עליך את הדבר הזה כך וכך
דינין יש בו כך וכך עונשין יש בו כך וכך גזירות כך וכך מצות כך וכך קלין וחמורין כך וכך
מתן שכר יש בו והיה אומ' לו הישראל הן. וחוזר ואומ' לו מקבל אתה עליך אלהותו
שלהב"ה ואומ' לו הן ומיד היה הדיבור נושקו על פיו ולומדו התורה הה"ד (א239) פן
תשכח את הדברים אשר ראו עיניך דברים שראו עיניך איך היה הדבור מדבר עמך. ד"א פן
תשכח את הדברים ב' דברות שמעו ישראל מפי הב"ה. ריב"ל אמ' טעמי דרבנין אחר כל
הדברות כתי' דבר אתה עמנו ונשמעה מאי עביד לה ריב"ל מפליג שאין מוקדם ומאוחר
בתורה או אינו מדבר דבר אתה עמנו ונשמעה אלא לאחר ב' גי' דברות. ר' עזריה ור' יהודה
בר' סימון בש"ר יהושע ב"ל תפיש שטתיה אמ' כתי' תורה צוה לנו משה כל התורה כלה
תרי"ג מצות הוי בגימטרי' תרי"א מצות דבר אתה עמנו משה ברם אנכי ולא יהיה לך לא
שמענו מפי משה אלא מפי הב"ה הה"ד ישקני מנשיקות פיהו וכיצד היה הדיבור יוצא מפי
הב"ה רשב"י ורבנין רשב"י אומ' מלמד שהיה הדיבור יוצא מימינו של הב"ה לשמאלו של
ישראל ועוקף את מחנה ישראל י"ח מיל על י"ח מיל וחוזר ומקיף לימינן של ישראל
ולשמאלו של הב"ה והב"ה מקבלו מימינו וחוקקו על הלוח וקולו הולך מסוף העולם ועד
סופו לקיים מה שנא' קול יי חוצב להבות אש. ורבנן אמרי וכי יש שמאל למעלה והלא
כתי' ימינך יי נאדרי בכח אלא הדיבור היה יוצא מפי הב"ה מימינו לימינן של ישראל
וחוזר ועוקף את ישראל י"ח מיל על י"ח מיל וחוזר ומקיף משמאל מימינן של ישרי'
לימינו של הב"ה והב"ה מקבלו מימינו וחוקקו על הלוח וקולו הולך מסוף העולם ועד
סופו לקיים מה שנא' קול יי חוצב להבות אש. א"ר ברכיה שנה לי ר' חלבו הדבור עצמו
היה נחקק מאליו וכשהוא נחקק קולו הולך מסוף העולם ועד סופו שנא' קול יי חוצב
להבות אש. השיבותי את ר' חלבו והכתי' כתובים באצבע אלהים אמ' לי חנוקה סברת
לחנקני אמרית לך ומהודן דכתי' כתובים באצבע אלהים אמ' לי כתלמיד שהוא כותב ורבו
מישב על ידו. ריב"ל ורבנין ר' יהושע אומ' ב' דברות שמעו ישראל מפי הב"ה אנכי ולא
יהיה לך הה"ד ישקני מנשיקות פיהו ולא כל הנשיקות. ורבנין אמרי כל הדברות שמעו
ישראל מפי הב"ה. ר"י דסכינן בש"ר לוי טעמון דרבנין כתי' ויאמרו (ב239) אל משה דבר
אתה עמנו וגו' כדכתי' לעיל עד ברם אנכי ולא יהיה לך לא דבר עמנו משה.

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד פרנקפורט דמיין 133 (כ"י ט)

<א,ב,ג> ר' יוחנן פתר קרייא בישראל בשעה שעלו להר סיני למלך שבקש לישא לו אשה בת טובים ובת גנוסים שלח אצלה שליח ואמר לה אמרה איני כדאי לשפחתו אלא רצוני לשמוע מפיו כיון שחזר אותו שליח אל המלך היו פניו שוחקות ושיחותיו אינן (ל) נשמעות למלך. המלך שהיה פקח אמר זה פניו שוחקות דומה לי שקבלה עליה ושיחותיו אינן נשמעות דומה לי שאמרה רצוני לשמוע מפיו כך ישראל היא בת טובים השליח זה משה רבי ע"ה המלך זה הב"ה בשעה ההיא וישב משה את דברי העם אל יי ומה ת"ל ויגד משה את דברי העם אל יי אלא ע"י שאמ' הנה אנכי בא אליך בעב הענן בעבור ישמע העם בדברי עמך א"ל כך תבעו. א"ל ושמעין לינוקא מה דהיא בעיא. ר' פנחס בש"ר לוי אמ' מתלא אמ' מאן דנכית מחויא מהבלא מדחיל ליה כך אמ' משה אתמל ע"י שאמרתי והם לא יאמינו לי נטלתי את שלי מתחת ידיהם עכשיו מה אני עושה להם. תאני רשב"י כך תבעו ואמרו רצוננו לראות את מלכנו. ר' פנחס בש"ר לוי אמ' גלוי היה לפני הב"ה שעתידין להמיר כבודו באחר שנא' וימירו את כבודם בתבנית שור אוכל עשב שלא יהו אומרי' אלו הראנו את כבודו ואת גדלו היינו מאמינים לו מעכשיו שלא הראנו את כבודו ואת גדלו אין אנו מאמינים לו לקיים מה שנא' ואל תבוא במשפט את עבדך וגו'.

<א,ב,ד> ר' יודן בש"ר יהודה בר' סימון ור' יהודה ור' נחמיה ור' נהורא אומ' בשעה ששמעו ישראל אנכי יי אלהיך נתקע תלמוד בלבם והיו למדין ולא היו משתכחין באו להם אצל משה אמרו לו משה רבי' היית שליח בינותינו דבר אתה עמנו ונשמעה ועתה למה נמות ומה הנייה יש לנו באבידה שלנו חזרו להיות למדין ושוכחין אמרו מה משה ב"ו עובר אף תלמידיו עוברין בידו חזרו ובאו להם אצל משה אמרו לו משה רבי' הלואי יגלה עלינו פעם שנייה הלואי ישקני מנשיקות פיהו הלואי יתקע תלמוד תורה (א240) בלבנו כמות שהיה. אמ' להם משה אין זו עכשיו אבל לעתיד לבא הוא שנא' נתתי את תורתך בקרבם ועל לבם אכתבנה. ר' נחמיה אומר בשעה ששמעו ישראל לא יהיה לך נעקר מלבם יצר הרע באו להם אצל משה ע"ה אמרו לו היעשה שליח בינותינו שנא' דבר אתה עמנו ונשמעה ועתה למה נמות ומה הנייה יש לנו באבידה שלנו מיד חזר יצר הרע למקומו. חזרו להם אצל משה ע"ה אמרו לו רבי' הלואי יגלה עלינו פעם שנייה הלואי ישקני מנשיקות פיהו אמ' להם אין זו עכשיו אבל לעתיד לבא היא דכתיב והסירותי את לב האבן מבשרכם.

<א,ב,ה> ר' עזריה ואמרי לה ר' אלעז' ור' אסי ור' חנינא ורבנן ר' אלעזר אומ' למלך שהיה לו מרתף של יין בא אחד אורח ראשון מזג לו את הכוס ונתן לו בא השני מזג לו את הכוס ונתן לו כיון שבא בנו של מלך נתן לו את המרתף כלו כך אדם הראשון נצטוה על שש מצות דכתי' ויצו יי אלהים על האדם לאמר. ויצו ע"ז כד"א כי הואיל הלך אחרי צו. יי זו קללת השם שנא' ונוקב שם יי. אלהים אלו הדיינין שנא' עד האלהים יבא דבר שניהם. על האדם זו שפיכות דמים שנא' שופך דם האדם לאמר זה גלוי עריות שנא' לאמר הן ישלח איש את אשתו. מכל עץ הגן על הגזל שנא' המן העץ אשר צויתך. בא נח וניתוסף לו אבר מן החי דכתי' אך בשר בנפשו דמו. בא אברהם וצוה לו על המילה. יצחק חנכה לשמונה ימים. יעקב על גיד הנשה שנא' על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה. יהודה על

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד פרנקפורט דמיין 133 (כ"י ט)

היבמה שנא' ויאמר יהודה לאונן בא אל אשת אחיך ויבם אותה. באו ישראל ומשה ונתן להם את מצות עשה ומצות לא תעשה. ר' יוסי בר חנינא אומי למלך שהיה מחלק אספניות ללגיונותיו ע"י דוכוסין ואפרכסין ואיסטרטילין כיון שבא בנו נתן לו הכל מיד. וי"א שגמעה מפיו ונתן לו שנא' כי יי יתן חכמה מפיו דעת ותבונה. ר' אמ' לה ר' יהודה ור' נחמיה ר' יהודה אומי שני חברים שעוסקין זה עם זה בהלכה זה אומי בית אב של הלכה וזה אומי בית אב של הלכה אמ' הב"ה (ב240) משקויתיהון על ידי. אמ' ר' חייא אפי' הבל היוצא מפיו כמה דתימא ואיוב הבל יפצה פיהו. אמ' הב"ה משקויתיהון עלי. ורבנן אמרי עתידין נפשיהון של אלו ליטול בנשיקה. א"ר עזריה מצינו שנפשו של אהרן לא ניטלה אלא בנשיקה דכתי' ויעל אהרן הכהן אל הר ההר על פי יי. ונפשו של משה רבי ע"ה מנין דכתי' וימת שם משה עבד יי בארץ מואב על פי יי. מרים דכתי' ותמת שם מרים נאמ' במשה שם ונאמ' במרים שם מה להלן בנשיקה אף כאן בנשיקה אלא שגנאי לפרשו ושאר כל הצדיקים מנין דכתי' ישקני מנשיקות פיהו. אם עסקת בד"ת ששפתך מנושקות סופך שהכל מנשקין לך על פיך. ד"א ישקני מנשיקות פיהו יזכני יטהרני ידביקני ישקני מדכתי' נושקי רומי קשת מימינים ומשמילים. אר"ש בר נחמן משלו ד"ת כזיין מה זיין זה מקיים בעליו בשעת מלחמה כך ד"ת מתקיימין עם מי שעמל בהם כל צרכן. ר' הונא בר אחא מייתי לה מהכא רוממות אל בגרונוס וחרב פיפיות בידם. שהיא אוכלת משני צדיה כך ד"ת נותנת חיים בע"ה וחיים לעה"ב. ר' יהודה ור' נחמיה ורבנן. ר' יהודה אומי שהתורה שנאמרה בפה אחד נאמרה בפיות הרבה. ר' נחמיה אומי שתי תורות אחד שבעל פה ואחד שבכתב. ורבנן אמרי שהם גוזרין על העליונים ועושין ועל התחתונים ועושין. ר' יהושע דסכינן בש"ר לוי טעמי דרבנן כתי' כי היו שרי קדש ושרי האלהים. שרי קדש אלו מלאכי השרת דכתי' ואחלל שרי קדש. שרי האלהים אלו ישראל דכתי' בהם אני אמרתי אלהים אתם שהם גוזרין על העליונים ועושין ועל התחתונים ועושין ושהם עושין בטהרה.. ישקני מנשיקות פיהו יטהרני ידביקני כאדם שהוא משיק שני גבים זה על זה והוא מדביקן כד"א כמשק גבים שוקק בו. ד"א ישקני ידביקני כד"א וקול כנפי החיות משיקות אשה אל אחותה. ישקני יוציא לי קול נשיקות מתוך פיהו.

<א,ב,ו> תמן תנינא שאל ר' ישמעאל את ר' יהושע שהיו מהלכין בדרך אמרו מפני מה אסרו גבינת (א241) הגוים מפני שמעמידים אותו בקיבת נבלה. א"ל והלא קיבת נבלה חמורה מקיבת נבלה ואמרו כל כהן שדעתו יפה שורפה חיה ומהו שורפה חיה גמיע לה. אר"ש בן לקיש עשו אותה כשותה בכוס מזוהם לא נהנה ולא מועיל א"ל א"כ למה לא אסרו בהנאה והשיאו לדבר אחר א"ל ר' ישמעאל אחי היאך אתה קורא כי טובים דודיך מיין או דודיך מיין א"ל אין הדיבור כך שהרי חבירו לימד עליו שאמ' לריח שמניך טובים ולמה לא אגלה לו א"ר יונתן מפני שבקרוב אסורה ור' ישמעאל היה קטן. ר"ש בן חלפתא ור' חגי בש"ר שמעון בר נחמן כתי' כבשים ללבושך כבשם כתיב בשעה שתלמידך קטנים תהי מכבש מפניהם ד"ת. הגדילו ונעשו תלמידי חכמים תהי מגלה להם סתרי תורה. תאני רשב"י ואלה המשפטי אשר תשים לפניהם מה סימא זו אינה נגלית לכל אדם כך דברי

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד פרנקפורט דמיין 133 (כ"י ט)

תורה אין מגלין אותן לכל אדם. ר' חנינא בעי ור' חמא בר עוקבא מקשה אם להפליגו היה מבקש היה לו להפליגו מחמש הכרעות שבתורה ואלו הן הלא אם תיטיב שאת או שאת אם לא תיטיב. מחר. משוקדים. וקם. ארו. א"ר תנחומא אית לי אחורי ובני יעקב באו מן השדה כשמעם או כשמעם באו מן השדה. א"ר יצחק כתי' ואותי צוה יי מהו ואותי צוה יי יש דברי' שאמי' לי בינו לבין עצמי. ויש דברים שאמי' לי לומי לבני. א"ר אילא יש דברי' שמשיקין אותן על פה כיצד כתו' אחד אומי' בלבי צפנתי אמרתך למען לא אחטא לך. וכתו' אחר אומי' בשפתי ספרתי כל משפטי פיך כיצד יתקיימו ב' מקראות הללו אלא כל זמן שהיה עירא היאירי רבו של דוד קיים בלבי צפנתי אמרתך כיון שנסתלק בשפתי ספרתי כך כל זמן שאתה יושב ודורש בפני גדולים ממך בתורה בלבי צפנתי אמרתך ובשעה שנתנו לך רשות בשפתי ספרתי כל משפטי פיך.

<א,ב,ז> כי טובים דודיך מיין ד"ת דומין זה לזה דודים זה לזה קרובים זה לזה כד"א דודו או בן דודו. מעין אך מעין ובור ומקוה מים מים שמכשירים שנא' וכי יותן מים על זרע. (241ב) ר"ש בר אבא בש"ר יוחנן אמ' חביבין דברי סופרין כד"ת מ"ט וחכך כיון הטוב. ר' יוחנן אמ' חמודין דברי סופרים מדברי תורה שנא' כי טובים דודיך מיין. האומי' אין תפילין לעבור על ד"ת פטור. חמש טוטפות להוסיף על דברי סופרים חייב. ר' אבא בר כהנא בש"ר יהודה בן פזי שמע לה מן הדא א"ר טרפון אני הייתי בא בדרך והייתי לקרות כדברי ב"ש וסכנתי בעצמי מפני הליסטים אמ' חמי אלו לא קרא היה עובר על דברי תורה בלבד והיא מצות עשה עכשיו שקרא נתחייב בנפשו הוי חמורין דברי סופרים מד"ת. ר' תנחום אמ' וחמורים מד"ת ונבואה דכתי' אל תטיפו יטיפון. משל למלך ששלח פלמנטרין שלו למדינה על אחת מהן כתב אם מראה אני לכם חותמי וסימנטרין שלי האמינו לו ואם לאו לא תאמינו לו ועל אחת מהן כתב אפי' אינו מראה לכם חותמי וסימנטרין שלי האמינו לו. כך בד"ת כתי' כי יקום בקרבך נביא. בדברי סופרים כתי' על פי התורה אשר יורוך אשר תורך התורה אין כתי' כאן אלא אשר יורוך ועל משפט אשר תאמר אין כתי' כאן אלא אשר יאמרו לך על הימין שהוא ימין ועל שמאל שהוא שמאל שמע להם ואפי' יאמרו לך על ימין שהוא שמאל ועל שמאל שהוא ימין שמע להם.

<א,ב,ח> ד"א כי טובים דודיך מיין נמשלו דברי תורה כמים כיון כשמן כדבש כחלב. כמים שנא' הוי כל צמא לכו למים מה המים מסוף העולם ועד סופו דכתי' לרוקע הארץ על המים כך התורה מסוף העולם ועד סופו שנא' ארוכה מארץ מדה. מה המים חיים לעולם שנא' מעין גנים באר מים חיים כך דברי תורה חיים לעולם שנא' כי חיים הם למוצאיה' וכתו' לכו שברו ואכולו. מה המים מן השמים שנא' לקול תתו המון מים בשמים כך תורה מן השמים שנא' כי מן השמים דברתי עמכם. מה המים בקולי קולות שנא' לקול תתו המון מים בשמים כך תורה בקולות שנא' ויהי ביום השלישי בהיות הבקר ויהי קולות וברקים. מה המים (242א) משיבין את הנפש שנא' ויבקע אלהים את המכתש וגו' כך ד"ת משיבין את הנפש שנא' תורת יי תמימה משיבת נפש מה המים מטהרין את האדם מן הטומאה שנא' וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם כך תורה מטהרת הטמא

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד פרנקפורט דמיין 133 (כ"י ט)

מטומאתו שנא' אמרות יי אמרות טהורות. מה המים מטהרין את הגוף שנא' ורחץ בשרו במים כך התורה מטהרת את הגוף שנא' צרופה אמרתך מאד מה המים מכסין ערותו של ים שנא' כמים לים מכסים אף ד"ת מכסין ערותן של ישראל שנא' ועל כל פשעים תכסה אהבה. מה המים יורדין טיפין ונעשים נחלים נחלים כך תורה אדם למד תורה ב' הלכות היום ושתים הלכות למחר עד שנעשה כנחל נובע. מה המים מניחין מקום גבוה והולכין למקום נמוך כך תורה מנחת מי שדעתו גבוה ושורה במי שדעתו נמוכה עליו. מה המים אין מתקיימין בכלי כסף וזהב אלא בבירור הכלים כך תורה אינה מתקיימת אלא במי שעושה עצמו ככלי חרס. ומה מים אין אדם גדול מתבייש לומי לקטן השקני מים כך ד"ת אין הגדול מתבייש לומי לקטן למדני פרק אחד או פסוק אחד או אפי' אות אחת. מה מים כשאין אדם יודע לשוט סוף שהוא מתבלע כך ד"ת אם אין אדם יודע לשוט בהן ולהתעסק בהן ולהורות בהן סוף שהוא מתבלע. א"ר חנינא ד(כ)ק[יסרין מה המים נמשכין לגנות ולפרדסים ולבתי כסאות ולמרחצא[ן] יכול אף דברי תורה כן ת"ל יין. מה יין כל זמן שמתישן בקנקן משתבח כך ד"ת כל זמן שהם מתישנין בגוף של אדם הם משתבחין בגדולה שני כי ישרים דרכי יי. א"ר חמא בר עוקבא מה המים מגדלין את הצמחים אף ד"ת מגדלין כל מי שעמל בהן כל צרכן. אי מה המים מבאישין בקנקן אף ד"ת כן ת"ל יין מה יין כל זמן שמתישן בקנקן משתבח אף דברי תורה כל זמן שהם מתישנין בגופו של אדם הם משתבחים בגדולה. אי מה המים אינן ניכרין בגוף יכול אף ד"ת כן ת"ל יין מה היין ניכר בגוף אף ד"ת (242b) ניכרין בגוף ומרמזין ומראין באצבע ואומרי' זהו תלמיד חכם. אי מה המים אין משמחין את הלב יכול אף דברי תורה כן ת"ל יין מה יין משמח דכתי' ויין ישמח לבב אנוש אף דברי תורה משמחין שנא' פקודי יי ישרים משמחי לב. אי מה (המים) [היין] פעמים שהוא [רע] לראש ולגוף יכול אף ד"ת כן ת"ל שמן מה שמן מעדן הראש והגוף כך ד"ת מעדנין הראש והגוף שנא' נר לרגלי דבריך. אי מה השמן מר בתחלתו ומתוק בסופו יכול אף ד"ת כן ת"ל דבש וחלב מה הם מתוקים אף הם מתוקין שנא' ומתוקים מדבש ונפת צופים. אי מה דבש יש בו קסמים יכול אף ד"ת כן ת"ל חלב מה חלב נקי אף ד"ת נקיים דכתי' לא יערכנה זהב וזכוכית אי מה חלב תפל יכול אף ד"ת כן ת"ל דבש וחלב. מה דבש וחלב כשמעורבין זה בזה אין מזיקין (כ)א[ת] הגוף כך תורה שנא' רפאות תהי לשרך כי חיים הם למוצאיהם. ד"א כי טובים דודיך אלו האבות. מיין אלו האמהות. ד"א כי טובים דודיך אלו הקרבנות. מיין אלו הנסכים. מדאמ"ר הונא אלו היה משה רבי' יודע מה הקרבנות חביבין בשעה שבאו ישראל לאותו מעשה היה מקריב כל קרבנות שבתורה אלא רץ לו לזכות אבות שנא' זכור לאברהם ליצחק ולישראל. ד"א כי טובים דודיך אלו ישראל מיין אלו אמהות ישראל ייין בגמי עי' ללמדך שחביבין ישראל לפניי ה"ה יותר מע' אומות..

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד פרנקפורט דמיין 133 (כ"י ט)

<א,ג,א> לריח שמניך טובים. ר' ינאי בריה דר"ש כל השירו' שאמרו לפניך האבות ריחות היו אבל אנו שמן תורק שמך כאדם שמריק מכלי לכלי חבירו. כל המצות שעשו לפניך ריחות היו אבל אנו שמן תורק שמך רמ"ח מצות עשה ושס"ה מצות לא תעשה. ר' אליעזר ור' יהושע ור' עקיבא ר' אליעזר אומ' אם יהיו כל המים דיו ואגמים קולמוסין ושמים וארץ מגלות וכל האדם לבלרין אין מספיקין לכתוב תורה שלמדתי ואני לא חסרתיה אלא כאדם שמטביל זכרות במכחול בים. ר' עקיבא אומ' אין בי כח לומ' כמו שאמרו רבותי (א243) אלא רבותי חסרוה ואני לא חסרתיה כמריח באתרוג מריח נהנה ואתרוג לא חסר וכמדליק מנר לנר. פעם אחת שהה ר' עקיבא לבוא לבית המדרש בא וישב לו מבחוץ. ונשאלה זו הלכה אמרו הלכה מבחוץ. חזרו ושאלו אמרו תורה מבחוץ ונשאלה שאלה אמרו ר' עקיבא מבחוץ פנו לו מקום בא וישב לו לפני רגליו של ר' אליעזר ובית מדרשו של ר' אליעז' היה עשוי כמין ריס ואבן אחת היתה שם והיתה מיוחדת לו לשיבה פעם אחת נכנס ר' אליעז' התחיל גופף ומחבק ונושק אותה האבן ואמ' האבן הזאת דומה לי להר סיני וזה שישב עליה דומה לארון הברית.

<א,ג,ב> ד"א לריח שמניך טובים ר' אחא בש"ר תנחום ברי' חייא ב' שמנים הם שמן כהונה ושמן מלכות. ורבנן אמרי תורה שבכתב ותורה שבעל פה. א"ר יודן שמן תורק שמך מתגדל על כל מי שהוא עוסק בשמנה של תורה היא דעתיה דר' יודן. ד"א וחובל עול מפני שמן חובל עולו של סנחריב מפני שמנו של חזקיה וסיעתו שהיו עוסקי' בשמנה של תורה. ד"א שמן תורק שמך מה השמן הזה מר בתחלתו וסופו מתוק כך והיה ראשיתך מצער ואחריתך ישגה מאד ומה השמן אינו משתבח אלא ע"י כתישה כך ישראל אין עושין תשובה אלא ע"י ייסורין. מה השמן הזה אינו מתערב בשאר משקין כך ישר' אינם מתערבין בא"ה דכתי' לא תתחתן בס. מה השמן כוס מלא אינו מזדיין כשאר כל המשקין כך דברי תורה אינן מדזייפין כדברי ליצנות. מה השמן הזה כוס מלא בידך ונתן לתוכו טיפה של מים יצא כנגדו טפה של שמן כך אם נכנס דבר תורה ללב יצא כנגדו דבר של ליצנות. נכנס ללב דבר של ליצנות יצא כנגדו דבר של תורה. מה השמן הזה מביא אורה לעולם כך ישראל אורה לעולם שנא' והלכו גוים לאורך מה השמן הזה עליון על כל המשקים כך ישראל עליונים על כל האומות שנא' ונתנך יי' עליון על כל גויי הארץ. מה השמן הזה אין לו בת קול (ב243) כך ישר' אין להם בת קול בעה"ז אבל לעה"ב שנא' ושפלת מארץ תדברי.

<א,ג,ג> ר' יוחנן פתר קרייה באברהם אבינו ע"ה בשעה שא"ל הב"ה לך לך מארצך לה"ד לצלוחית של פלטין שהיתה מונחת בזוית אחת ואין ריחה נודף בא אחד וטלטלה והיה ריחה נודף אף אמי הב"ה לאברהם אבי' ע"ה אברהם הרבה מעשים טובים (יל) יש לך הרבה מצות יש לך טלטל עצמך ושמך מתגדל בעולם לך לך מה כתי' בתריה ואעשך לגוי גדול. על כן עלמות אהבוד א"ל הב"ה הא לך עולמות הרבה דכתי' ויקח אברם את שרי אשתו וגוי והלא אם מתכנשין כל העולם לברוא יתוש אחד אינן יכולין ומהו ואת הנפש

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד פרנקפורט דמיין 133 (כ"י ט)

אשר עשו בחרן אלא אלו הגרים שגייירו אברהם ושרה. א"ר הונא אברהם היה מגייר האנשים ושרה מגיירת הנשים. ומה ת"ל אשר עשו בחרן מלמד שהיה אברהם מכניסן לביתו ומאכילם ומשקם ומקרבן ומגיירן ומכניסן תחת כנפי השכינה הא למדת שכל המכניס נפש אחת תחת כנפי השכינה מעלין עליו כאלו הוא בראו ויצרו ורקמו. א"ר ברכיה אמרה כנסת ישר' לפני הב"ה ממה שאתה מביא אורה לעולם שמך מתגדל בעולם ומה היא האורה גאולה שבשעה שאתה מביא לנו אורה הרבה גרים באים ומתגיירים ונוספים עלינו כגון יתרו ורחב הזונה. יתרו שמע ואתא. רחב שמעה ואתת. א"ר יוחנן בשעה שעשה הב"ה נס לחנניה מישאל ועזריה הרבה גרים נתגיירו דכתי' כי בראותו ילדיו מעשה ידיו בקרבו יקדישו שמי מה כתי' בתריה וידעו תועי רוח בינה. ד"א על כן עלמות אהבוך על שנתת לנו ביזת מצרים וביזת הים וביזת סיחון ועוג וביזת ל"א מלכים אנו אוהבים אותך. ד"א על כן עלמות אהבוך על שהעלמת מהם יום המיתה ויום הנחמה אהבוך. ד"א על כן עלמות בעלמות וזריזות. ד"א עלמות אהבוך אלו בעלי משנה. ד"א עלמות אהבוך זו כת שלשית שנא' והבאתי את השלישית באש וצרפתים. ד"א עלמות אהבוך אלו הגרים הה"ד יי שמעתי שמעך (א244) יראתי. ד"א עלמות אהבוך זה דורו של שמד שנא' כי עליך הורגנו כל היום. ד"א עלמות אהבוך אלו ישראל שנא' כי מאהבת יי אתכם. ד"א עלמות אהבוך על שהעלמת מהם מתן שכרן של צדיקים. ד"א ר' ברכיה ור' חלבו עתיד הב"ה לעשות ראש חולה לצדיקי לעתיד לבא מ"ט שיתו לבכם לחילה לחלה כתי' צדיקים מכאן וצדיקים מכאן והב"ה באמצע והם חלים לפניו כעלמות ומראין אלו לאלו באצבע ואומרי' כי זה אלהי אלהינו עולם ועד הוא ינהגנו עלמות. בב' עולמות בעה"ז ובעולם הבא. הוא ינהגנו עלמות בעלמות ובזריזות. וכאלין עולימתא כד"א בתוך עלמות תופפות בעה"ז כי יי אלהיך ברכך. לעה"ב ונחך יי תמיד..

<א,ד,א> משכני אחרוך נרוצה. א"ר מאיר בשעה שעמדו ישר' לפני הר סיני לקבל התורה אמ' להן הב"ה אלתיקי אני נותן לכם את התורה אלא הביאו לי ערבים טובים שתשמרוה ואני נותנה לכם. א"ל רבש"ע הרי אבותינו ערבים לנו א"ל אבותיכם צריכין ערב. משל לה"ד לא' שבא ללות מהמלך ואמ' לו הבא לי ערב ואני מלוה אותך הלך והביא לו ערב אחד. א"ל ערביך ערבא צריך הלך והביא לו ערב שני א"ל ערביך ערבא צריך כיון שהביא לו ערב איקנוס אמ' תדע כי מפני זה אני מלוה אותך כך בשעה שעמדו ישר' לפני הר סיני לקבל את התורה אמ' להם אלתיקי אני נותן לכם את התורה אלא הביאו לי ערבים (א) הביאו לי ערבים אמרו אבותינו ערבים אותנו. א"ל אבותיכם יש לי עליהם. אברהם יש לי עליו שאמ' במה אדע כי אירשנה. יצחק יש לי עליו שהיה אוהב את עשו ואני שנאתיו שנא' ואת עשו שנאתי. יעקב יש לי עליו שאמ' נסתרה דרכי מי"י אלא הביאו לי ערבים טובים ואני נותנה לכם. אמרו לפניו נביאינו ערבים לנו אמ' להם יש לי עליהם שנא' והנביאים פשעו בי כשועלים בחרבות אלא הביאו לי ערבים טובים ואני נותנה לכם אמרו

לפני והרי בנינו ערבים אותנו אמ' הב"ה הא ודאי (ב244) ערבים טובים על ידיהם אני נותנה לכם שנא' מפי עוללים ויונקי' יסדת עוז ואין עוז אלא תורה שנא' יי עוז לעמו יתן בשעה שהלוח נתבע ואין לו לשלם מי נתפש לא הערב לקיים מה שנא' ותשכח תורת אלהיך אשכח בניך גם אני. אני גם אני א"ר אחא כב יכול אף מי שאמ' בתורה ברכו את יי המבורך לא היו נקיים מרפיון התורה שבכם נתפשו בניכם שנא' לשוא הכיתי את בניכם כב יכול גם אני בשכחה מי יאמר ברכו את ה' המבורך לפי צריך אדם להכניס בנו בתורה ולעשותו בלימוד שיאריך ימים בעולם שנא' כי בי ירבו ימך.

<א,ד,ב> ר' יוחנן וריב"ל ר' יוחנן אומ' מה שהכנסתיו לארץ טובה ורחבה. אחר כך נרוצה לארעא טבתא דאיתקריאת מסכנותא. וריב"ל ממה שנתת לנו ארעא טבתא דאיתקריאת מסכנותא אחר כך נרוצה. ורבנן אמרי ממה שהשרית שכינה בתוכנו כדכתי' ועשו לי מקדש אחר כך נרוצה. ר' אחי אומ' על שסלקת שכינתך מתוכנו אחר כך נרוצה. תדע לך שהוא כן שכל צרות שבאו עליהן במעשה העגל לא נתאבלו כיון שאמ' להם משה ועתה הורד עדיך מעליך מיד וישמע העם את הדבר הרע הזה ויתאבלו. תאני רשב"י זיין שנתן להם לישראל בחורב שם המפורש היה חקוק עליו וכשחטאו ישראל בעגל נוטל מהם. כיצד נוטל מהם ר' איבו ורבנן. ר' איבו אמ' מאיליו היה נקלף. ורבנן אמרי מלאך היה יורד ומקלפו. אמרו ישראל לפני הב"ה רבשי"ע כלום האשה מתקשטת אלא לבעלה. אריב"ל להוטים היו ישראל אחרי השכינה כד"א יבא דודי לגנו.

<א,ד,ג> ר' יודן ור' עזריה ר' יודן אמ' אמרה כנסת ישר' לפני הב"ה רבשי"ע עם שנהגת עם שכנותי במדת הדין ועמי במדת רחמים אחר כך נרוצה. ד"א ר' ברכיה בש"ר אלעז' נעשה בעשרת השבטים מה שלא נעשה בדור המבול. בדור המבול כתי' רק רע כל היום. ובעשרת השבטים כתי' הוי חושבי און ופועלי רע הרי זה בלילה. בבקר מנין (א245) לאור הבקר יעשה. אותם לא נותר מהם פליטה ומאלו נותר פליטה באי זה זכות ר' יצחק פתר לה לשבח ר' יצחק אמ' בזכות הנה נותרה בה פליטה המוציאם אין כתי' כאן אלא המוציאם בזכות הצדיקי' והצדיקוי הנביאים והנביאות שעמדו ממנו. א"ר חנינא נאמ' בכרכי הים מה שלא נאמ' בדור המבול הוי יושבי חבל הים גוי שחייב כרת ובזכות מי ניצל בזכות ירא שמים אחד שמעמידין בכל שנה. ר' לוי פתר לה לשבח הוי יושבי חבל הים גוי כרתים גוי שכרת ברית. כד"א וכרות עמו את הברית. ר' יהושע בר' נחמיה משום ר' אחא אמ' נאמ' בשבט יהודה ובנימין מה שלא נאמ' בסדומים בסדום כתי' וחטאתם כי כבדה מאד אבל ביהודה ובנימין כתי' ויאמר אלי עון ישראל ויהודה גדול במאד מאד. ר' תנחומ' אמ' כתי' אחורי אית לך דויגדל עון בת עמי. א"ר תנחומא לא חלו בה ידים אותן שלא פשטו ידיהם במצות אבל אלו פשטו ידיהם במצות ידי נשים רחמניות כל כך למה היו לברות למו. בשבר בת עמי

<א,ד,ד> א"ר עזריה אמרה כנסת ישר' לפני הב"ה רבשי"ע ממה שנתת לי ביזת שכנותי אחר כך נרוצה שנא' ושאלה אשה משכנתה וביזת סיחון ועוג וביזת ל"א מלכים אחר כך נרוצה. ד"א ממה שגרית בי שכני הרעים. א"ר אבון למלך שכעס על מטרונה וגירה בה

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד פרנקפורט דמיין 133 (כ"י ט)

שכנים רעים והתחילה צווחת אישי המלך הושיעני כך ישראל צידונים ובני עמון ועמלק לחצו אתכם ותצעקו אלי ואושיעה אתכם מידם. ד"א אחריו נרוצה מסכניני אחריו נרוצה כההיא דא"ר עקיבא יאיא היא מסכנותא לברתיה דיעקב כערקא סומקא בקדלא דסוסיא חיווארא. ד"א משכני אחריו נרוצה ממשכוני שנטלת ממני אחריו נרוצה ממשכון גדול שנטלת ממני אחריו נרוצה. דא"ר מנחם משום ר' יוחנן כתי' חבל חבלנו לך זה חורבן ראשון וחורבן שני שלא נתמשכנו אל על ידינו. ר' יהודה בש"ר יהודה בר' אלעאי כתי' ויסע משה את ישראל מים סוף הסיעם (ב245) מחטאו של ים אמרו לו משה רבי' להיכן אתה מוליכנו אמ' להם לאילים ומאילים לאלוש. ומאלוש למרה וממרה לרפידיים ומרפידיים לסיני. אמרו ליה לכל הן יראת אזל ומוביל לך אנן עמד. משל לא' שנשא אחת מן הכפר אמ' לה קומי אתית עמי אמ' ליה מן הכא לאן אמ' לה מן הכא לטבריא ומתמן לבורסקי ומבורסקי לשוקא עילאה ומתמן לשוקא ארעיא אמרה ליה לכל הן יראת אזיל ונסיב עמי אנא אתית עמד כך אמרו ישראל דבקה נפשי אחריו. א"ר יוסי בר איקא והרי מקרא מכריז ואומ' משכני אחריו נרוצה אם למקרא למקרא. אם למשנה למשנה. אם לתלמוד לתלמוד. אם לתוספתא לתוספתא. אם לאגדתא לאגדתא.

<א,ד,ה> הביאני המלך חדריו תמן תנינן ד' נכנסו לפרדס בן עזאי ובן זומא ואלישע בן אבויה ור' עקיבא. בן עזאי הציץ ונפגע ועליו נאמ' דבש מצאת אכול דייך. בן זומא הציץ ומת ועליו נאמ' יקר בעיני י"י המותה לחסידיו. אלישע בן אבויה קצץ בנטיעות כיצד קצץ בנטיעות בשעה שנכנס לבתי כנסיות ובתי מדרשות ורואה תינוקות שמצליחין בתורה היה אומ' עליהון מליא ומסמתיין ועליו נאמ' אל תתן את פיך לחטיא את בשרך. ר' עקי' נכנס בשלום ויצא בשלום ואמ' לא מפני שאני גדול מחבירי אלא כך אמרו חבירי במשנה מעשיך יקרבוד ומעשיך ירחיקוך ועליו נאמ' הביאני המלך חדריו.

<א,ד,ו> ר' מאיר אומ' לא היתה תורה צריכה להדרש אלא מהחדש הזה לכם ומפני מה גלה הב"ה לישראל מה ביום ראשון ומה ביום שני בזכות שאמרו כל אשר דבר י"י נעשה ונשמע מיד גלה להם. ר' ברכיה אמ' כתי' ויגד לכם את בריתו את עשרת הדברים ויגד לכם את בריתו זה בראשית שהוא תחלת בריתו של עולם. אשר צוה אתכם לעשות את עשרת הדברים אלו י' הדברות י' למקרא י' לתלמוד וכי מנין יבא אליהו בן ברכאל הבוזי ויגלה לישראל חדרי לוינתן ובהמות ומנין יבא יחזקאל ויגלה להם חדרי מרכבה אלא הה"ד הביאני המלך חדריו..

<א,ד,ז> (א246) נגילה ונשמחה בך. בעשרה לשונות של שמחה נקראו ישראל ואלו הן. גילה. שישה. רנה. פצחה. צהלה. עלצה. עליזה חדוה תרועה. גילה שנא' גילי מאד בת ציון. שישה שנא' שוש אשיש בי"י. שמחה שמחו את ירושלם. רנה רוני ושמחי בת ציון. פצחה פצחי רנה וצהלי. צהלה צהלי ורוני. עלצה (עץ)לבי. עליזה. ויעלוז לבי ומשירי אהודנו חדוה ועבדו בני ישראל כהני ולויי וכו' בחדוה. תרועה הריעו ליי כל הארץ הריעו לאלהים בקול רנה. באתר מפקין הרעה ומעלין דיצה. כד"א ולפניו תדוץ דאבה.

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד פרנקפורט דמיין 133 (כ"י ט)

<א,ד,ח> ד"א נגילה ונשמחה בך תמן תנינן נשא אדם אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה אינו רשאי ליבטל. א"ר אידי מעשה באשה אחת בצידון ששהתה עשר שנים עם בעלה ולא ילדה. אתון גבי רשב"י בעון למשתבק דין מן דין אמ' לון חייכון כשם שנזדווגתון זה לזה במאכל ובמשתה כך אין אתם מתפרשין אלא מתוך מאכל ומשתה הלכו כדבריו ועשו להם יום טוב וסעודה גדולה ושיכרתו יותר מדאי כיון שנתיישרה דעתו עליו אמ' לה בתי ראי כל חפץ טוב שיש לי בבית ונטלי אותו ולכי לבית אביך. מה עשתה היא לאחר שישן (ל) רמזה לעבדיה ולשפחותיה ואמ' להם שאוהו למטה והוליכוהו לבית אבא בחצי הלילה ננער משנתו כיון דפג חמריה אמ' לה בתי היכן אני בתי אמ' לו בבית אבא אמ' לה מה לי ולבית אביך אמרה לו ולא כך אמרת לי בערב כל חפץ טוב שיש לי בביתי טולי אותו ולכי לבית אביך אין לי חפץ יותר טוב ממך הלכו להם אצל רשב"י ונתפלל עליהם ונפקדו מה הב"ה פוקד עקרות אף (הב"ה) הצדיקים פוקדים עקרות והלא דברים ק"ו ומה אם ב"ו על שאמ' ב"ו כמותו אין לי חפץ יותר טוב ממך ונפקדו ישראל המחכים להב"ה ולישועתו בכל יום ואומרים אין לנו חפץ בעולם טוב אלא אתה עאכ"ו הוי נגילה ונשמחה בך. למטרונה שהלך המלך ובניה וחתניה (ב246) למדינת הים ובאו ואמרו לה באו בניך אמרה מאי איכפת לי מהאי תשמחנה כלותי. כיון שבאו חתניה אמרו לה באו חתניך אמרה מאי איכפת לי תשמחנה בנותי. אמרו לה בא המלך בעליך אמרה הא ודאי שלימה חדוה על חדוה חדו על חדו כך לעתיד לבא באים הנביאים ואומרים לירושלם בניך מרחוק יבאו אמרה מאי איכפת לי תגלנה בנות יהודה. ובנותיך מקצה הארץ אמרה מאי איכפת לי ישמח הר ציון כיון שיאמרו הנה מלכך יבא לך צדיק ונושע הוא. אמרה חדותא שלימה דכתי' גילי מאד בת ציון וכתתי' רוני ושמחי בת ציון באותה שעה היא אומרת שוש אשיש ביי תגל נפשי באלהי..

<א,ד,ט> ד"א נגילה ונשמחה בך ר' אבון פתח זה היום עשה יי נגילה ונשמחה בו א"ר אבון אין אנו יודעין במה לשמוח אם ביום אם בהב"ה בא שלמה ע"ה ופירש נגילה ונשמחה בך. בהב"ה. בך בישועתך. בך בתורתך א"ר יצחק ב"ך בכ"ב אותיות שכתבת לנו בתורה ב"ך בגמ' כ"ב.

<א,ד,י> נזכירה דודיך מיין מיינה של תורה כגון הלכות פסח בפסח הלכות עצרת בעצרת והלכות חג בחג. ד"א נזכירה דודיך מיין מייין של אבות מה פעל לפניך אדם הראשון מי פעל לפניך כאברהם מי פעל לפניך כיצחק. מי פעל לפניך כיעקב.

<א,ד,יא> מישרים אהבוך מי שרין רחמיך מה תקיפין אינון רחמיך. א"ר איבו מישרות גדולות פעלו אבותינו כל מה שפעלו. א"ר חנין כתי' כי יען אשר עשית את הדבר הזה נסיון עשירי היה ואת קורא אותו דבר הא לא קבל עליו הדבר הזה היה מפסיד כל הראשונים אלו מישרים אהבוך..

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד פרנקפורט דמיין 133 (כ"י ט)

<א,ה,א> שחורה אני ונאווה. שחורה אני במעשי. ונאווה במעשה אבותי. ד"א שחורה אני ונאווה אמרה כנסת ישראל שחורה אני בפני עצמי ונאווה בפני קוני דכתי' הלא כבני כושיים אתם לי כבני כושיים בפניכם אתם לי בית ישראל נאם יי. שחורה אני במצרים. (247א) ונאווה במצרים. שחורה אני במצרים וימרו על ים בים סוף וימרו לי ולא אבו לשמוע אלי. ונאווה במצרים בדם פסח ודם מילה דכתי' ואעבור עליך ואראך מתבוססת בדמיך ואומר לך בדמיך חיי זה דם פסח. בדמיך חיי זה דם המילה. ד"א שחורה אני בים שנא' וימרו על ים בים סוף. ונאווה בים שנא' זה אלי ואנוהו. שחורה אני במרה שנא' וילונו העם על משה לאמר מה נשתה ונאווה במרה שנא' ויורהו יי עץ. שחורה אני ברפידים שנא' ויקרא שם המקום משה ומריבה ונאווה ברפידים שנא' ויבן משה מזבח ויקרא שמו יי נסי. שחורה אני בחורב שנא' יעשו עגל בחורב ונאווה בחורב שנא' כל אשר דבר יי נעשה ונשמע. שחורה במדבר שנא' כמה ימרוהו במדבר. ונאווה במדבר בהקמת המשכן שנא' וביום הקים את המשכן. שחורה אני במרגלים שנא' ויוציאו דבת הארץ אשר תרו אותה ונאווה ביהושע וכלב שנא' בלתי כלב בן יפנה ויהושע בן נון. שחורה אני בשטים שנא' וישב ישראל בשטים. ונאווה בשטים ויעמוד פנחס ויפלל. שחורה אני בעכן שנא' וימעלו בני ישראל מעל בחרם. ונאווה ביהושע ויאמר יהושע אל עכן בני שים נא כבוד ליי וכו'. שחורה אני במלכי ישר' ונאווה במלכי יהודה ואם בשחורים שהיו לי כך אני נאווה בנאווים שלי עאכ"ו.

<א,ה,ב> שחורה אני מדבר באחאב שנא' ויהי כשמוע אחאב את הדברי' האלה ויקרע את בגדיו ויצום ויהלוך אט. מהו אט רשב"ל אמ' שהלך יחף. ואם היה רגיל לאכול סעודתו בשלש שעות אוכל בשש אם היה רגיל לאכול בשש אוכל בתשע. וביהורם מה כתי' וירא העם והנה השק מבשרו מבית. ר' לוי ברחייתא אמ' בה תלת שיטין. שחורה אני כל ימות השבוע ונאווה בשבת. שחורה אני כל ימות השנה ונאווה ביום הכפורי'. שחורה אני בעשרת השבטים ונאווה בשבט יהודה ובנימן. שחורה אני בעה"ז ונאווה בעה"ב.

<א,ה,ג> בנות ירושלם רבנן אמרי אל תקרי בנות ירושלם (247ב) אלא בינות ירושלם זו סנהדרי גדולה של ישראל שיושבין ומבינין אותה בכל שאלה ומשפט. ד"א בנות ירושלם א"ר יוחנן עתידה ירושלם להעשות מטרפולין לכל המדינות ולהמשך כנהר אליה לכבודה הה"ד אשדוד ובנותיה וחרציה עד לשע היא דעתיה דר' יוחנן דכתי' ונתתי אתהן לך לבנות ולא מבריתך מהו לבנות לכופרנין ולא מבריתך לא מן פרנד אלא מן פרפנין דילך. ר' ביבי משום ר' ראובן אמ' רני עקרה הא רינה עקרותא היא אלא רני עקרה שלא ילדה בנים לגיהנם. ר' ברכיה בש"ר שמואל בר נחמן נמשלו ישראל כנקבה מה נקבה נוטלת עישור נכסים מאביה כך ירשו ישראל ז' עממים שהן עישור לע' אומות ע"י שדנו ישראל כנקבה. אמרה שירה בלשון נקבה שנא' אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת אבל לעתיד לבוא הם עתידין ליירש כזכר היורש כל נכסי אביו הה"ד מפאת קדמה ועד פאת ימה יהודה אחד דן אחד אשר אחד וכלהן כך והם אומרים שירה בלשון זכר שנא' שירו ליי שיר חדש שירה חדשה אין כתי' כאן אלא שיר חדש. ר' ברכיה וריב"ל למה נמשלו לנקבה

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד פרנקפורט דמיין 133 (כ"י ט)

מה נקבה זו טוענת ופורקת וטוענת ופורקת וחוזרת ופורקת ושוב אינה טוענת כך ישראל משתעבדים ונגאלים משתעבדים ונגאלים וחוזרין ונגאלים ושוב אינן משתעבדין לעולם בע"ה על ידי שצרתם צרת נקבה יולדת והם אומרין שירה לפניו בלשון נקבה. אבל להבא ע"י שצרתם אין צרת נקבה יולדת הם אומרין שירה בלשון זכר שנא' ביום ההוא יושר השיר הזה.

<א,ה,ד> כאהלי קדר קראה אהלי קדר אע"פ שנראין כאורים ושחורים בעולם הזה אבל מבפנים יש להם תורה מקרא משנה תלמוד הלכות ואגדות. אי מה אהלי קדר צריכין תכבוסת יכול אף ישראל כן ת"ל כיריעות שלמה השלמה מה שלמה זו מתלכלכת ומתכבסת. וחוזרת ומתלכלכת ומתכבסת כך ישראל אע"פ שמתלכלכין בעונות כל ימות השנה יום הכפורים בא (א248) ומכפר עליהם שנא' כי ביום הזה יכפר עליכם וכת"י אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו. אי מה אהלי קדר מיטלטלין למקום למקום יכול אף ישראל כן ת"ל כיריעות שלמה כיריעותיו של מלך שהשלוש שלו מי שאמי והיה העולם שמשעה שמתחם עוד לא זזו ממקומם. תאני ר' אליעזר בן יעקב אהל בל יצען בל יצא בל ינוע. אי מה אהלי קדר אין עליהם עול כל בריה כך ישראל לעתיד לבא אין עליהם עול כל בריה. תאני ר' חייא ואולך אתכם קוממיות בקומה זקופה שאינן יראין מכל בריה. ר' יודן אמ' כיוסף מה יוסף נמכר לאהלי קדר שנא' וימכרו את יוסף לישמעאלי וחזר וקנה את קונו שנא' ויקן יוסף את כל אדמת מצרים כך ישראל יהיו שובים לשוביהם..

<א,ו,א> אל תראוני שאני שחרחורת. ר' סימון פתח אל תלשן עבד אל אדוניו נקראו ישראל עבדים שנא' כי לי בני ישראל עבדים ונקראו הנביאים עבדים שנא' כי אם גלה סודו אל עבדיו הנביאים. כך אמרה כנסת ישראל לנביאים אל תראוני בשחרחרותי אין לי שמחה בבני יותר ממרע"ה וע"י שאמי שמעו נא המורים נגזר עליו שלא יכנס לארץ. ד"א אין לי שאוהבני יותר מישעיה וע"י שאמי וכת"י תמן ויעף אלי אחד מן השרפים ובידו רצפה רוץ פה. ישעיה בנפשך אתה רשאי לומ' איש טמא שפתים אנכי ניחא. שמא ובתוך עם טמא שפתים אנכי יושב אתמהה את חמי מה כת"י תמן ויעף אלי אחד מן השרפים ובידו רצפה רוץ פה. אר"ש בר נחמן רוץ פה למי שאמר דלטוריא על בני. דכותה כתב באליהו ויאמר קנא קנאתי ליי אלהי ישראל כי עזבו בריתך את מזבחותיך הרסו. א"ל את מזבחותי שמא מזבחותיך ואת נביאיך הרגו בחרב א"ל נביאי ואת מאי איכפת לך א"ל ואותר אני לבדי ויבקשו את נפשי לקחתה אתא חמי מה כת"י תמן ויבט והנה מראשותיו עוגת רצפים אר"ש בר נחמן רוץ פה למי שאמי דלטוריא על בני. ר' יוחנן מייתי לה מן הדא משא דמשק הנה דמשק (ב248) עזובות ערי ערוער מה זה עומד בדמשק ומזכיר ערוער והלא ערוער בתחום אלא שס"ה בתי ע"ז היו בדמשק כמנין ימות החמה והיו עובדין כל אחד ואחד יומו והיה להם יום אחד שהיו חוזרין על כלם וכלם עשו אותו ישראל מוניאה ועבדו אותם שנא' ויוסיפו בני ישראל לעשות הרע בעיני יי ויעבדו את הבעלים ובאותה שאמי אליהו על

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד פרנקפורט דמיין 133 (כ"י ט)

ישראל לשון הרע א"ל הב"ה לאליהו עד שאתה מקטרג את אלו בוא וקטרג את אלו הה"ד
לך שוב לדרכך מדברה דמשק. ר' אבהו וריש לקיש הוו עללין לההיא מדינתא דקיסרין
א"ל ר' אבהו לרי"ש לקיש מה דין עלינן למדינת' דחירופא וגידופא נחת ליה ריש לקיש מן
חמריה וספה חלא ויהב בפומיה א"ל מהו כן א"ל אין הב"ה רוצה במי שאומ' דלטוריא על
ישראל.

<א,ו,ב> ששזפתני השמש. א"ר אבא בר כהנא בש"ר חייא רבה כתי' כי שתים רעות עשה
עמי הא יתר למאה אלא שעשו אחת שקשה כשתים שהיו משתחווים לע"ז ופורעין עצמן
כנגד בית המקדש הה"ד ויבא אותי לחצר בית י"י הפנימית כד"א כי משחתם בהם מום
בם. ד"א ששזפתני השמש על שעשיתי ערמות של סוסים לשמש דכתי' וישבת את הסוסים
אשר עשו מלכי יהודה לשמש מבוא בית י"י.

<א,ו,ג> ר' יצחק פתר קרייה במלחמת מדין את מוצא בשעה שהלכו ישראל למלחמת
מדין היו נכנסין זוגות זוגות אצל האשה והיה אחד מהם מפחם פניה ואחד מפרק נזמיה
והיתה אומרת להם אין אנו מבריותיו של הב"ה שאתם עושים לנו כן. והיו ישראל אומרין
להם לא דייכם שנטלנו לנו מתחת ידיכם הה"ד ויאמר י"י אל משה קח את כל ראשי העם.
ר' איבו אמ' מחטאו של שטים נמסרו ישראל למלכות שנא' וישא ידו להם להפיל אותם
במדבר. ולהפיל זרעם בגוים ולזרותם בארצות באי זה חטא ויצמדו לבעל פעור. א"ר יצחק
מעשה בקרתני אחד שהיתה לו שפחה כושית שירדה דמעות מן העין ואמרה לחבירתה
חבירתי למחר אדוני מגרש את אשתו ונוטל (א249) אותי לאשה. אמרה לה למה אמרה לה
בשביל שראה ידיה מפוחמות אמרה לה אי שוטה שבעולם. ישמעו אזניך מה שפיך מדברת
ומה אם אשתו שהיתה חביבה עליו ביותר אמרת שבשביל שראה ידיה מפוחמות שעה
אחת הוא רוצה לגרשה את שכלך שחורה ומפוחמת ממעי אמך וכל ימך עאכ"ו. כך לפי
שאומות העולם מונין את ישראל ואומרים אי אומה זו המירה כבודה שנא' וימירו את
כבודם ואומרים להם ישראל מה אנו לשעה אחת נתחייבנו כך אתם עאכ"ו. ועוד אומרים
להם ישראל לא"ה מה אנו דומים לבן מלכים שיצא למדבר של עיר קפחתו החמה על
ראשו ונתכרכמו פניו נכנס למדינה בקש מעט מים ומעט מרחץ מן המרחצאות להלבין
גופו וחזר ליופיו כמו שהיה. כך אנו אם שמשה של ע"ז שזפתנו אבל אתם שזופים ממעי
אמכם עד שאתם במעי אמכם עבדתם ע"ז כיצד בזמן שהאשה מעוברת נכנסת לבתי ע"ז
שלה וכו' [רעת] ומשתחוה לע"ז היא ובנה.

<א,ו,ד> בני אמו נחרו בי ר' מאיר ור' יוסי ר' מאיר אומ' בני אמי בני אומתי (נחר) אלו
דתן ואבירים. נחרו בי נתגרו בי מלאו הדיין חרון אף עלי. שמוני נוטרה את הכרמים על
שהיה דין בין בנותיו של יתרו לא היה לו לעשות ביני ובין אחי שהיו במצרים הוי כרמי
שלי לא נטרתי. ר' יוסי אומ' בני אמי בני אומתי. נחרו בי אלו המרגלים נחרו בי נתגרו בי
מלאו הדיין חרון אף עלי. שמוני נוטרה את הכרמים על שנענעתי במדבר מ"ב מסעות לא
היה לי ליכנס לארץ ישראל הוי כרמי שלי לא נטרתי. ד"א בני אמי נחרו בי בני אומתי זה
ירבעם בן נבט מלא הדיין חרון אף עלי שמוני נוטרה את הכרמים משמרת שני עגליו של

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד פרנקפורט דמיין 133 (כ"י ט)

ירבעם. כרמי שלי לא נטרתי א"ר לוי יום שנתחתן שלמה ע"ה עם בת פרעה נכה ירד מיכאל המלאך השר הגדול שבשמים ונעץ קנה בים ועלה לחלוחית מכאן ומכאן ועשה אותו כחורש (ב249) והוא היה מקומה של רומי. יום שהעמיד ירבעם ב' עגלי זהב שני צריפין ברומי והווי בנייאן להון ואינון נפלין בנייאן ואינון נפלין הוה תמן גבר סב ושמיא אבא קולון אמ' לון אי לית אתון מתיאן מוי מנהר פרת וגבלין בהדא טינא ובנייאן להון לית אינון קיימין אמרו ליה מאי עביד כן אמ' להו אנא עביד גרמי שפייה דחמר הוה עליל לקרייה ונפיק למדינה ונפיק למדינה עד זמן דמטא לתמן כיון דמטא לתמן אזל ואייתי מוי מן פרת וגבלין בטינא ובנין יתהון וקמוון מן ההיא שעתא לתמן הווי אמרי כל מדינתא דלית בה אבא קולון תמן לא תתקרי מדינה והוה קריין ליה רומי בדליס יום שנכנס אליהו ע"ה נצב באדום הה"ד ומלך אין באדום. ד"א בני אמי נחרו בי בני אומניי זה אחאב נחרו בי נתגרו בי שמוני נוטרה את הכרמים מפטם ומאכיל את צדקיהו בן כנענה וחביריו ונביא אחד של אמת היה לי זה מיכיהו ופקיד הכי ואמ' האכילוהו לחם צר ומים לחץ עד שובי בשלום הוי כרמי שלי לא נטרתי. ד"א בני אמי בני אומתי זו איזבל שמוני נוטרה את הכרמים מאכלת ומפטמת לנביאי הבעל והאשרה ואליהו ז"ל שהיה של אמת שלחה ואמרה לו כעת מחר אשים את נפשך כנפש אחד מהם הוי כרמי שלי לא נטרתי. ד"א בני אמי זה המלך צדקיהו שהיה מפטם לפשחור בן מלכיה וחביריו ונביא אחד של אמת היה לי זה ירמיהו וכתתי ונתון לו ככר לחם אחד ליום מחוץ האופים מהו מחוץ האופים א"ר יצחק זו פת קיבר שנמכרת חוץ לפלטיא שהיתה שחורה מסובין של שעורים הוי כרמי שלי לא נטרתי

<א,ו,ה> ר' חייא בש"ר יוחנן אמ' אמרה כנסת ישר' לפני הב"ה רבש"ע על שלא שמרתי חלה אחת כתקנה בארץ ישראל הרי משמרת שתי חלות בחוצה לארץ סבורה הייתי שאני מקבלת שכר על שתים ואיני מקבלת שכר אלא על אחת. ר' אבא בש"ר יוחנן אמ' אמרה כנסת ישראל לפני הב"ה רבש"ע על שלא שמרתי יום טוב אחד כתקנו בארץ (א250) ישראל הריני משמרת ב' ימים טובים סבורה הייתי שאקבל שכר על שניהם ואיני מקבלת שכר אלא על אחד. ר' יוחנן הוה קארי עליהון וגם אני נתתי להם חוקים אשר לא טובים..

<א,ז,א> הגידה לי שאהבה נפשי. ר' יהודה בר' סימון פתר קרייה בשעה שא"ל הב"ה למשה ועתה לכה ואשלחך אל פרעה א"ל רבש"ע כל הדברים הללו יכולין להעשות מה אני יכול לעמוד בכל האכלוסין הללו כמה חיות יש בהם כמה מעוברות יש בהם כמה תינוקות יש בהם. כמה מיני אונס יש בהם. כמה מיני אוכל התקנת להם כמה מים התקנת למעוברות שבהם כמה קליות ואגוזים התקנת לתינוקות שיש בהם. היכן פירושו של דבר כאן הגידה לי שאהבה נפשי אומה שאהבה נפשי ואומה שנתתי נפשי עליה איכה תרביץ בצהרים בימות הגשמי איכה תרעה בימות החמה. שלמה אהיה כעוטיה ר' חלבו בש"ר הונא אמ' שלא אהיה אבל הזה שהוא עוטה על שפם ובוכה כד"א ועל שפם יעטה. ד"א

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד פרנקפורט דמיין 133 (כ"י ט)

שלמה אהיה כעוטיה שלא אהיה כרועה זה שנכנסו זאבים בתוך עדרו ובקעום ועטה את בגדו ויצא כד"א ועטה את ארץ מצרים. על עדרי חבירך כשאני הולך אצל חבירך וישאלוני מעדריהן מה אני משיבן.

<א,ז,ב> ר' ברכיה פתר קרייה הדין יפקוד יי אלהי הרוחות יפקוד יי א"ל רבש"ע הואיל ואתה מסלקן מן העולם הודיעני מי ומי הרועים שאתה מעמיד על בניך היכן פירושו של דבר כאן הגידה לי שאהבה נפשי אומה שנתתי נפשי עליה איכה תרעה בימי מלכות. איכה תרביץ בצהרים בשעבוד מלכות. שלמה אהיה כעוטיה על עדרי חבירך ר' עזריה אמר שלמה שלא עשה למה בעיני חבירך על עדריהן חילול שמים בדבר בניך בצרה ועדרי חבירך ברוחה. א"ר יהודה בר' סימון שלא יהו א"ה אומרין עת מדת הדין היה יודע שמבקש לשוחטן במדבר ושחטן במדבר כד"א וישחטם במדבר ורבנן אמרי (ב250) שלא יראו בניך שצרתן צרה ויטו מאחריך וידבקו בעדרי חבירך כד"א היחברך כסא הוות באותה שעה א"ל הב"ה למשה רבי' ע"ה משה אתה אומ' לי איכה תרעה איכה תרביץ חייך אם לא תדעי אם לא ידעת סופך שיש לך לידע שנא' אם לא תדעי לך היפה בנשים היפה שבנביאים המעולה שבנביאים. א"ר יוסי בר' ירמיה למה נמשלו הנביאים לנשים לומ' לך מה אשה זו אינה מתביישת לתבוע צרכי ביתה מבעלה כך הנביאים אינם מתביישין לתבוע צרכיהם מאביהם שבשמים.

<א,ח,א> צאי לך בעקבי הצאן ר' עקיבא אומ' מצידה שנטלו ישראל בידם ממצרים אכלו ממנה ל"א ימים א"ר שילא ס"ב סעודות את יודע שהיו לישראל מחיה זו מה אני עושה להם בעקבי הה"ד יהי פסת בר בארץ. ר' אלעזר אומ' ממה שהקפתי בענני כבוד במדבר כד"א (יהי פסת בר בארץ) וי"י הולך לפניו יומם. לא ימיש עמוד הענן יומם את יודע מה אני עושה להם בסוף בעקבי וסוכה תהיה לצל יומם. ורבנן אמרי ממה שאכלתם במדבר שמתוק מדבש וחלב את יודע מה אני עושה להם בסוף בעקבי שנא' והיה ביום ההוא יטפו ההרים עסיס. ד"א צאי לך בעקבי הצאן א"ל סוף כל הצאן לצאת ואת יוצא באחרונה ולא שנתעצל משה אלא שישראל בבזה ומשה בעצמות יוסף שנא' ויקח משה את עצמות יוסף עמו. ד"א צאי לך בעקבי הצאן א"ל סוף כל הדור למות ואת תהא נוסייהון מאיכן היה הדבר הזה ר' שמואל בר נחמן אמר מהסנה דא"ר בר נחמן כל ז' ימי הסנה היה הב"ה מפתה למשה שילך למצרים שנא' ויאמר משה אל יי בי יי לא איש דבריי אנכי גם מתמול גם משלשום גם מאז דברך אל עבדך הרי וי' ויומא דהוה קאים בגיניה הרי ז' לבסוף אמר להב"ה שלח נא ביד תשלח א"ל הב"ה חייך שאני צורכה לך בכנפיך ומתי פרע לו הב"ה ר' ברכיה ור' חלבו חד אמר כל ז' ימי המלוואים היה משה משמש בכהונה גדולה סבור שהיה לו ולבסוף נאמר אינה שלך של אהרן אחיך היא שנא' ויהי ביום השמיני (א251) קרא משה לאהרן. ר' חלבו אמר כל ז' ימי אדר היה משה מתפייס ומתחנן לפני הב"ה שיכנס לארץ ובסוף אמר כי לא תעבור את הירדן הזה. ורעי את גדותיך א"ל גדין נכנסין תישים אין

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד פרנקפורט דמיין 133 (כ"י ט)

נכנסין. על משכנות הרועים א"ל הב"ה נאמי לך עוד מתי אתה קיים על עמי וקשים שהיו
בה סיחון ועוג.

<א,ט,א> **לסוסתי** ברכבי פרעה. ר' פפיס אמ' והוא באחד ומי ישיבנו דן יחידי לכל באי
עולם ואין להשיב על מי שאמר והיה העולם. א"ל ר' עקיבא דייך פפיס מה אתה מקיים
והוא באחד ומי ישיבנו שלא להשיב על דברי מי שאמ' והיה העולם לפי שהכל באמת והכל
בדין שכן כתי' ואראה את יי יושב על כסא רם ונשא. א"ר סימון כסא שמפריש בין מיתה
לחיים וכל צבא השמים עומדים עליו מימינו ומשמאלו וכי יש שמאל למעלה והלא הכל
ימין שנא' ימינך יי נאדרי בכח ימינך יי ומה ת"ל מימינו ומשמאלו אלא אלו מימינים
ואלו משמילי אלו מכריעים לכף זכות ואלו מכריעים לכף חובה. ר' יוחנן בש"ר אחא
מיייתי לה מן הדא ואמת הדבר וצבא גדול אימתי [היה] הדבר כשנעשה צבא גדול דכתי'
ויי אלהים אמת מהו אמת א"ר איבון שהוא אלהים חיים ומלך עולם א"ר אלעזר כל
מקום שנא' ויי הוא ובית דינו ובנין אב לכלם ויי דבר עליך רעה זהו בנין אב שבכלם ומה
מקיים ר' אלעזר הדין קרייה דר' פפיס והוא באחד ומי ישיבנו אלא הוא חותם יחידי לכל
באי העולם ואין בריה חותמת עמו ומהו חותמו של הב"ה ר' ביבו בש"ר ראובן אמ' אמת
שנא' אבל אגיד לך את הרשום בכתב אמת אם אמת למה רשום ואם רשום למה אמת
אלא עד שלא נתחתם הדין רשום נתחתם הדין אמת אמ' ריש לקיש ולמה היא אמת.
אל"ף בראש האותיות. מ"ם באמצע. תי"ו בסופן לומ' אני ראשון ואני אחרון ומבלעדי אין
אלהים אני ראשון שלא קבלתי מלכותי מאחר. ואני אחרון שאיני מוסרה לאחר שבעולם
ומבלעדי אין אלהים שאין לי שני.

<א,ט,ב> דרש ר' פפיס ויאמר יי אלהים הן האדם (251ב) היה כאחד ממנו לדעת טוב ורע
כיחידו של עולם א"ל ר' עקיבא דייך פפיס א"ל מה אתה מקיים היה כאחד ממנו כאחד
ממלאכי השרת וחכמי אומרי לא כדברי זה ולא כדברי זה אלא מלמד שנתן לפניו שני
דרכים דרך החיים ודרך המות ובחר לו דרך המות והניח דרך החיים.

<א,ט,ג> דרש ר' פפיס וימירו את כבודם שומע אני בשור של מעלה ת"ל אוכל עשב א"ל ר'
עקיבא דייך פפיס ומה את מקיים וימירו את כבודם בתבנית שור שור של ימות השנה ת"ל
אוכל עשב אין לך מנוול ומשוקץ משור בשעה שאוכל עשב. ר' יודן בש"ר אחא אמ'
ח[נ]טומי מצרים עשו להם כשפים והיה נראה כמחטוט לפניהם הדמד"א בפתח המשכן
הפנתה לנוס ורטט החזיקה.

<א,ט,ד> דרש ר' פפיס לסוסתי ברכבי פרעה לססתי כתי' אמ' הב"ה כשם שששתי על
המצריים לאבדם בים כך ששתי לאבד שונאיהן שכל שונאיהן מי גרם להם להנצל מימינם
אש דת למו משמאלם זו תפלה מימינם זו ק"ש. ומשמאלם זו מזוזה א"ל דייך פפיס כל
מקום שנא' שישא כתי' בשין וכאן בסמך ומה את מקיים לסוסתי ברכבי פרעה אלא רכב
פרעה שנא' סוס פרעה זכר וכב יכול נגלה הב"ה על סוס זכר שנא' וירכב על כרוב ויעף.

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד פרנקפורט דמיין 133 (כ"י ט)

אמ' פרעה מה הסוס הזה זכר הורג בעליו במלחמה אלא הריני רוכב על סוסיה נקבה כב יכול נגלה הב"ה על סוסיה נקבה שנא' לסוסתי ברכבי פרעה. חזר ורכב פרעה על סוס אדום על סוס לבן על סוס (אדום) שחור כב יכול נגלה הב"ה על סוס לבן אדום שחור הה"ד דרכת בים סוסיך סוסוון סגיאיין יצא פרעה הרשע בשרין וכובע כב יכול הב"ה כן שנא' וילבש צדקה כשרין הביא נפ[ני]ט כב יכול כן וגחלי אש. אבני בליסטרא כב יכול אבני ברק חרבות ורמחים כב יכול אברקים רב. הביא חצים וישלח חציו. א"ר וישלח חציו ויפיצם שהיו החצים מפצרים אותם. וברקים רב ויהומם מלמד שהיו מערבבים אותם עירבבם הממם סגנום שלהם ולא היו (252א) יודעים מה הם עושים יצא פרעה יצא פרעה קטפרקסים כביכול יי כגבור יצא. הרעים קורו. כב יכול וירעם משמים יי. לבלב בקולו כב יכול ועליון יתן קולו יצא בזעם כב יכול בזעם תצעד ארץ. בקשת כב יכול עריה תעור קשתך. בצנה ומגן כב יכול החזק מגן וצנ?ה?. בברק חנית כב יכול לנגה ברק חניתך. ר' ברכיה בש"ר שמואל בר נחמן כיון שכלה יעקב כל כלי זיין שלו התחיל הב"ה מתגאה עליו א"ל רשע יש לך רוח יש לך כרוב רוח כנפים מהיכן הסיטן הב"ה א"ר יודן מבין גלגלי המרכבה שמטן הב"ה והסיטן על הים א"ר חנינא בן פפא ב"ו שהוא רוכב על שערו רוכב על דבר שיש בו ממש אבל הב"ה טוען את רוכבו ורוכב על דבר שאין בו ממש הה"ד וירכב על כרוב ויעוף וידא על כנפי רוח. כתו' אחד אומ' וידא וכתו' אחר אומ' וירא היאך יתקיימו ב' כתובים א"ר אחא מיכן שיצא הב"ה להראות בעולמות אשר לו.

<א,ט,ה> דמיתיד רעייתי א"ר אלעזר לבת מלכים שנשבית והלך אביה לפדותה והיתה מרמזת לשבאים ואומ' להם אני ושלכם אני ואחריכם אני. אמ' לה אביה מה את סבורה שאין בי כח לפדותך דומה כמדומי בשתיקה. כך בשעה שישראל היו חונים על הים וירדפו מצרים אחריהם ושיגו אותם חונים על הים והיו ישראל רומזים להם מפחדם ואומרי' אנו שלכם ולכן אנו ואחריכם אנו הולכים אמ' להם הב"ה מה אתם סבורים שאין בי כח לפדותכם דומה זה דמיתידך.

<א,ט,ו> רבנן אמרי לפי שנדמו ישראל לסוסים נקבות ומצרים לזכרים ורצו אחריהם עד ששקעום בים א"ר סימון ח"ו לא נדמו ישראל לסוסים נקבות אלא גליהם נדמו לסוסי נקבות ומצרים לזכרים מזוהמים ורדפו אחריהם עד ששקעום בים והיה המצרי אומ' לסוסו אתמאל היתי מושלך לנילוס ולא היית בא אחרי ועכשיו אתה בא אחרי ומשקעני בים והיה הסוס לרוכבו רמה בים רימה בים ראו מה בים אפתיסיס נעשית לכסת. תאני ר' שמעון (252ב) תאני ר"ש וינער יי את מצרים בתוך הים ר' ברכיה בש"ר לוי מלמד שהסוס היה זורק רוכבו למעלה והוא יורד למטה והסוס למעלה ממנו. א"ר לוי כזה שמנער בקדרה תחתון עולה למעלה ועליון יורד למטה. רעיתי מהו רעיתי א"ר נתן פרנסתי הם שריעו אותי בשני תמידין בכל יום הה"ד את הכבש אחד תעשה בבקר. א"ר יהודה בר' סימון ב' תמידין בכל יום א' בשחרית וא' בין הערבים של שחר היה קרב על עבירות שבליה ושל בין הערבים היה קרב על עבירות שנעשו ביום ולא היה אדם לן בירושלם ובידו עון שנא' צדק ילין בה. ד"א רעיתי רבנן אמ' רעיתא דעלמי שקבלו תורתא שאלמלא

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד פרנקפורט דמיין 133 (כ"י ט)

לא קבלוה הייתי מחזיר עולמי לתוהו ובוהו דא"ר חנינא בש"ר אחא כתי' נמוגים ארץ וכל
יושביה אנכי תכנתי עמודיה סלה בזכות אנכי יי אלהיך תכנתי עמודיה סלה.

<א,י,א> **נאוו** לחייך בתורים מה לחיים הללו לא נבראו אלא לדיבור כך משה ואהרן לא
נבראו אלא לתורה. בתורים בבי' תורות תורה שבכתב ותורה שבעל פה. ד"א בתורים
בתורות הרבה ה"ד זאת תורת החטאת זאת תורת האשם זאת תורת זבח השלמים זאת
תורת העולה התורה אדם כי ימות באהל. ד"א בתורים בבי' תורות בבי' אחים זה משה
ואהרן שתוארן טובה זה על זה זה שמח בגדולתו של זה וזה שמח בגדולתו של זה. א"ר
פנחס כתי' ודבר הוא לך אל העם והיה הוא יהיה לך לפה ואתה תהיה לו לאלהים
למתורגמן. ואתה תהיה לו לאלהים. וכי עבודה עושה אהרן למשה ולא כן אמ' לו הבי"ה
למשה משה כשם שמוראי עליך כך יהיה מוראך על אחיך והוא לא עשה כן אלא וילך משה
ואהרן ויאספו את כל זקני בני ישראל. וידבר אהרן את כל הדברים הקיש כתפו לכתפו
שעדיין הוא שמח בגדולתו של זה וזה בגדולתו של זה ומנין שהיה אהרן שמח בגדולתו של
משה שנא' וראך ושמח בלבו. תאני רשב"י לב ששמח בגדולת אחיך ילבש אורים ותומים
שנא' (253א) והיו על לב אהרן. ומנין שהיה משה שמח בגדולתו של אהרן שנא' כשמן
הטוב על הראש יורד על הזקן זקן אהרן. א"ר אחא שני זקני' היו לאהרן דכתי' על הזקן
זקן אהרן אלא כיון שהיה רואה משה שמן המשחה יורד על זקנו של אהרן היה שמח עליו
כאלו יורד על זקנו של משה והיה שמח לכך נאמ' על הזקן זקן אהרן.

<א,י,ב> צוארך בחרוזי' אלו ע' סנהדרין שהיו חרוזים אחריהם כלונא של מרגליות. ד"א
נאוו לחייך בתורים אלו סופרים ומשנים ומלמדי תינוקות באמונה. צוארך בחרוזים אלו
מלמדי תינוקות. ד"א נאוו לחייך בתורים אלו הרבנים צוארך בחרוזים אלו התלמידים.
שחוזרין צואריהן לשמוע ד"ת מפיהם כאדם שלא שמע ד"ת מימיו. ד"א נאוו לחייך
בתורים בשעה שמיללין ההלכה אלו עם אלו כגון ר' אבא וחביריו. צוארך בחרוזי' בשעה
שהם חוזרין מד"ת לנביאים ומנביאים לכתובים והאש לוחטת סביבותיהם והיו הדברים
שמחים כנתינתן מסיני וכי עיקר מהר סיני ניתנו לא באש היו שנא' וההר בוער באש עד לב
השמים. בן עזאי היה יושב ודורש והאש סביבותיו אזלון ואמרון לר' עקיבא בן עזאי יושב
ודורש והאש מלהטת סביבותיו הלך אצלו ואמ' לו שמעתי שאתה היית דורש והאש
סביבותיך א"ל הן. א"ל שמא בחדרי מרכבה היית עוסק א"ל לאו אלא הייתי יושב וחורז
בד"ת ומתורה לנביאים ומנביאי' לכתובים והיו הדברים שמחים כנתינתן מסיני והיו
ערבי' כעיקר נתינתן וכן עיקר נתינתן לא באש הה"ד וההר בוער באש. ר' אבהו היה יושב
ודורש בתוך הצבור אמ' שמא איני חורז בד"ת כתקנן. א"ר לוי אית דידע למחרז ולא ידע
למקדח ואית דידע למקדח ולא ידע למחרז ברם אנא הוינא חרוזא ואנא הוינא קדוחא.

<א,י,ג> ד"א נאוו לחייך בתורים בשעה שקורין ד"ת בזמן הלכות פסח בפסח הלכות חג
בחג והלכות עצרת בעצרת. כד"א ובהגיע תור נערה ונערה. (253ב) צוארך בחרוזים ר' לוי

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד פרנקפורט דמיין 133 (כ"י ט)

בש"ר אבא בר חנינא אמי אלו פרשיותיה של תורה שהן חרוזות זו בזו א"ר מנחם כגון מן
הה"ד לאלה תחלק הארץ בנחלה מה כתי' תמן בנות צלפחד כן בנות צלפחד דוברות כתי'
בתורי עלה אל העברי' הזה וכי מה ענין זה אצל זה אלא כיון דאתפליגאת ארעא באו בנות
צלפחד ליטול חלקן אצל משה ונסתלק מדינן הה"ד ויקרב משה את משפטן א"ל הב"ה
מדינן אתה מסתלק ומלפני אין אתה מסתלק עלה אל הר העברים הזה. א"ל רבשיע
הואיל ואתה מסלקני מן העולם הודיעני מה פרנסים אתה מעמיד לישראל מלה"ד למלך
שהיתה אשתו מסתלקת מן העולם א"ל אדוני המלך אני מפקדת אותך על בני אמי לה עד
שאתה מצווה אותי על בני צווי את בני עלי כך בשעה שאמי משה לפני הב"ה רבשיע
הודיעני מה פרנסים אתה מעמיד להם א"ל הב"ה על בני אתה צריך צווי שנא' על בני ועל
פועל ידי תצווני. ועד שאתה מצווני על בני צווה את בני עלי הה"ד צו את בני ישראל
ואמרת אליהם ..

<א,יא,א> תורי זהב נעשה לך זו ביזת היס. עם נקודות הכסף. זו ביזת מצרים כשם שיש
הפרש בין כסף וזהב כך יש שבח ממון בין ביזת מצרים לביזת היס. ותבואי בעדי זו ביזת
מצרי' עדים זו ביזת היס. ד"א תורי זהב זה תורה שלימד אלקולאון בן אחות חרסה
בדעתו של הב"ה. עם נקודות הכסף זו הסירגול. ד"א תורי זהב זה המשכן הה"ד ואת
הקרשים תצפה זהב. עם נקודות הכסף. כד"א ווי העמודים וחשוקיהם כסף. ר' ברכיה
פתר קרייה בארון. תורי זהב זה הארון דכתי' וצפית אותו זהב טהור עם נקודות הכסף
אלו ב' העמודים העומדים לפניו שהיו של כסף כמין איסטון. וכיצד נעשה הארון ר' חנינא
ור"ש בן ב"ל ר' חנינא אמי ג' תיבות עשו שתים של זהב ואחת של עץ על של זהב ושל זהב
על של עץ וחיפה שפתיו העליונות בזהב. ריש לקיש אומי אחת עשאו וחיפה מבית ומחוץ
שנא' (א254) מבית ומחוץ תצפנו ומה מקיים ר' חנינא קרייה דריש לקיש א"ר פנחס
שחיפה וכו'. ר' יהודה בר' אומי תורי זהב ונאמי נאוו לחייך בתורים זה תורה. צוארך
בחרוזים אלו הנביאים. תורי זהב אלו הכתובים. עם (שהמלך) נקודות הכסף זה שיר
השירים מלה חתימה ומלה מסיימה..

<א,יב,א> עד שהמלך במסיבו. ר' מאיר ור' יהודה ר' מאיר אומי עד שמלך מ"ה הב"ה
ברקיע נתנו ישראל ריח רע ואמרו לעגל אלה אלהיך ישראל א"ל דייד ר' מאיר אין דורשין
שיר השירים לגנאי אלא לשבח שלא ניתן שיר השירים לישרי אלא לשבחן של ישרי ומהו
עד שהמלך במסיבו עד שהמלך מ"ה הב"ה ברקיע נתנו ישרי ריח טוב בסיני ואמרו כל אשר
דבר יי נעשה ונשמע. הוא דעתיה דר' מאיר סרי נתן ריחה אלא מסכה עלה בידם מהגולה
ושנו בה שקפץ להם מעשה העגל והקדם להם מעשה המשכן. ר' אלעז' אומי עד שהמלך
במסיבו עד שמלך מ"ה הב"ה ברקיע כבר הר סיני מתמר באור שנא' וההר בוער באש ר'
עקיבא אומי עד שמלך מ"ה הב"ה ברקיע כבר וישכון כבוד יי על הר סיני. ר' ברכיה אומי

עד שמשו רבי ברקיע שנקרא מלך שנא' ויהי בישורן מלך כבר וידבר אלהים את כל הדברים האלה לאמר. ר' אליעז' בן יעקב ורבנן ר' אליעז' אומ' עד שהקב"ה במסיבו ברקיע כבר ירד מיכאל השר הגדול מן השמי' והציל את אברהם אבי' מכבשן האש ורבנן אמרי הב"ה ירד והצילו שנא' שנא' אני יי אשר הוצאתיך מאור כשדים ואימתי ירד מיכאל לחנניה מישאל ועזריה. א"ר סביומי עד שיעקב אבי' מיסב במטתו נצנצה בו רוח הקדש ואמ' לבניו והיה אלהים עמכם אמ' להם עתיד הוא להשרות שכינתו בתוכם. א"ר נחמיה כתי' ויסע ישראל וכל אשר לו ויבא בארה שבע להיכן הלך לקוף ארזים שנטע אברהם אבי' ע"ה בבאר שבע. א"ר לוי והבריח התיכון בתוך הקרשים. הבריח שלשים (254ב) ושתים אמה היה ומהיכן היה נמצא בידם לשעה מלמד שהיו מוצנעים עמהם מימות יעקב אבי' ע"ה הה"ד וכל אשר נמצא אתו עצי שטים אין כתי' כאן אשר ימצא אלא אשר נמצא מתחלה. דא"ר לוי בר חייא ממגדל צבעתא קצצום והורידום עמהם לארץ מצרים ולא נמצא בהם קשר ופקע אינון דשטים הו'! במגדלא והו' נהיגין בהן באיסור מפני קדושת הארון אתון ושאלון לר' חנינא חברון דכתב ואמ' לנו לא תשנו מנהג אבותיכם.

<א,יב,ב> ר' פנחס בש"ר הושעיה עד שהמלך מ"ה במסבו ברקיע כבר הקדים שנא' ויהי ביום השלישי בהיות הבקר משל למלך שגזר ליום פלוי אני נכנס למדינה וישנו בני המדינה כל אותה הלילה וכשבא המלך מצאם ישנים התחיל מעמיד עליהם בקולאנין ושופר והיה השר של אותה מדינה מעוררם ומוציאם לאפטני של מלך והיה המלך מהלך לפניהם עד שהגיע לפלטרין שלו כדכתי' ויהי ביום השלישי וכתתי' כי ביום השלישי ירד יי לעיני כל העם על הר סיני ישנו להם ישראל כל אותה הלילה לפי ששינה של עצרת עריבה והלילה קצר. א"ר יודן אפי' פורטענה לא עקץ בס בא הב"ה ומצאם ישנים התחיל מעמיד עליהם בקולאנין הה"ד ויהי ביום השלישי וגו' והיה משה מעורר לישראל ומוציאן לאפטני של הב"ה הה"ד ויוצא משה את העם לקראת האלהים והיה הב"ה מהלך לפניהם עד שהגיע להר סיני דכתי' והר סיני עשן כלו. א"ר יצחק זהו שמקנטרין על ידי ישעיהו מדוע באתי ואין איש קראתי ואין עונה.

<א,יב,ג> א"ר יודן עד שחזקיהו וסיעתו אוכלים פסחיהם בירושלם כבר הקדים בלילה ההוא דכתי' ויהי בלילה ההוא ויצא מלאך יי ויך במחנה אשור וגו'. א"ר אבהו עד שישראל ומשה אוכלים פסחיהם במצרים כבר הקדים שנא' ויהי בחצי הלילה ויי הכה כל בכור בארץ מצרים היא דעתיה דר' אבהו למימר סירי נתן ריחו אלא מלמד שהיה ריחו של אותו הדם (255א) קשה והופיע להם הב"ה ריח טוב מבושמי ג"ע והיתה נפשם קוה לאכול אמרו ליה משה רבי' מה נאכל אמ' להם כך אמ' לי הב"ה כל בן נכר לא יאכל בו. עמדו והפרישו נכרים מביניהם והיתה נפשם קוה לאכול אמרו לו משה רבי' תן לנו מה נאכל אמ' להם כך אמ' לי הב"ה וכל עבד איש מקנת כסף עמדו ומלו את עבדיהם והיתה נפשם קוה לאכול אמרו לו תן לנו מה נאכל אמ' להם כך אמ' לי הב"ה כל ערל לא יאכל בו מיד כל אחד ואחד נתן חרבו על יריכו ומל עצמו. מי מלך ר' ברכיה אמ' משה רבי' היה מוהל

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד פרנקפורט דמיין 133 (כ"י ט)

ואהרן פורע ויהושע משקה. וי"א יהושע היה מוהל ואהרן פורע ומשה משקה שנא' בעת
ההיא אמ' יי וגו' ולמה שנית מכאן שמלך בראשונה מיד ויעש לו יהושע חרבות צורים.
מהו אל גבעת הערלות א"ר לוי מכאן שעשו אותה גבעה בערלה..

<א,יג,א> צרור המור דודי לי מהו צרור המור. ר' עזריה בש"ר יהושע פתר קרייה
באברהם אבי' ע"ה צרור המור זה אברהם מה המור ראש כל מיני בשמי' כך אברהם ראש
לכל הצדיקים ומהו המור הזה אין ריחו אלא באור כך אברהם לא נודעו מעשיו אלא עד
שהושלך לכבשן האש. ומה המור הזה כל מי שלוקטו ידיו מתמררות כך אברה' ממרר
עצמו ומסגף עצמו בייסורין. בין שדי ילין שהוא מותאם בין שכינה למלאך שנא' וירא וירץ
וירא [2] במלאך וירץ [1] בשכינה ..

<א,יד,א> אשכול הכפר דודי לי. אשכול זה יצחק שנכפה וקרב על גבי המזבח כאשכול
הכפר שמכפר על עונותיהן של ישראל בכרמי עין גדי זה יעקב אע"ה שנכנס בכרום אצל
אביו ולבש גדי עזים ונטל הברכות שהם עין העולם. ר' חוניה בש"ר אחא אין לה חבי?ב?
לאשה זו יותר מצרור הבושם היכן היא מלינה בין שדיה. ר' חוניה בש"ר בן לקיש אמרה
כנסת ישר' לפני הב"ה רבש"ע הצרתה למצרים בבכוריהם המרתה להם בנפשותיהן ולי
בין שדי ילין היה כיצד היה (255ב) המצרי אומ' לישראל הטמין לי הבכור הזה בין בניך
והיה נוטלו ומטמינו והמלאך נכנס ונוגפו ולי בין שדי ילין.

<א,יד,ב> ר' ברכיה אמרה כנסת ישראל לפני הב"ה בשעה שאתה מיצר לי מימר לי דודי
לי את עושה לי דודי ורואה איזו אדם גדול שיש בו שיכול לומ' למדת הדין דיי ואת נוטלו
ומעמידו וממשכנו הה"ד אשכול הכפר מהו אשכול איש שהכל בו מקרא משנה תלמוד
תוספות ואגדות. הכופר שמכפר עונותיהן של ישראל. בכרמי עין גדי אלו אבות העולם
שנמשכו אחריו כגדיים ונטלו הברכות שהם עין העולם.

<א,יד,ג> ר' יוחנן פתר בקטורת בית אבטינס צרור המור זה אחד מעשרה סמנין שנותנין
בה. ר' הונא אמ' לה ויאמר יי אל משה קח לך סמים זה תרין. נטף ושחלת וחלבנה הרי
חמשה. סמים אין דתימא דאינון תרין והלא כבר נאמ' סמים [בד] בבד יהיה הם חמשה
כנגד חמשה הרי עשרה ולבונה זכה הרי י"א מכאן בדקו חז"ל ומצאו שאין יפה לקטורת
כי אם י"א סמנין אלו בלבד. בין שדי ילין שהיתה מצומצמת בין בדי הארון. אשכול הכפר
דודי שמכפר עונותיהן של ישראל. א"ר יצחק כתי' וכסה ענן הקטורת. הכסוי הזה אין אני
יודע מהו עד שבא דוד ופירש נשאת עון עמך כסית כל חטאתם סלה. בכרמי עין גדי בזכות
התנאים שהתניתי לאברה' אביכם בין הבתרים שנא' ביום ההוא כרת יי את אברם וגו'
הכתו' מדבר באברהם שנא' אחר הדברים האלה היה דבר יי אל אברם במחזה לאמר. ר'
לוי בש"ר חמא אמ' הרהור דברים היו שם מה הרהר אברהם הרהר ואמ' לפני הב"ה
רבש"ע כרתי ברית עם נחש אין אתה מכלה זרעו מן העולם ועמדתי אני וסגלתי מעשים

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד פרנקפורט דמיין 133 (כ"י ט)

טובים לפניך ודחת בריתי לבריתו שמא יעמוד אדם אי ויסגל מצות ומעשים טובים יותר ממני וידחה בריתו לבריתו[ת]. א"ל הב"ה אל תירא אברם אנכי מגן לך מנח לא העמדתי מגינים וממך אני מעמיד מגינים (א256) וצדיקים ולא עוד אלא שבניך באים לידי עבירות ומעשים רעים אני רואה אי זה גדול שבהם שיכול לומי למדת הדין דיי ואני נוטלו וממשכנו בעדם שנאי אשכול הכפר איש שהכל בו מקרא משנה תלמוד תוספות ואגדות הכופר שמכפר עונותיהן של ישראל. בכרמי עין גדי אני נוטלו וממשכנו בעדים. ד"א אשכל הכפר בן נזירא אמ' זה הב"ה איש שהכל בו. הכפר שכפר באומות העולם והודה בהם בישראל ואימתי כפר בא"ה הוי אומי במלחמת יהושפט הה"ד ויהי אחרי כן באו בני מואב ובני עמון עמהם מהעמונים על יהושפט למלחמה. את מוצא [ישר'] באים מכחו של אברהם ועמון ומואב באים מכחו של לוט אלו עושין מלחמה ונפלו אלו ביד אלו ויהושפט עזרו אלהיו ונצח הוי שכפר בא"ה ואם יאמ' לך אדם שאין הכתו' מדבר ביהושפט אמור לו נאמ' כאן עין גדי ונאמ' להלן בחצרון תמר היא עין גדי מה עין גדי שנאי להלן במלחמת יהושפט הכתו' מדבר אף במלחמת יהושפט הכתו' מדבר. א"ר לוי בן זכריה מה אם בעולם שכתו' בהב"ה כי יי אלהיך אש אוכלה הוא אל קנא כפר באומות והודה בישראל לעתיד לבוא שנמשל כטל שנאי אהיה כטל לישראל עאכ"ו..

<א,טו,א> הנך יפה רעיתי הנך יפה במצות הנך יפה בגמילות חסדים. הנך יפה במצות עשה. הנך יפה במצות לא תעשה. הנך יפה במצות הבית בחלה תרומה ומעשרות. הנך יפה במצות השדה לקט שכחה ופאה ומעשר עני והפקר. הנך יפה בכלאים הנך יפה בסדין בציצית. הנך יפה בנטיעה הנך יפה בערלה הנך יפה בנטע רבעי. הנך יפה במילה הנך יפה בפריעה. הנך יפה בתפלה. הנך יפה בק"ש. הנך יפה במזוזה. הנך יפה בתפילין. הנך יפה בסוכה הנך יפה בלולב ואתרוג הנך יפה בתשובה הנך יפה במעשי טובים הנך יפה בעה"ז הנך יפה בעה"ב.

<א,טו,ב> עיניך יונים הם סנהדרין שהם (ב256) עינים לעדה הה"ד ואם מעיני העדה. רמ"ח איברים יש לו לאדם וכלם אינם הולכים וחוזרין אלא אחר העינים כך אין ישראל אין יכולין לעשות דבר חוץ מסנהדרין שלהם. עיניך יונים מה יונה זו תמה כן ישראל נאים בהילוכם כשהן עולים לפעמי רגלים. מה יונה מצויינת כך ישר' מצויינין בתפילין בציצית בפריעה ובמילה. ומה יונה צנועה כך ישר' צנועים. מה יונה זו פושטת צוארה לשחיטה כך ישראל שנאי כי עליך הורגנו כל היום. מה יונה זו מכפרת על העולם כך ישראל מכפרת על האומות שכל אותם פרים שמקריבין בחג כנגד ע' אומות שלא יצר העולם מהם הה"ד תחת אהבתי ישטונני ואני תפלה. מה יונה זו משעה שמכרת בן זוגה עוד אין ממירה אותו באחר כך ישראל משעה שהכירו להב"ה לא המירוהו באחר. מה יונה נכנסת בקנה ומכרת קנה ושובכה וגוזליה וקניה ואפרוחיה וחלונותיה כך הם שלש שורות של תלמידי חכמים כשהן יושבין לפניהם כל אחד ואחד מכיר את מקומו. מה יונה זו אע"פ שאת נוטל גוזליה

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד פרנקפורט דמיין 133 (כ"י ט)

מתחתיה אין מנחת שובכה לעולם כך ישראל אע"פ שחרב ב"ה לא בטלו שלש רגלים. מה יונה זו (?נ?) [מ]חדשת לה בכל חדש וחדש כך ישראל מחדשין בכל חדש וחדש תורה ומצות ומעשים טובים. מה יונה זו שוברת מגליות הרבה וחוזרת לשובכה כך ישראל הה"ד יחרדו כצפור ממצרים אלו דור המדבר. וכיונה מארץ אשור אלו עשרת השבטים אלו ואלו והושבתים על בתיים נאם יי. ר' אומי יש מן יונה שמאכילין אותה וחברותיה מריחות אותה ובאות אצלה לשובכה כך בשעה שהזקן יושב ודורש הרבה גרים מתגיירים באותה שעה כגון יתרו שמע ואתי רחב שמעה. ואף בחנניה מישאל ועזריה הרבה גרים נתגיירו באותה שעה מה טעם כי בראותו ילדיו וגוי מה כתי' בתריה וידעו תועי רוח בינה.

<א,טו,ג> ר' היה יושב ודורש ונתנמנם הצבור בקש לעוררן אמ' ילדה אשה אחת במצרים ששים רבוא בכרס אחד. (257א) והיה שם תלמיד אחד ור' ישמעאל בר' יוסי שמו א"ל אין הוה כן זו יוכבד שילדה למשה ששקול כנגד ס' ריבוא כל ישראל הה"ד אז ישיר משה ובני ישר' ויעשו בני ישראל ככל אשר צוה יי את משה ולא קם נביא (ב) עוד בישראל כמשה.

<א,טו,ד> עיניך יונים כיונים דוגמא דידך דמיא להדא יונה מה יונה זו הביאה אורה לעולם כך ישראל מביאי' אורה לעולם שנא' והלכו גוים לאורך ואימתי הביאה יונה אורה לעולם בימי נח הה"ד ותבא אליו היונה לעת ערב והנה עלה זית טרף בפיה מהו טרף בפיה קטיל כד"א טרוף טורף יוסף. א"ר ברכיה אילולי קטלתיניא אילן רב הוה מתעביד. ומהיכן הביא' אותו ר' לוי אמ' משמטוטי ארץ ישראל הביאתו הדא היא דאמרן בברייתא ארץ ישראל לא לקת בימי מבולא הוא שנא' על ידי יחזקאל אמור לה את ארץ לא מטוהרה היא לא גושמה ביום זעם. א"ר יחנן אפי' אסטרובלון של החיים נימוחו במים. ר' טריי אמ' שערי ג"ע נפתחו לה ומשם הביאתו א"ל ר' איבו אלו מגן עדן הביאה לא הוה לה להביא דבר מעולה כגון קנמון ובלסמן אלא רמזה לנח ואמ' לו מרי נח טוב זה המר מתחת ידו של הב"ה ולא מתוק מתחת ידיך..

<א,טז,א> הנך יפה דודי אף נעים. ר' אבהו אמ' הוא קולסה בלשון כפול והיא קולסתו פשוט הוא קולסה בלשון כפול הנך יפה רעיתי הנך יפה שאם בקש לעשות אומה אחרת שהוא יכול. היא קולסתו בלשון פשוט הנך יפה דודי אף נעים אמרה לפניו רבש"ע אף שאתה מביא עלי נעים הוא למה שאתה מביאני ומחזירני למוטב.

<א,טז,ב> אף ערשנו רעננה זה בית המקדש הה"ד ותתן אותו ואת מניקתו בחדר המטות. מהו בחדר המטות ר' אלעז' ור' שמואל בר נחמן ר' אלעז' אומ' בתאים. ר' שמואל בר נחמן אומ' בעליות ולא פליגי מאן דאמ' בתאים בימות הגשמים ומאן דאמ' בעליות בימות החמה. ד"א אף ערשנו רעננה ר' עזריה בש"ר יהודה בר' סימון למלך שיצא לו למדבר והביאו לו מטה קצרה (257ב) התחיל מצטער בעצמו ומדחק באיבריו כך עד שלא נבנה בית המקדש היתה שכינה מצומצמת בין שני בדי הארון משנבנה ב"ה ויארילו הבדים.

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד פרנקפורט דמיין 133 (כ"י ט)

<א,טז,ג> ד"א אף ערשנו רעננה מה מטה זו אינה עשויה אלא לנחת כך עד שלא נבנה ב"ה היתה השכינה מיטלטלת ממקום למקום הה"ד ואהיה מתהלך באהל ובמשכן משנבנה ב"ה זאת מנוחתי עדי עד. ד"א אף ערשנו רעננה מה מטה זו אינה אלא לנחת רוח אף ישראל עד שלא נבנה ב"ה היו מיטלטלין ממקום למקום ויסעו ויחנו משנבנה ב"ה לכו ספרו את ישראל שנא' יהודה וישראל רבים וגו'. ד"א מה מטה זו אינה אלא לפריה ורביה כך עד שלא נבנה ב"ה כל הקהל כאחד ד' ריבוא משנבנה ב"ה פרו ורבו. דא"ר יוחנן מגיבת עד אנטיפטוס ס' ריבוא עיירות היו והיו מוציאים עם כפלים כיוצאי מצרים זכרון אפי' את מצענא להון ס' רבוא דקתני ולא מסחנא להון ולא נסב יתהון א"ר חנינא קפצה להון ארץ ישראל..

<א,יז,א> **קורות** בתינו ארזים. ר' מנחמא בש"ר ברכיה אבנים שישן עליהם יעקב אבי נעשו תחתיו כמטה וכפסל ומה הרטבה הרטיב מהם קורות בתינו ארזים. ד"א קורות בתינו ארזים אלו הצדיקים והצדיקות הנביאים והנביאות שעמדו ממנו.

<א,יז,ב> רהיטנו ברותים א"ר יוחנן אין אדם נהנה מן הבריות הזה למה שהיא נכפפת היא דעתיה דר' יוחנן דא"ר יוחנן אני (הוא) כברוש רענן אני הוא שכפפתי לעקור יצירה של ע"ז שנא' אפרים מה לי עוד לעצבים וליצירה של ע"ז אני עניתי אני עוניתי לו ואשורנו לא אשורנו לא אמרנו לו שירה. אלא אמ' הב"ה אני הוא שכפפתי לעקור יצירה של ע"ז. רהיטנו ברותים מקום שהכניס רהיטים הברותים הה"ד ויצף את קרקע הבית בצלעות הברושים א"ר יוחנן לימדה תורה דרך ארץ שיהא אדם מקרה בארזים ומרהיט בברותים שנא' קורות בתינו ארזים רהיטנו ברותים..

<ב,א,א> **אני** חבצלת השרון. אמרה כנסת ישראל אני היא (258א) וחביבה אני אני היא שחביבה הב"ה מע' אומות. חבצלת השרון שעשיתי צל ע"י בצלאל שנא' ויעש בצלאל. השרון שאמרתי לפניו שירה ע"י משה שנא' אז ישיר משה ובני ישראל. ד"א אני חבצלת השרון אני היא וחביבה אני היא שהייתי חבויה בצלו במצרים ובשעה קלה כנסני הב"ה לרעמסס והרטבתי מעשי טובים כשושנה ואמרתי לפניו שירה שנא' השיר יהיה לכם כליל התקדש חג. ד"א אני היא שהייתי חבויה בצלה של ים ולשעה קלה הרטבתי מעשים טובים כשושנה והראיתיו באצבע מבין טבורי שנא' זה אלי ואנוהו. ד"א אני היא שהייתי חבויה בצלו של סיני ולשעה קלה הר(שעת)י ולשעה קלה הרטבתי מעשים טובים כשושנה בידי ולבי ואמרתי לפניו כל אשר דבר יי נעשה ונשמע. ד"א אני היא שהייתי חבויה ורמוסה בצלן של מלכיות למחר כשיגאלני הב"ה מצלן של מלכיות אני מרטבת בו כשושנה ואומרת לפניו שיר חדש שנא' שירו ליי שיר חדש כי נפלאות עשה.

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד פרנקפורט דמיין 133 (כ"י ט)

<ב,א,ב> ר' ברכיה אמ' הפסוק הזה המדבר אמרו אמ' המדבר אני מדבר וחביב אני שכל טובות שבעולם חבויין בי שנא' אתן במדבר ארז שטה והדס ועץ שמן. נתנם הב"ה שיהיו שמורים (בני) בי וכשיבקשם הב"ה ממני אני אחזור לו פקדונו בלא חסרון ואני מרטיב מעשי טובים ואומ' לפניו שירה שנא' יששום מדבר ועריו. רבנן אמרי הארץ אמרה אני היא וחביבה אני שכל מתי העולם חבויין בי שנא' יחיו מתיך נבלתי יקומון וגו' מכנף הארץ זמירות שמענו צבי לצדיק.

<ב,א,ג> ר' יודן ור' אלעזר ר' יודן אומ' לא היא חבצלת ולא ניכרת שושנה אלא כל זמן שהיא קטנה חבצלת הגדילה קורא אותה שושנה ולמה נקראת חבצלת שחבויה בצלה. ר' אליעז' משולת הצדיקי' במשובח שבמינין ש' ושבאותו המין משובח שבמינים כשושנה משובח שבאותו המין שושנת העמקים ולא כשושנת ההר שנוחה להכמש אלא כשושנת (ב258) העמקים שמרטבת והולכת. משל הרשעים מגונה שבמינים במגונה שבאותו המין. מגונה שבמינים כקש לפני רוח וא"ת כקש שבבקעה כבר יש בו לחלוח אלא כמוץ הרים לפני רוח. ר' אבא אמרה כנסת ישראל לפני הב"ה אני היא וחביבה אני שנתונה בעמקים צרות וכשידלני הב"ה מהצרות אני מרטבת מעשים טובים כשושנה ואומרת לפניו שירה שנא' יי בצר פקדוך. א"ר אחא אמרה כנסת ישראל בשעה שאתה מעמיק עיניך בי אני מרטבת מעשים טובים כשושנה ואומרת שירה הה"ד שיר המעלות ממעמקים קראתיך יי. רבנן אמרי כנסת ישראל אמרו אמרה כנסת ישראל אני היא וחביבה אני שאני נתו?ונה בעמק גיהנם וכשיגאלני הב"ה מעמק גיהנם אני מרטבת מעשים טובים כשושנה ואומרת שירה שנא' ויעלני מבור שאון וכתתי ויתן בפי שיר חדש אתיא דרבנן כההיא דא"ר אליעזר המודעי עתידין שרי אומות העולם לעתיד לבא שיבואו לקטרג את ישראל לפני הב"ה ואומרי' לפניו רבש"ע אלו עובדי ע"ז ואלו עובדי ע"ז אלו מגלי עריות ואלו מגלי עריות אלו שופכי דמים ואלו שופכי דמים מפני מה אלו יורדין לגיהנם ואלו אינן יורדין וישראל משיבין להם ואומרי' א"כ הוא תרד כל אומה ואומה ואלהיה לגיהנם הה"ד כי כל העמים ילכו איש בשם אלהיו א"ר ראובן אלו לא היה הדבר כתו' אי איפשי לאומרו כב יכול כי באש יי נשפט יי שופט אין כתי' כאן אלא נשפט הוא שאמ' דוד ברוח הקדש גם (ג)[כ] אלך בגיא צלמות לא אירע רע כי אתה עמדי שבטך אלו הייסורין ומשענתך זו התורה המה ינחמוני יכול בלא ייסורין ת"ל אך יכול בעולם הזה ת"ל אך טוב וחסד ירדפוני כל ימי חיי למה ושבתתי בבית יי לאורך ימים..

<ב,א,ב> כשושנה בין החוחים. ר' יצחק פתר קרייה ברבקה שנא' ויהי יצחק בן ארבעים שנה בקחתו את רבקה אם ללמד שהוא (א259) שהוא מפדן ארם מה ת"ל אחות לבן הארמי אלא אביה היה רמאי ואחיה היה רמאי ואנשי מקומה היו רעים והצדקת הזו יוצאה מביניהם למה היא דומה לשושנה בין החוחים. ר' פנחס בש"ר שמעון כתי' וישלח יצחק את יעקב וילך פדנה ארם אל לבן בן בתואל הארמי כלל כולם ברמאות.

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד פרנקפורט דמיין 133 (כ"י ט)

<ב,ב,ב> ר' אליעזר פתר קרייה בגאולת מצרים מה שושנה זו קשה לבעלה להלקט כך גאולת ישראל היתה קשה לפני הב"ה הה"ד או הנסה אלהים לבא לקחת לו גוי מקרב גוי. ר' יהושע בש"ר חנין גוי מקרב עם ועם מקרב גוי אין כתי' אלא גוי מקרב גוי שהיו אלו ערלים ואלו ערלים. אלו מגדלי בלורית ואלה מגדלי בלורית אלו לובשי כלאים ואלו לובשי כלאים (אל) א"כ לא היתה נותנת מדת הדין שיגאלו ישראל לעולם. א"ר שמעון בר נחמן אלו לא שאסר הב"ה עצמו בשבועה לא היו ישראל נגאלים לעולם הה"ד לכן אמור לבני ישראל אני יי ואין לכן אלא שבועה שנא' לכן נשבעתי לבית עלי. א"ר ברכיה גאלת בזרוע עמך ביד משה ואהרן בטירוניא. א"ר יודן לקחת לו גוי ועד מוראים גדולים ע"ב אותיות הן ואם יאמ' לך אדם שהם ע"ה הוצא מהם גוי שני שאינו מן המנין א"ר אבון בשמו גאלם ששמותיו של הב"ה ע"ב הם.

<ב,ב,ג> ר' עזריה בש"ר יהודה בר' סימון למלך שהיה לו פרדס שנטעו שורה של תאנים ושורה של גפנים ושורה של רמונים ושורה של תפוחים ומסרו לאריס והלך לו לאחר ימים בא המלך והציץ בפרדס לידע מה עשה ומצאו מלא קוצים ודרדרי' והביא קוצצים לקצצו וראה בו שושנה של ורד ונטלה והריח בה ושבת נפשו אמ' המלך בשביל שושנה זו ינצל כל הפרדס כך העולם לא נברא אלא בזכות התורה לאחר כ"ו(ו)[ה] דורות הציץ הב"ה בעולמו לראות מה שעשה ומצאו מים במים דור שאינו נמחה מן המים דור המבול נמחה במים דור הפלגה במים הביא קוצצים לקצצו שנא' (259ב) יי למבול ישב וראה שושנה של ורד אלו ישראל ונטלה והריח בה בשעה שסדרו עשרת הדברות ושבת נפשו אליו בשעה שאמרו ישראל נעשה ונשמע אמ' הב"ה בשביל שושנה זו ינצל כל הפרדס בזכות התורה ולומדיה ינצל העולם.

<ב,ב,ד> ר' חנין דצפורי פתר קרייה בגמילות חסדים בנוהג שבעולם עשרה אנשים נכנסין לבית האבל ואין אדם מהם יכול לפתוח ברכת אבלים והוא מברך ברכת אבלים. לה"ד לשושנה בין החוחים. ועוד בנוהג שבעולם עשרה אנשים נכנסין לבית המשתה ואין אדם יכול לפתוח פיו לברך ברכת חתנים ובא אחד ובירך לה"ד לשושנה בין החוחים. עשרה אנשים נכנסין לבית הכנסת ואין אדם יכול לפרוש על שמע ולעבור לפני התיבה וא' מהם פורס על שמע ועובר לפני התיבה לה"ד לשושנה בין החוחים. ר' אלעזר אזל לחד אתר אמרו ליה פרוס על שמע אמ' לון ליכא חכם עבור לפני התיבה אמ' לון ליכא חכם אמרי דין הוא ר' אלעזר דין הוא דמתגלגל? ולין ביה על מגן צווחין ליה נתכרכמו פניו והלך לו אצל ר' עקיבא רבו אמ' לו למה פניך חולניות תנא ליה עובדא. אמ' לו צבי ר' דייילף א"ל אין ואלפיה לבתר יומין אזל להווא אתר אמרין ליה פרוס על שמע פרס לון עבור לפני התיבה ועבר אמרי איתחסם ר' אלעזר וקרין ליה ר' אלעזר חסמא. ר' יונה הוה מליף לתלמידיו ברכת חתנים וברכת אבלים כי היכי דליהו גוברין בכל מלה.

<ב,ב,ה> ר' הונא פתר קרייה במלכיות מה שושנה זו כשהיא נתונה בין החוחים רוח צפון יוצא ומטה אותה כלפי דרום והרוח עוקצה ואעפ"כ לבה מכוון. כך ישראל אע"פ שהם נלחצים במסים וארנוניות לבס מכוון כנגד אביהם שבשמים שנא' עיני תמיד אל יי. ר'

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד פרנקפורט דמיין 133 (כ"י ט)

איבו פתר קרייה בגאולת מחר מה שושנה זו כשהיא נתונה בין החוחים קשה לבעלה להלקט מה הוא עושה מביא האור ושורף חוצה לה ואח"כ מטה אליה כך צוה יי ליעקב סביביו צריו כגון חלמיש ליריחו. סוסיתא (א260) לטבריא קיסטרא ליאפה. לוד לאונו הה"ד זאת ירושלם בתוך הגוים שמתיה וסביבותיה ארצות למחר כשיגיע הקץ מה הב"ה עושה מביא האור ושורף חוצה לה הה"ד והיו עמים משרפות סיד מה כתי' תמן יי בדד ינחנו.

<ב,ב,ו> א"ר איבו מה שושנה שרב יוצא עליה והיא כמושה יצא טל והיא מפרחת כך כל זמן שצלו של עשו קיים כב יכול ישראל נראין כמושין בעולם הזה עבר צלו של עשו ישראל מרטיבין והולכין הה"ד אהיה כטל לישראל יפרח כשושנה מה שושנה הזו אינה אלא לריח כך לא נבראו הצדיקים אלא לגאולתן של ישראל. מה שושנה זו עולה על שולחן מלכים תחלה וסוף כך ישראל הם בעולם הזה ובעולם הבא. מה שושנה זו ניכרת בין העשבים כך ישראל ניכרין בין אומות העולם שנא' כל רואיהם יכירום. מה שושנה זו מתוקנת שבתות וימים טובים כך ישראל מתוקנים לגאולת מחר. א"ר ברכיה אמ' הב"ה למשה אמור להם לישראל בני כשהייתם במצרים הייתם דומים לשושנה בין החוחים תנו דעתיכם שלא תעשו כמעשה אלו וכמעשה אלו הה"ד כמעשה ארץ מצרים אשר ישבתם בה לא תעשו וכמעשה ארץ כנען..

<ב,ג,א> כתפוח בעצי היער. ר' הונא ור' אחא בש"ר יוסי בן זמרא מה התפוח הזה הכל בורחין ממנו בשעת השרב ולמה כן מפני שאין לו צל לישוב בצלו כך ברחו אומי העולם לישוב בצל הב"ה במתן תורה יכול אף ישראל כן ת"ל בצלו חמדתי וישבתי אני הוא שחמדתי אותו ולא האומות. ור' אחא בר זעירא אמ' בה תרתי. אמ' התפוח הזה מוציא ניצו קודם לעליו כך ישראל שהיו במצרים הקדימו עשייה לשמיעה הה"ד כל אשר דבר יי נעשה ונשמע.

<ב,ג,ב> ר' אחא בר זעירא אמ' אחורי מה התפוח הזה ניצו קודם לעליו כך ישראל כשהיו במצרים הקדימו אמנה לשמיעה הה"ד ויאמן העם וישמעו. ר' עזריה אמ' תרתי מה תפוח זה אינו גומר פירותיו אלא בסיון כך ישראל לא נתנו ריח (ב260) טוב אלא בסיון. ר' עזריה אמ' חורי מה התפוח הזה משעה שמוציא ניצו עד שגומר פירותיו חמשים יום כך משיצאו ישראל ממצרים עד שקבלו את התורה חמשים יום ואימתי קבלו אותה בחדש השלישי לצאת בני ישראל מארץ מצרים. ר' יהודה בר סימון אמ' תרתי מה תפוח זה את נותן בו איסור ואת מריח בו כמה ריחות כך אמר להם משה לישראל בדבר קל אם מבקשין אתם ליגאל בדבר קל אתם נגאלין לה"ד לאחד שלקה ברגליו וחזר על כל הרופאים להתרפא ולא נתרפא בא אחד ואמ' לו אם מבקש אתה להתרפא בדבר קל אתה מתרפא טפול לך גלל בהמה כך אם מבקשים אתם ליגאל בדבר קל אתם נגאלין שנא' ולקחתם אגודת אזוב וטבלתם. אמרו לו משה רבי' הדא אסרתא באזובא בכמה היא טובא בארבעא מניי או

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד פרנקפורט דמיין 133 (כ"י ט)

בחמשא מניי אמי' לון אפי' בחד והיא גרמה לכון לירש ביזת מצרי' וביזת היס וביזת סיחון ועוג וביזת ל"א מלכים. לולב שהוא עומד על האדם בכמה דמים ויש בו כמה מצות עאכ"ו לפי' הזהיר משה לישראל ולקחתם לכם ביום הראשון.

<ב,ג,ג> ר' יהודה בר סימון אמ' חורי למלך שהיתה לו אבן מרגלית טובה ומרגלית בא בנו אמ' (לך) לו לך היא ושלך היא ולך אני נותנה. כך אמרו ישראל לבני הב"ה עזי וזמרת יה אמ' להם לכם היא ושלכם היא ולכם אני נותנה ו(כ)[א]ין עוז אלא תורה שנא' יי עוז לעמו יתן. א"ר לוי ג' קוויות טובות קוו ישראל על היס קוו לתורה קוו לדגלים קוו למשכן. קוו לתורה דכתי' בצלו חמדתי וישבתי. קוו לדגלים דכתי' חמדתי קוו למשכן דכתי' ישבתי כד"א כי לא ישבתי בבית למיום העליתי את בני ישראל מארץ מצרים כהוא דא"ר מנחמא ויצאו אל מדבר שור מלמד שנתנבאו על עצמן שעתידין לעשות מחנות מחנות דגלים דגלים שורות שורות כמטעות של כרם.. **ופריו** מתוק לחכי. א"ר יצחק אלו י"ב חדש שעשו ישראל לפני הר' (261א) סיני ממתקים בד"ת מה טעם ופריו מתוק לחכי לחכי היה מתוק אבל לחיך אומות העולם היה מר כלענה.

<ב,ג,ד> מאהל מועד א"ר אלעז' אע"ף שנתנה תורה מסיני לא נארשו ישראל עד שנתפרשה להם באהל מועד לדיוגטמא שהיא כתובתה ומחותכת ונכנסת למדינה ולא נתחייבו עליה בני המדינה עד שנתפרשה להם באהל מועד הה"ד עד שהבאתיו אל בית אמי זה חדר סיני. ואל חדר הורתי זה אוהל מועד שמשם נצטוו על ההוראה.

<ב,ג,ה> אריב"ל אלו היו האומות יודעין מה אוהל מועד יפה להם באהליות ובתס?ט?ריות היו מקיפין אותו שעה שלא עמד אוהל מועד היו שומעין קול הדיבור וניתרזין שנא' כי מי כל בשר אשר שמע קול אלהים חיים. א"ר סימון דיפרוסופון היה הדיבור יוצא חיים לישראל וסם המות לאומות העולם. סם חיים לישראל שנא' כאשר שמעת אתה ויחי אתה שמעת וחיית ואומות העולם שמעו ומתו לכך אומ' תחת התפוח עוררתיך מאהל מועד תאני ר' חייא שמשם היה קול נפסק ולא היה יוצא מאהל מועד. א"ר יצחק עד שלא עמד אהל מעד היתה נבואה מצוייה באומות העולם משעמד אהל מועד פסקה נבואה מהם משם אחזתיו ולא ארפנו. וא"ת והלא בלעם בן בעור נתנבא אמור לטובתן של ישראל נתנבא שנא' מה טובו אהליך יעקב לא הביט און ביעקב כי לא נחש ביעקב מי מנה עפר יעקב דרך כוכב מיעקב וירד מיעקב..

<ב,ד,א> **הביאני** אל בית היין ר' מאיר ור' יהודה ר' מאיר אומ' הושלט בי יצר הרע ביין ואמרתי לו לעגל אלה אלהיך ישראל הדין חמרא כד עייל בבר נשא מערבב ליה א"ל ר' יהודה דייך מאיר אין דורשין שיר השירים לגנאי אלא לשבח שלא ניתן שיר השירים אלא לשבחן של ישראל ומהו הביאני אל בית היין אמרה כנסת ישראל הביאני הב"ה למרתף גדול של יין זה סיני ונתן לי שם התורה שנדרשת (261ב) במ"ט פנים טהור ובמ"ט פנים טמא ומאהבה גדולה קבלתיה שנא' ודגלו עלי אהבה. ר' יונה אומ' שני חברים שעוסקין

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד פרנקפורט דמיין 133 (כ"י ט)

בדבר הלכה זה אומ' בית אב של הלכה וזה אומ' בית אב של הלכה אמר הב"ה ודגלו עלי אהבה. א"ר אחא עם הארץ שקורא לאהבה איבה כגון ואהבת ואייבת אמ' הב"ה ודגלו עלי אהבה. אמ"ר יצחק תינוק שקורא למשה משה לאהרן אהרן לעפרון עפרון אמ' הב"ה וליגליג עלי אהבה א"ר חוניא לשעבר אדם מראה איקונין של מלך באצבעו והיה ניזוק ועכשיו אדם מניח ידו על האזכרה כמה פעמים ואינו ניזוק ולא עוד אלא שאמ' הב"ה ודילוגו עלי אהבה א"ר ברכיה אפי' אותן דילוגין שדילג יעקב אבי' באביו כד"א ואת עורות גדיי העזים הלבשה על ידיו אמר הב"ה בהם אני משרה שכנתי דכתי' ועשית יריעות עזים ולא עוד אלא שאמ' הב"ה ודגלו עלי אהבה. ר' יהושע דסכינין בש"ר לוי אמ' אמרה כנסת ישראל הביאני הב"ה למרתך גדול של יין זה סיני ושם ראיתי מיכאל ודגלו. גבריאל ודל[ג]לו. וראו עיני טכסיסין של מעלה ואהבתי אותם באותה שעה אמ' הב"ה למשה הואיל ורצונם של בני לחנות בדגלים יחנו בדגלים הה"ד איש על דגלו באותות..

<ב,ה,א> סמכוני באשיות. בשתי אשיות. באש של מעלה ובאש שלמטה. ד"א באשיות באשיות הרבה באישו של אברהם יצחק ויעקב ושל משה ושל סנה ובאישו של אליהו ואישו של חנניה מישאל ועזריה. ד"א סמכוני באשיות אלו הלכות המאוששות. רפדוני בתפוחים. אלו הגדות שריחן וטעמם כתפוחים. כי חולת אהבה אני. אמרה כנסת ישראל לפני הב"ה רבש"ע כל חולשה שאתה מביא עלי בשביל לאהבני לך. ד"א רבש"ע כל חולאים שא"ה מביאים עלי בשביל שאני אוהבת אותך. ד"א כי חולת אהבה אני אע"פ שחולת אהבה אני עד שלא חלה אדם אוכל מה שמוצא כיון שחלה מבקש מיני תענוגים. א"ר יצחק לשעבר היתה התורה כלל והיו מבקשין **(א262) לשמוע דברי משנה ודברי תלמוד ועכשיו שאין התורה כלל היו מבקשין לשמוע דברי מקרא ודברי אגדה. א"ר לוי לשעבר היתה פרוט' מצוייה והיה אדם מתאוה לשמוע דברי משנה ודברי תלמוד ועכשיו שאין הפרוטה מצוייה וביותר שהם חולים מן השעבוד אין מתאווים לשמוע אלא דברי **(ב)?** רכות ונחמות.**

<ב,ה,ב> תאני רשב"י בשעה שיצאו ישראל ממצרים למה היו דומים לבן מלך שעמד מחוליו אמרו לו ילך בנך לאסכולא אמ' להם המלך לא בני בזיוו שנשתנה בחוליו אלא יתענג ויתעדן בני ג' חדשים ואח"כ ילך לאסכולא כך בשעה שיצאו ישראל ממצרים היו בהם בעלי מומין מן השעבוד בטיט ובלבנים אמרו לו מ"ה הרי השעה תן להם התורה אמ' להם הב"ה עדיין לא בא זיוותן של בני מן השעבוד של טיט ולבנים אלא יתענגו בני ג' חדשים בבאר ובשלו ובמן ואח"כ אתן להם התורה ואימתי בחדש השלישי.

<ב,ה,ג> בשלהי השמד נכנסו רבותי לאושא ואלו הן ר' יהודה ור' נחמיה ור' יוסי ור' שמעון בן יאחי ור' אליעזר בן יעקב שלחו להון אצל זקני הגליל אמרו להון כל מי שהוא למד יבא וילמוד וכל מי שאינו למד יבא וילמד נתכנסו ולמדו ועשו כל צרכיהון כיון שהגיע זמן ליפטר אמרו מקום שנתקבלנו בתוכו אנו מניחין אותו ריקם חלקו כבוד לר' יהודה

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד פרנקפורט דמיין 133 (כ"י ט)

שהיה בן עיר ולא שהיה גדול מהם בחכמה אלא מקומו של אדם הוא מכבדו. נכנס ר' יהודה ודרש ומשה יקח את האהל ונטה לו מחוץ למחנה הרחק מן המחנה נאמי כאן הרחק ונאמי להלן אך רחוק יהיה ביניהם ובינו כאלפים אמה במדה מה רחוק שנאמי להלן אלפים אמה אף הרחק שנאמי כאן אלפים אמה. והיה כל מבקש משה אין כתי' כאן אלא כל מבקש יי מכאן למדו כל מי שמקבל פני חבירים כאלו מקבל פני שכניה ואתם אחינו רבותינו גדולי התורה מי שנצטער מכם יי מיל או כ' או שלשים עאכ"ו שאין הב"ה מקפח שכרכם בזה ובבא.. נכנס ר' נחמיה ודרש לא יבא עמוני ומואבי (ב262) בקהל יי. תאני ב' אומות גדולות פרשו מלבוא בקהל יי למה על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים וכי צריכין היו ישראל באותה שעה והרי כל מ' שנה שהיו ישראל במדבר היה הבאר עולה להם והמן יורד להם והשלו מצוי להם וענני כבוד מקיפין אותם ועמוד ענן נוסע לפניהם ואת אומי על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים אלא דרך ארץ הוא שהבא מן הדרך מקדימין לו במאכל ובמשתה. בוא וראה מה פרע הב"ה לאלו שתי אומות כתי' בתורה לא יבא עמוני ומואבי בקהל יי ואתם בני אושא שהקדמתם רבותי' במאכל ובמשתה מטובותיכם הב"ה יפרע לכם שכר טוב. נכנס ר' מאיר ודרש ונביא אחד זקן בבית אל זה אמציה כהן בית אל. א"ל ר' יוסי מאיר פתפתי ביצים יש כאן אי זה זה יהונתן בן גרשום בן משה הה"ד ויהונתן בן גרשום בן מנשה נו"ן תלוי זכה בן משה ואם לאו בן מנשה. חבריא בעון קמיה דר' שמואל בר נחמני אמרו ליה כומר לע"ז והאריך כל אותן שנים אמי אין שהיתה עינו צרה בע"ז כיצד הוה ברנש אתי למסגד לע"ז והוה אמי [ליה] מכמה שנין את אמי ליה בר ארבעין שנין או בר חמשין או בר שתין או בר שבעין או בר שמונין הוה אמי ליה והדא ע"ז לית היא מתעבדא אלא מן חמשא או שתא שנין ואת בעי למשבק אלהך ולמסגד להדא פחיתא והוה מבקתה ליה ואזלי אתא חד בר ניחון וא"ל כן. א"ל ואת מה את עביד הכא בה א"ל אנא נסיב אגריה ומסמי עיניה כיון שראה דוד שהממון חביב עליו עמד ומינה אותו קומיסטון על אוצרותיו הה"ד ושבואל בן גרשום בן משה נגיד על האוצרות שמינה אותו קומיסטון על אוצרותיו אמרו כיון שמת דוד חזר לסורו הה"ד ויאמר אליו גם אני נביא כמוך כחש לו מהו כיחש לו שיקר לו ומהו שיקר לו האכילהו לחם כזבים הה"ד ויהי היום יושבים על השלחן ויהי דבר יי אל הנביא אשר השיבו והלא דברים ק"ו אם זה שכיחש בו והאכילהו לחם כזבים זכה ששרתה (א263) עליו רוח הקדש אתם אחינו בני אושא שקבלתם רבותי' במאכל ובמשתה ובמטה עאכ"ו שישלם לכם הב"ה שכר טוב.. נכנס ר' יוסי ודרש וישב ארון יי בבית עובד אדום הגתי. ויוגד למלך דוד לאמר ברך יי את בית עובד אדום הגתי ואת כל אשר לו. באי זה זכות בעבור ארון האלהים. ובמה ברכו בנינים הה"ד עמיאל הששי יששכר השביעי. וכן הוא אומי כל אלו מבני עובד אדום המה אמרו שמונה בנינים היו לו וחי' כלות היו לו וכל חדא מנהון הות ילידית תרין בכל ירחא הא כיצד טמאה שבעה וטהורה לשבעה והיא יולדת לשבעה בכל ירח תלתא ירחין הרי מ"ח ושתא דידיה הרי נ"ד תמני דידהון הרי ס"ב הא דכתיב ששים ושנים לעובד אדום. חבריאי בעון קמיה דר' יוחנן אמרו ליה מהו דין דכתי

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד פרנקפורט דמיין 133 (כ"י ט)

פעולתי השמיני. אמ' לון ע"י שפעל פעולה גדולה בתורה ומה פועל שבתורה שהיה מדליק
נר אחד לפני הארון שחרית וערבית. והרי דברים ק"ו ומה ארון האלהים שאינו אוכל
ושותה ומדבר אלא שהיו בו לחות האבנים והדליק בו נר אחד וזכה להתברך בכבודו
ואתם אחינו עאכ"ו. נכנס רשב"י ודרש ויהי היום ויעבר אלישע אל שונם ושם אשה גדולה
ותחזק בו לאכול לחם. א"ל ר' יהודה בר' סימון ע"י שכתב ותחזק בו לאכול לחם זכתה
להחיות את בנה. ר' יהודה בש"ר זעירא ור' יוחנן בש"ר שמעון ב"י אמרו גדולה היא
הפרוסה שגורמת לתחיית המתים לבא שלא בעונתה צרפית ע"י שהאכילה את אליהו
זכתה להחיות את בנה. א"ר יהודה בר' אלעאי אפי' כמה נרות וכמה פתילות היה אליהו
מעביר ממקום למקום כדי שלא יטריח כל בריה. א"ר יהודה בר' סימון אמר וכי משלה
אכל והלא הוא והיא משלו אכלו דכתי' ותאכל הוא והיא היא והוא כת' אלא ע"י
שהאכילה אותו בסבר פנים יפות ושמשו זכתה להחיות את בנה ואתם בני אושא גומלי
חסדים עאכ"ו. נכנס ר' אליעזר בנו של ר' יוסי הגלילי ודרש ויאמר שאול אל (ב263)
הקיני לכו סורו רדו וגו' ואתה עשית חסד עם כל בני ישראל בעלותם ממצרים וכי עם כל
ישראל עשה יתרו חסד והלא לא עשה אלא עם משה בלבד א"ר אליעזר ודאי יתרו עשה
חסד עם משה הה"ד קראן לו ויאכל לחם. א"ר סימון אין הוא כן אלא בשכרו האכילו
שנא' וגם דלה לנו. ר' יהודה ור' נחמיה ר' יהודה אומ' דלה לנו ולאבותינו ר' נחמיה
אומ' דלה לנו ולרועים. מאן דאמ' דלה לנו בזכות אבותינו דלה לרועים בשביל להטיל
שלום ביניהם ואת אמרת עם כל ישר' עשה חסד אלא ללמדך שכל מי שעושה חסד עם
אחד מגדולי ישראל מעלין לו כאלו עשה עם כל ישראל ואתם אחינו בני אושא עאכ"ו.
נכנס ר' אליעזר בן יעקב ודרש וידבר משה וזקני ישראל עם כל ישראל לאמר הסכת ושמע
ישראל היום הזה נהיית לעם ליי' אלהיך וכי היום קבלו את התורה והלא כבר מי שנין
שקבלו את התורה ואת אמרת היום הזה נהיית לעם אלא מלמד שכיון ששנה להם משה
את התורה וקבלוה בסבר פנים יפות העלה עליהם הכתו' כאלו אז קבלוה מהר סיני לכך
נאמ' היום הזה נהיית לעם ואתם אחינו בני אושא עאכ"ו..

<ב,ו,א> שמאלו תחת לראשי. אלו לוחות האבנים הראשונים. וימינו תחבקני אלו לוחות
האבנים האחרונים. ד"א שמאלו תחת לראשי אלו ציציות. וימינו תחבקני אלו תפילין.
ד"א שמאלו תחת לראשי זה סוכה וימינו תחבקני זה ענין שכינה לעתיד לבא הה"ד לא
יהיה לך אור השמש לאור עולם ולנגה הירח לא יאיר לך מי יאיר לך יי' יהיה לך לאור
עולם. ד"א שמאלו תחת לראשי זו מזוזה תאני רשב"י וכתבתם על מזוזות ביתך ביאתך
מן השוק לביתך. א"ר יהודה כתי' ושמת את השולחן מחוץ לפרוכת ואינה כן אין אדם
מניח את המנורה משמאל כדי שלא תהא מעכבת הימין אין אדם מניח השמאל תחת
הראש ומחבק בימין. א"ר אחא א"ר יוחנן מייתו לה מן הדא קרייה לאהבה את (א264) יי'
אלהיך ולדבקה בו אי זהו דיבוק שמאלו תחת לראשי..

<ב,ז,א> **השבעתי** אתכם בנות ירושלים. במה השביען ר' יהודה אומי השביען בשמים ובארץ. בצבאות בצבא של מעלה ובצבא של מטה. בצבאות בשתי צבאות. או באילות השדה זו חית השדה כד"א כי עם אבני השדה בריתך וחית השדה השלמה לך. ר' חנינא בר פפא ור' יהודה בר' סימון. ר' חנינא בר פפא אמר השביען באבות ובאמהות. בצבאות אלו האבות שעשו צביוני ושעשיתי צביוני בהם. באילות השדה אלו השבטים כד"א נפתלי אילה שלוחה. ר' יהודה בר סימון אמר השביען במילה. בצבאות בצבא שיש בו אות. או באילות השדה ששופכין דמה כדם צפור ואיל. ורבותי אמרו השביען בדורו של שמד בצבאות שעשו צביוני בעולם ושעשיתי צביוני בהם. או באילות השדה ששפכין דמן על קדושת שמי כדם צבי ואיל כד"א כי עליך הורגנו כל היום. א"ר חייא בר אבא אם יאמי (לך) [לי] אדם תן נפשך על קדושתו של הב"ה אני נותן ובלבד שיהרגוני מיד אבל בדורו של שמד איני יכול לסבול. ומה היו עושין בדורו של שמד היו מביאין כדוריות של ברזל ומלבנין אותן באש ונותנין אותן תחת שחייהן ומשיאין נפשותן מהן (וב) ומביאין קלמיות של (אבנים) קנים ונותנין אותם תחת צפרניהן ומשיאין נפשותן מהם הוא שאמי דוד אליך יי נפשי אשא אשא כתוי שהיו משיאין נפשותן על קדושת שמו של הב"ה. א"ר אושעיא אמר הב"ה לישראל המתינו לי ואני עושה אתכם כצבא של מעלה. ר' יודן בש"ר מאיר אמר אמר הב"ה אם תשמרו שבועתי אעשה אתכם כצבא של מעלה ואם לאו אעשה אתכם כצבא של מטה. ר' יוסי בר חנינא אמר אפי' ב' שבועות יש כאן לישראל אחת ואחת לא"ה. השביע לישראל שלא ימירו עול המלכיות והשביע למלכיות שלא יקשו עול על ישראל שאם יקשו עול על ישראל גורמין לקץ לבא שלא בעונתו. א"ר לוי כתי' הן בצדק (ב264) ימלוד מלך אין הב"ה מעמיד מלך חנף על אומתו עד שגובה ממנה וגומרה תחלה. ר' אבהו בש"ר תנחום אמר מה שוטרי ישראל אומרים לפרעה תבן אין ניתן לעבדיך. וחטאת עמך את חטי על עמך את חטי על אומתך ואת גורם לעצמך שתסתלק המלכות ממך ותנתן לאומי אחרת. ר' חלבו אמר ד' שבועות יש כאן שהשביע את ישראל שלא ימרדו על המלכיות ושלא ידחקו על הקץ ושלא יגלו מסתורין שלהם לא"ה. ושלא יעלו חומה מן הגולה. א"כ למה מלך המשיח בא לקבץ גליותיהן של ישראל. ר' הונא אמר ד' שבועות השביען כנגד ד' דורות שדחקו על הקץ ונכשלו ואלו הם א' בימי עמרם וא' בימי [דינני?]. וא' בימי כזבא. וא' בימי שותלח בן אפרים הה"ד בני אפרים נושקי רומי קשת. ואחד בימי אמר. וא' בדורו של שמד והם היו מחשבין משעה שנגזרה גזירה כשדבר הב"ה עם אברה' אבינו בין הבתרי' והב"ה מחשב משנולד יצחק מה עשו נתקבצו ויצאו למלחמה ונפלו מהם חללים רבים מפני מה מפני שלא האמינו ביי ולא בטחו בישועתו על שעברו על הקץ ועברו על השבועה. אם תעירו ואם תעוררו. ר' יודן ור' ברכיה ר' יודן אמר האהבה שאהב יצחק את עשו שנא' ויאהב יצחק את עשו מהו עד שתחפץ עד שנעשה של זקן. ר' ברכיה אמר אהבה שאהב הב"ה לישראל שנא' אהבתי אתכם אמר יי מהו עד שתחפץ מלכות

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד פרנקפורט דמיין 133 (כ"י ט)

שלמעלן לכשתחפוץ מדת הדין מאיליה אני הוא מביאה בקולי קולות ולא מעכב עד שת(ח)פץ..

<ב,ח,א> **קול דודי** הנה זה בא. ר' יהודה ור' נחמיה ר' יהודה אומי קול דודי זה משה בשעה שבא ואמי' בחדש הזה אתם נגאלין והלא אמי' הב"ה לאברהם ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה ועדיין אין בידינו אלא רד"ו שנים אמי' להם הואיל וחפץ בגאולתכם אינו מביט בחשבון אלא מדלג על ההרים ואין הרים וגבעות האמורות כאן אלא קיצין (א265) ועיבורין מדלג על החשבונות ועל הקיצים והעיבורים והחדש הז' אתם נגאלין שנא' החדש הזה לכם ראש חדשים. ר' נחמיה אומי' קול דודי הנה זה בא זה משה בשעה שאמי' למשה בחדש הזה (א)אתם נגאלין אמרו לו משה רבי' היאך אנו נגאלין ואין בידינו מעשי' טובים אמי' להם הואיל והוא חפץ בגאולתכם אינו מביט במעשיכם הרעים ובמי הוא מביט בצדיקים שבכם ובעלי מעשים טובים כגו' עמרם ובית דינו.

<ב,ח,ב> מדלג על ההרים מקפץ על הגבעות אין הרים אלא בתי דינין כד"א ואלכה וירדתי על ההרים. ובחדש הזה אתם נגאלין שנא' החדש הזה לכם ראש חדשים. רבנן אמרי קול דודי זה משה בשעה שבא וכו' איך אנו נגאלין וכלנו מטונפין מע"ז של מצרים א"ל הואיל והוא חפץ בגאולתכם אינו מביט בע"ז שלכם אלא מדלג על ההרים ואין הרים אלא ע"ז שנא' על ראשי ההרים יזבחו ועל הגבעות יקטרו ובחדש הזה אתם נגאלין שנא' החדש הזה לכם ראש חדשים. ר' יודן ור' הונא ר' יודן אמי' קול דודי הנה זה בא זה מלך המשיח בשעה שהוא בא ואומי' לישראל בחדש הזה אתם נגאלין ואומרים לו היאך אנו נגאלין וכבר נשבע הב"ה שהוא משעבדנו בע' אומות והוא משיבן ב' תשובות ואומי' אחד מכם גולה לברבריא וא' מכם גולה לסרמטיא דומה כמו שגליתם כלכם ולא עוד אלא שמלכות הרשעה הזאת מכתבת טרוניא מכל העולם מאומה ואומה. כותי א' בא ומשעבד בכם פרסי א' בא ומשעבד בכם סירתי א' בא ומש[ע]ב[ע]b

<ב,ט,א> **דומה** דודי לצבי. א"ר יצחק אמרה כנסת ישראל לפני הב"ה רבש"ע אתה אומי' לנו די די את לגבן תחלה. דומה דודי לצבי. מה צבי זה מדלג מהר להר ומב(כ)קעה לבקעה מאילן לאילן כן הב"ה מקפץ ממצרים (ב265) לים ומים לסיני במצרים ראו אותו שנא' ועברתי בארץ מצרים. בים ראו אותו שנא' וירא ישראל את היד הגדולה וכתתי זה אלי ואנוהו. בסיני ראו אותו שנא' פנים בפנים דבר יי עמכם וכתתי יי מסיני בא. או לעופר האילים ר' יוסי בר חנינא אמי' לעוזליהון דאיילתא. הנה זה עומד אחר כתלנו זה סיני הה"ד כי ביום השלישי ירד יי. משגיח מן החלונות וירד יי על הר סיני. מציץ מן החרכים וידבר אלהים את כל הדברים האלה. ענה דודי ואמר לי מה אמי' לי אנכי יי אלהיך.

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד פרנקפורט דמיין 133 (כ"י ט)

<ב,ט,ב> ד"א דומה דודי לצבי אמרה כנסת ישראל לפני הב"ה רבש"ע את אומי לי דיו דיו דיאו את לגבן תחלה. דומה דודי לצבי מה צבי זה וכו' כך הב"ה מקפץ מבית הכנסת לב"ה ומבית המדרש לבית המדרש וכל כך למה כדי לברך ישרי באי זה זכות. בזכות אברהם אבי ע"ה הה"ד וירא אליו יי. ר' ברכיה בש"ר לוי אומי יושב יושב כתיי בא אברהם לעמוד א"ל הב"ה שב אברהם את סימן לבניך מה את יושב ואני עומד כך יהיו בניך בשעה שיכנסו לבית הכנסת ובית המדרש וקורין ק"ש והם יושבין וכבודי עומד ביניהם מ"ט אלהים נצב בעדת אל. ר' חגי אמ' אלהים עומד אין כתי' כאן אלא אלהים (צ)[נ]צב הה"ד ונצבת לי שם על ראש ההר וכתתי והיה טרם יקראו ואני אענה א"ר שמואל בש"ר חנינא כל קילוס וקילוס שמקלסין ישראל לפני הב"ה יושב ביניהם הה"ד ואתה קדוש יושב תהלות ישראל. או לעופר האילים ר' יוסי בר חנינא לעוזליהון דאיילתא. הנה זה עומד אחר כתלנו אחר כתלי בתי כנסיות ובתי מדרשות משגיח מן החלונות מבין כתפיהם של כהנים. מציץ מן החרכים מבין אצבעותיהן של כהנים. ענה דודי ואמ' לי מה אמר לי יברכך יי וישמרך.

<ב,ט,ג> ד"א דומה דודי לצבי אמרה כנסת ישראל לפני הב"ה את אומי לנו דיו דיו דיאו את לגבן תחלה. דומה דודי לצבי מה דודי זה נראה וחוזר ונכסה ונראה וחוזר ונכסה כך גואל ראשון נראה להם וחוזר ונכסה מהן וחוזר ונראה להם וחוזר ונכסה מהם. (א266) וכמה הוא נכסה מהם מ"ה ימים הה"ד ומעת הוסר התמיד ולתת שקוץ שומם ימים אלף ומאתים ותשעים אשרי המחכה ויגיע לימים אלף שלש מאות שלשים וחמשה אילין יתיריא מן אינון. ר' יוחנן אמ' אלו מ"ה ימים שהוא נכסה מהן ואותן הימים ישראל קוטפין מלוח עלי שיח ושרש רתמים לחמם ואכלין הה"ד הקוטפים מלוח עלי שיח וגוי ולהיכן הוא מוליכן מאן דאמ' למדבר יהודה ומאן דאמ' לסיחון ועוג. מאן דאמ' למדבר יהודה הה"ד עוד אושיבך באהלים כימי מועד ומאן דאמ' למדבר סיחון ועוג דכתתי הנה אנכי מפתיה והולכתיה ונתתי לה את כרמיה משם. וכל מי שהוא מאמין לו והולך אחריו וממתין לו הוא חי. וכל מי שאינו מאמין לו והולך לאומות העולם לסוף הם הורגין אותו. א"ר יצחק בן מוריון לסוף מ"ה ימים נגלה להם ומוריד להם המן ואין כל חדש תחת השמש.

<ב,ט,ד> ד"א או לעופר האילים לעוזליהון דיילתא הנה זה עומד אחר כתלנו אחר כותל מערבי של ב"ה למה שנשבע הב"ה שאינו חרב לעולם ושער הכהן ושער חולדא לא חרבו לעולם עד שיחדשם הב"ה. משגיח מן החלונות זו זכות אבות. מציץ מן החרכים זו זכות אמהות. ענה דודי ואמ' לי מה אמר לי החדש הזה לכם ראש חדשים.

<ב,ט,ה> ד"א ענה דודי ואמר לי ר' אלעז' אומי לא היא האמירה ולא היא הענייה אלא ענה לי ע"י משה רבי ע"ה ואמ' לי ע"י אהרן ומאי אמ' לי קומי לך רעיתי יפתי. קומי לך זרזי גרמך. ד"א קומי לך זרזי גרמך בתו של אברהם דכתתי ביה לך לך מארצך וגוי רעיתי יפתי בתו של יצחק שריעה אותי על גבי המזבח. ולכי לך בתו של יעקב ששמע לאביו ולאמו שנא' וישמע יעקב אל אביו ואל אמו..

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד פרנקפורט דמיין 133 (כ"י ט)

<ב,יא,א> **כי** הנה הסתיו עבר. אלו ד' מאות שנה שנגזרו על אבותינו במצרי' כי רד"ו שנים היו משעה שנולדה מרים על שם שנא' וימררו את חייהם כי מרים לשון מירור הם. הגשם חלף הלך לו אלו ר"י שנים (ב266) ולא הוא הגשם ולא הוא הסתיו. א"ר תנחומא עיקר טירחותא ()[מ]יטרא הוא עיקר שעבודן של ישראל במצרים.

<ב,יב,א> **הנצנים** נראו בארץ אלו משה ואהרן שנא' ויאמר י"י אל משה ואל אהרן בארץ מצרים. עת הזמיר הגיע. הגיע זמנן של ישראל ליגאל. הגיעה זמנה של (גאולה) ערלה שתזמר. הגיע זמנן של ישראל שיזמרו. והגיע זמנה של ע"ז שתזמר שנא' ובכל אלהי מצרי' אעשה שפטים. הגיע זמנו של ים שיבקע שנא' ויבקעו המים. הגיע זמנה של שירה שנא' אז ישיר משה. ר' תנחום אומ' הגיע זמן הזמירות שנא' עזי וזמרת יה זמירות יה. א"ר ביבי זמירות היו לי חקיך. וקול התור נשמע בארצנו א"ר יוחנן קול תייר נשמע בארצנו זה משה בשעה שאמ' ה' למשה כה אמ' י"י כחצות הלילה..

<ב,יג,א> **התאנה** חנטה פגיה אלו פושעי ישראל בשלשת ימי אפלה שנא' ויהי חשך אפלה לא ראו איש את אחיו. והגפנים סמדר נתנו ריח אלו הנשארם שעשו תשובה ונגאלו אתא משה לגבן אמ' לון כל הדין טבא אית גביכון ואתון יתיבין הכא קומי לך רעיתי יפתי. <ב,יג,ב> ד"א ענה דודי ואמ' לי א"ר אחא לא היא ענייה ולא היא אמירה אלא אמירה ע"י אהרן וענייה ע"י משה מה אמ' לי קומי לך רעיתי יפתי. כי הנה הסתיו עבר אלו מ' שנה שעשו ישר' במדבר. הגשם חלף הלך לו אלו ל"ח שנה שהיו ישראל כמנודין במדבר ולא היה הדיבור מתיחד עם משה עד שתם כל אותו הדור הה"ד והימים אשר הלכנו מקדש ברנע וגו' וגם י"י היתה בס וגו' ויהי כאשר תמו וגו' מיד ויאמר י"י אלי לאמר וגו' הנצנים נראו בארץ הנצחות נראו בארץ אלו הנשיאים שנא' נשיא אחד נשיא אחד. עת הזמיר הגיע. הגיע זמנה של ערלה שתזמר הגיע זמנם של כנעניי שיזמרו הגיע זמנה של ארץ ישראל שתחלק לישראל שנא' לאלה תחלק הארץ. וקול התור נשמע בארצנו א"ר יוחנן קול תייר גדול טוב נשמע בארצנו זה קולו של יהושע (א267) בשעה שאמ' ויצו יהושע את שוטרי העם לאמר עברו בקרב המחנה. התאנה חנטה פגיה אלו הבכורים. והגפנים סמדר נתנו ריח אלו הנסכים.

<ב,יג,ג> ד"א ענה דודי ואמר לי ע"י דניאל ואמ' לי ע"י עזרא מה אמ' לי קומי לך רעיתי יפתי ולכי לך. כי הנה הסתיו עבר אלו ע' שנים שעשו ישראל בגולה. הגשם חלף לו אלו נ"ב שנה משחרב הבית עד שנעקרה מלכות כשדים. והלא ע' שנים הם. א"ר לוי צא מהם י"ח שנה שהיתה הקול מפוצצת ואומ' לנבוכד נאצר עבדא בישא חרוב ביתך דמארך דבנוי דמארך לא שמעון ליה. [הנצנים נראו בארץ כגון מרדכי ואסתר.] עת הזמיר הגיע. הגיע זמנה של ערלה שתזמר. הגיע זמן של רשעה שתשבר שנא' שבר י"י מטה רשעים. הגיע זמן

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד פרנקפורט דמיין 133 (כ"י ט)

של רבלים להשמד. הגיע זמן ב"ה שיבנה שנאי ועלו מושיעי' בהר ציון וכת' גדול יהיה כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון. וקול התור נשמע בארצנו א"ר יוחנן קול תייר טוב נשמע בארצנו ואי זה זה קולו של כורש הה"ד כה אמר כורש מלך פרס מי בכס מכל עמו וגו'. התאנה חנטה פגיה אלו סלים של בכורים. והגפנים סמדר נתנו ריח אלו הנסכים.

<ב, יג, ד> ד"א ענה דודי ואמר לי ע"י מלך המשיח מה אמר לי קומי לך. א"ר עזריה כי הנה הסתיו עבר זו מלכות הרשעה שמסיתה את העולם ומתעת אותו בכזביה כ(ד)א כי יסיתך אחיך בן אמך הגשם חלף הלך לו זה השעבוד. הנצנים נראו בארץ הנצחות נראו בארץ מי הם ר' ברכיה בש"ר יצחק אמ' ויראני יי ארבעה חרשים ואלו הן אליהו ומלך המשיח ומלכי צדק ומשוח בשמן מלחמה. עת הזמיר הגיע זמנם של ישראל ליגאל. הגיע זמנה של ערלה להזמר הגיע זמנה של מלכות הרשעה שתכלה. הגיע זמנה של מלכות שמים שתגלה שנאי והיה יי למלך על כל הארץ. וקול התור נשמע בארצנו אי זה זה קולו של מלך המשיח שמכריז ואומ' מה נאוו על ההרים רגלי מבשר. התאנה חנטה פגיה א"ר חייא בר אבא סמוך לימות **(267ב)** המשיח דבר גדול בא לעולם והרשעים כלים. והגפנים סמדר נתנו ריח אלו הנשארים ועליהם נאמ' והיה הנשאר בציון והנותר בירושלם וגו'. א"ר יוחנן שבוע שכן דוד בא שנה ראשונה מתקיים מה שנאי והמטרת' בעיר אחת וגו' בשנייה חצי רעב משתלחים בה. בשלישי רעב גדול ומתים בו אנשים ונשים וטף וחסידיים ואנשי מעשה מתמעטי והתורה משתכחת מישראל. ברביעי רעב ולא רעב שובע ולא שובע. בשביעי שובע גדול ואוכלין ושותין ושמחים והתורה חוזרת לחדושה ומתחדשת על ישראל. בששי קולות בשביעי מלחמות במוצאי שביעית בן דוד בא. אמ' אביי כמה שבועין אתיא כהדא ולא אתי אלא כההיא דא"ר לקיש דור שב(א)ן] דוד בא בית הועד יהיה לזנות והגליל יחרב ואנשי הגליל יסובבו מעיר לעיר ולא יחוננו וחכמת הסופרים תסריח ויראי חטא ואנשי חסד נאספים והאמת נעדרת ופני הדור כפני הכלב. ומנין שהאמת נעדרת שנאי ותהי האמת נעדרת וסר מרע משתולל. להיכן הולכת דבי ר' ינאי אומ' הולכת ויושבת לה עדרים עדרים במדבר ורבנן אמרי דור שבן דוד בא חכמי (הנותרים) הדור מתים והנותרים עיניהם כלות ביגון ואנחה וצרות רבות ורעות באות על הצבור וגזירות רעות מתחדשות ומשתלחות עד שהראשונה קיימת אחרת באה ונסמכת לה. א"ר נהוראי דור שבן דוד בא הנערים ילבינו לזקני' והזקנים יעמדו מפני הנערים בת קמה באמה כלה בחמותה ואויבי איש אנשי ביתו. ר' נחמיה אומ' קודם לימות המשיח עניות הרבה והגפן לא תתן פריה והיין יסריח והמלכות כולה תתהפך למינות ואין תוכחות. א"ר אבא בר כהנא אין בן דוד בא אלא בדור שפניו דומין לפני הכלב. א"ר לוי אין בן דוד בא אלא בדר שפניו חצופות וחייב כלייה. א"ר לוי אם תראה דור אחר דור מחרף ומגדף צפה לרגלי מלך המשיח דכתי' אשר חרפו אויביך יי אשר חרפו עקבות משיחך **(268א)** מה כתי' בתריה ברוך יי לעולם אמן ואמן..

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד פרנקפורט דמיין 133 (כ"י ט)

<ב,יד,א> יונתי בחגוי הסלע. א"ר יוחנן אמ' הב"ה קורא אני לישראל יונה דכתי' ויהי אפרים כיונה פותה אין לב. אצלי הם יונה אבל אצל א"ה דומין לחיות דכתי' גור אריה יהודה נפתלי אילה שלוחה. יהי דן נחש עלי דרך בנימן זאב יטרף וכל י"ב שבטי נמשלים לחיות לפי שהאומות נלחמים להם ואומרין להם מה אתם רוצין מן השבת ומן המילה והב"ה מגבירן לישר' ונעשין לפני האומו' כחיות להכניעם לפני הב"ה ולפני ישראל אבל אצל הב"ה הם נעשין כיונה תמה ושומעין לו הה"ד ויאמן העם וישמעו כי פקד יי את בני ישראל. אמ' הב"ה למשה משה את צועק ועומד כבר שמעתי תפלת ישראל וצעקתם הה"ד מה תצעק אלי אין בני צריכין לך לפי אמ' הב"ה יונתי בחגוי הסלע א"ר יהודה בר' סימון אמ' הב"ה לישראל אצלי הם בני תמים כיונים אבל אצל א"ה הם ערומים כנחשים הה"ד ענו ואמרין שדרך מישך ועבד נגו ואמרין למלכא נבוכד נאצר. אם מלכא למה נבוכד נאצר ואם נבוכד נאצר למה מלכא אלא כך אמרו לו אם למסים וגלגליות ודמוסיות אתה מלך עלינו הה"ד מלכא. ואם זה שאתה אומ' לנו להשתחוות לצלמך נבוכדנאצר את שמך נבו פי' כלב את וחד נבו שוין עלינו כחדא. מיד נבו ככלבא ואיתעביד ככרא ונצר כצר. אני פי מלך שמור. א"ר לוי אני פי מלך מלכי המלכים אשמור אותו הפה שאמ' לנו בסיני אנכי יי אלהיך. ועל דברת ע"ש לא תשא את שם יי אלהיך לשוא.

<ב,יד,ב> תאנא דבי ר' ישמעאל בשעה שיצאו ישראל ממצרים למה היו דומים ליונה בורחת מפני הנץ ונכנסה לנזקיק הסלע ומצאה שם הנחש מקנך ונכנס' לפניו ועדיין לא היתה להכנס יכולה שעדיין מקנך הנחש תחזור לאחוריה אינה יכולה שהנץ עומד בחוץ מה עשתה היונה התחילה צווחת ומטפחת באפיה כדי שישמע לה בעל השובך ויבא להצילה **(268ב)** כך היו ישראל דומין על הים לירד לים לא היו יכולין שעדיין לא נקרע להם הים לחזור לאחוריהם לא היו יכולין שכבר פרעה הקריב מה עשו ויראו מאד ויצעקו בני ישראל אל יי. ויושע יי ביום ההוא. ר' יהודה בשר חמא למלך שהיתה לו בת יחידה והיה מתאוה לשמוע שיחתה מה עשה הוציא כרוז ואמ' כל עמא לקמפון ומשיצאו מה עשה רמז לעבדיו ונפלו עליה פתאום כליסטים והיתה צווחת אבא אבא הצילני כך כשהיו ישראל במצרים היו המצרים משעבדים אותם והתחילו צועקי' ותולין עיניהם להב"ה הה"ד ויהי בימים הרבים ההם וימת מלך מצרים ויאנחו וגו' מיד וישמע אלהים את נאקתם שמע הב"ה תפלתם והוציאם ביד חזקה ובזרוע נטויה והיה הב"ה מתאוה לשמוע קולן ולא היו רוצין מה עשה הב"ה חזק לבו של פרעה ורדף אחריהם. הה"ד ויחזק יי את לב פרעה מלך מצרים וירדוף אחרי בני ישראל וכתתי ופרעה הקריב שהקריב את ישראל לתשובה כיון שראו תלו עיניהם להב"ה ויצעקו לפניו שנא' בני ישראל את עיניהם וכתתי ויצעקו בני ישראל אל יי אותה שעה שצעקו כיון ששמע הב"ה אמ' להם אילולי שעשיתי לכם כן לא שמעתי את קולכם על אותה שעה אמ' יונתי בחגוי הסלע. השמיעני את הקול אין כתתי כאן אלא את קולך שכבר שמעתי במצרים וכשצעקו בני ישראל מיד ויושע יי ביום ההוא.

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד פרנקפורט דמיין 133 (כ"י ט)

<ב,יז,ג> ר' אלעזר פתר קריה בישראל בשעה שעמדו על הים יונתי בחגוי הסלע בסתר שהיו חבויין בסתרו של ים הראיני את מראיך הה"ד התיצבו וראו את ישועת יי השמיעיני את קולך זו השירה שנא' אז ישיר משה ובני ישראל. כי קולך ערב זה השיר. ומראך נאווה שהיו ישרי מראים באצבע ואומרין זה אלי ואנוהו.

<ב,יז,ד> ר' עקי' פתר קריה בישרי בשעה שעמדו על הר סיני. יונתי בחגוי הסלע שהיו חבויין בסתרו של סיני דכתי' וכל העם רואים את הקולות. השמיעיני את קולך זה קול שלפני **(א269)** הדברות שנא' כל אשר דבר יי נעשה ונשמע. כי קולך ערב זה הקול שאחר הדברות שנא' וישמע יי את קול דבריכם הטיבו את אשר דברו מהו הטיבו את אשר דברו. חייא בר אדא ובר קפרא חד אמ' הטבה כהטבת נרות וחד אמ' הטבה כהטבת הקטורת. ומראך נאווה שנא' וירא העם וינועו ויעמדו מרחוק.

<ב,יז,ה> ר' יוסי הגלילי פתר קריה במלכיות יונתי בחגוי הסלע שחבויין בסתרון של מלכיות. הראיני את מראיך זה התלמוד. השמיעיני את קולך זה מעשה הטוב. וכבר נמנו פעם אחת בבית עליית נגרים בלוד ואמרו מי הוא גדול התלמוד או המעשה. ר' טרפון אומ' גדול המעשה. ר' עקיבא אומ' גדול התלמוד. נמנו וגמרו גדול הוא התלמוד שמביא לידי מעשה. כי קולך ערב זה התלמוד ומראך נאווה זה מעשה הטוב.

<ב,יז,ו> ר' הונא בש"ר אחא פתר קריה באהל מועד יונתי בחגוי הסלע שחבויין בסתרי אהל מועד. הראיני את מראיך שנא' ותקהל העדה אל פתח אהל מועד. השמיעיני את קולך וירא כל העם וירונו שירה נאה אמרו ע"י שראו דבר חדש אמרו שירה חדשה. כי קולך ערב זה השיר. ומראך נאווה הה"ד ויקרבו כל העדה ויעמדו לפני יי. א"ר תנחומ' אינון פתרי לה על ר' מאיר באהל מועד אף אגן נפטריניה על רבן בבית עולמים. יונתי בחגוי הסלע שהיו חבויין בסתרי בית עולמי' הראיני את מראיך המד"א אז יקהל שלמה. השמיעיני את קולה הה"ד ויהי כאחד למחצוצרים ולשוררים. וכתי' ויענו כל העם יחדיו ויאמרו וגו' וכתי' ויען (ק)[כ]ל העם קול אחד. כי קולך ערב זה השיר. ומראך נאווה אלו הקרבנות המד"א ויזבח שלמה את זבח השלמים אשר זבח ליי בקר וגו' אי זה בקר את ארבעת העגלות ואת שמונת הבקר.

<ב,יז,ז> אליהו פתר קריה בעולי רגלים. הראיני את מראיך אלו עולי רגלים. שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך. השמיעיני את קולך זו קריאת ההלל בנועם בשעה שישירי קורין ההלל קולן עולה למרום מתלא אמ' פסחא בביתא וחלילא **(ב269)** מתברא איגריא. כי קולך ערב. זה השיר. ומראך נאווה זה הדוכן.

<ב,יז,ח> ר' יהודה בר' סימון בש"ר שמעון ב"ר אלעזר מפני מה נתעקרה רבקה כדי שלא יהו אומות העולם אומרי' תפלתו עשתה פיחת שאמ' לה אחותנו את היי לאלפי רבבה עד (ש)ת[ה]תפלל עליה יצחק ונפקדה הה"ד ויעתר יצחק ליי לנכח אשתו. ר' עזריה בש"ר חנינא בר פפא אמ' מפני מה נתעקרו האמהות כדי שלא יהו מתרפקות על בעליהן בנויין. ר' הונא ור' ירמיה בש"ר אחא בר אבא אמ' מפני מה נתעקרו האמהות כדי שיצאו רוב שני' בלא שעבוד. ר' חגי בש"ר מאיר אמ' מפני מה נתעקרו האמהות כדי שיתנו בעליהן

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד פרנקפורט דמיין 133 (כ"י ט)

עיניהם בנויין שבזמן שהאשה מקבלת עוברים היא משתנית ומתערבבת תדע לך שהוא כן שכל זמן שהיתה שרה אמנו עקרה היתה יושבת ככלה בתוך חופתה כיון שנתעברה נשתנה זיוה המד"א בעצב תלדי בנים. ר' לוי בש"ר שילא דכפר תמרתא ור' חלאבו בש"ר יוחנן מפני מה נתעקרו האמהות בשביל שאהב הב"ה והוא מתאוה לשמוע שיחתן אמ' להן יונתי ונותי נאמ' לכן מפני מה הע(ת)[ק]רתי אתכם מפני שהיתי מתאוה לשמוע שיחתכן הה"ד כי קולך ערב ומראך נאוה..

<ב,טו,א> אחזו לנו שועלים. כשהוא מושל המלכיות אינו מושלן אלא באש הה"ד ונתתי פני בהם מהאש יצאו והאש תאכלם. כשהוא מושל את המצריים אינו מושלם אלא בדבר שמכבה האש הה"ד דועכו נפשתה כבו. כשהוא מושל המלכיות אינו מושלם אלא בכסף וזהב הה"ד צלמא רישיה די דהב טב. כשהוא מושל את המצריים אינו מושלן אלא בעופרת הה"ד צללו כעופרת וגו' כשהוא מושל את המלכיות אינו מושלן אלא בארזים הה"ד הנה אשור ארז בלבנון וכת' אילנא די חזית וגו' וכת' ואנכי השמדתי את האמורי מפניכם אשר כגובה ארזים גבהו וגו' כשהוא מושל את המצריים אינו מושלן אלא בקש שנא' יאכלמו כקש. כשהוא מושל את המלכיות אינו (א270) מושלן אלא בחיות שנא' וארו אחרי כנמר וארבע חיון רברבן. וגו'. כשהוא מושל את המצריים מושלן בשועלים שנא' הוא מושלן בשועלים מה שועל זה מביט לאחוריו כך מצרים היו מביטין לאחוריהם והיו אומרי' במה נידונם באש והלא כבר נאמר כי באש יי נשפט. נידונם בחרב והלא כבר נאמ' וחרבו אל כל בשר. אלא נידונם במים שכבר נשבע שלא יביא מבול לעולם דכתי' כי מי נח זאת לי אשר נשבעתי מעבור מי נח אמ' הב"ה חייכם שכל אחד ואחד מכם (אג) אני גוררו למבול הה"ד יגירוהו על ידי חרב אלו הרשעי' שגררן לחרבו של ים. מנת שועלים יהיו אמ' הב"ה המנה הזו תהיה מתוקנת לשועלים. א"ר ברכיה שועלים קדמאה מלא. תניינא חסר שעלים כתי' אותם הם השועלים שירדו לשעלו של ים.

<ב,טו,ב> א"ר תנחומ' בש"ר ירמיה בר' סימון כתי' הנותן בים דרך אי זו מדה קשה המוציא רכב וסוס חיל ועזוז. א"ר חנין מה היו בנות ישראל הכשרות והצנועו' עושות היו נוטלות בניהן וטומנות אותם במחילות והיו המצרים הרשעים נוטלין בניהן הקטנים ומכניסין אותם לבניהן של ישראל ועוקצין אותן והיו בוכין והיה התינוק שומע קול חבירו שבוכה ובוכה עמו והיו נוטלין אותן ומשליכין אותן ליאור הה"ד אחזו לנו שועלים שועלים קטנים. ושמרו אותן ליאור. וכמה תינוקות היו שהשליכו ליאור עשרת אלפים שנא' רבבה כצמח השדה נתתיך. ור' לוי אמ' ס' ריבוא שכן אומ' משה שש מאות אלף רגלי העם אשר אנכי בקרבו ומה היו המצריים עושין מביאין בניהם מן האסכוליות שלהן ומשלחין אותן לבתי מרחצאות שלהן ורואין איזו אשה מישראל מעוברת והם (ו)מרשמים לפניהם וחוזרין ואומרין לאבותם פלונית יש לה ג' חדשים פלונית יש לה כך וכך חדשים

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד פרנקפורט דמיין 133 (כ"י ט)

לסוף ט' חדשים למנינם היו נוטלין (ב270) אותן מדדיהן ומשליכין אותם ליאור הה"ד אחזו לנו שועלים ששמרו אותנו ליאור.

<ב,טו,ג> ר' יודן ור' ברכיה ר' יודן אמ' שועלים קטנים אלו עשו וסיעתו הה"ד הנה קטון נתתיך בגוים. א"ר אלעזר למדינה שמגדלת אספתרין למלך והיתה שם אשה אחת וילדה בן ננס אחד והיתה קורא את בנה מיקרו ליפארוס אמ' לה בני מיקרו ליפארוס ואין אתם עושין אותו אספתריס אמ' לה אינו בעינינו אלא בן ננס שבננסים כך אמ' הב"ה עשו זה הרשע אביו קראו גדול שנא' ויקרא את עשו בנה הגדול. אמ' להם הב"ה אם בעיניכם הוא גדול בעיני הוא קטון שנא' הנה קטון נתתיך בגוים. ואם רב הוא לפום תורא טבחיה הה"ד כי זבח ליי בבצרה וטבח גדול בארץ אדום. מחבלים כרמים אלו ישראל שנא' כי כרם יי צבאות בית ישראל וכרמנו סמדר. הה"ד אין אשכול לאכול בכורה אותה נפשי. ר' ברכיה אמ' שועלים קטנים אלו ד' מלכיות שנא' ארבעה הם קטני ארץ. מחבלים כרמים אלו ישר' שנא' כי כרם יי צבאות בית ישראל. וכרמנו סמדר מי גרם לכרמינו להיותו סמדר ואבקש מהם גודר פרץ ולא מצאתי אלא נח דניאל ואיוב..

<ב,טז,א> דודי לי ואני לו. הוא לי לאלהים ואני לו לאומה. הוא לי לאלהי שנא' אנכי יי אלהיך. ואני לו לעם ולאומה שנא' הקשיבו אלי עמי ולאומי אלי האזינו. הוא לי לאב דכתי' בני בכורי ישראל. ואני לו לבן דכתי' בנים אתם ליי אלהיכם. הוא לי לרועה שנא' רועה ישראל האזינה. ואני לו לצאן שנא' ואתנה צאני צאן מרעיתי וגו'. הוא לי לשומר שנא' הנה לא ינום ולא ישן שומר ישראל. ואני לו לכרם שנא' כי כרם יי צבאות בית ישראל. הוא לי במקנאים שנא' ויהי בחצי הלילה ויי הכה כל בכור. ואני במכעיסין שנא' שזבחתי לכל אלהי מצרים. וכן ובכל אלהי מצרים אעשה שפטים ואני זבחתים לו שנא' הן נזבח את תועבת מצרים וכן ויקחו להם איש שה לבית אבות. הוא (א271) אמ' לי אל יחסר המזג ואני אמרתי לו את הוא רחמי טבא דלא יחסר טיבותך לעלם המד"א יי רועי לא אחסר. ר' יהודא בר' אלעאי הוא זמרני ואני זמרתיו הוא קלסני ואני קלסתיו. הוא קראני אחותי רעיתי יונתי תמתי ואני אמרית ליה זה דודי וזה רעי. הוא אמ' לי אשריך ישראל מי כמוך ואני אמרית ליה מי כמוכה באלים יי. הוא אמ' לי מי כעמך כישראל גוי אחד ואנא מיחדת שמו בכל יום פעמי שמע ישראל וגו' לכשהיה לי דבר לא תבעתי אלא מידו שנא' ויהי בימים הרבים וגו' וישמע אלהים את נאקתם וגו'. וירא אלהים את בני ישראל. וכשהיה לו דבר לא תבע אלא ממני שנא' דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה. וכשהיה לי צרה לא תבעתי אלא ממנו שנא' ויצעקו בני ישראל אל יי כי תשע מאות רכב ברזל וגו' והוא לחץ את ישראל בחזקה. מהו בחזקה בחירופין וגדופין. כשהיה לו דבר לא תבע אלא ממני שנא' ועשו לי מקדש.

<ב,טז,ב> הרעה בשושנים. ר' יוחנן אתייסר וחשש בצמרתא שלש שנים ופלג. סליק ר' חנינא למבקרין. א"ל מאי אית עלך. א"ל אית עלי יתר ממשאוי. א"ל לא תהוי אומי כן

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד פרנקפורט דמיין 133 (כ"י ט)

אלא הוי אומי האל הנאמן כד הוה צערא קשי עלוי הוה אמ' האל הנאמן וכד הוה אתי יתיר מצרכו הוה סליק ר' חנינא אמ' עלוי מלתא והוה נסב נפשיה. לבתר יומין איששליה ר' חנינא וסליק ר' חנינא למבקריה א"ל מה אית עלך א"ל מה קשין הם הייסורין מה שכן מרבה. א"ל אנא לא בעי להון ולא לאגריהון. א"ל למה לית את אמר ההיא מילתי דהות אמר עלי ואיתנסיב נפש א"ל כד הוינא מלבר הוינא ערב לאחרנין. וכדון דאנא מלגו אנא בעי אחרנין דערבוני. כתי' הרעה בשושנים אין שרביטו של הב"ה ממשמש ובא אלא בבני אדם שלבם רך כשושנים. א"ר אלעזר לבעל הבית שהיו לו שתי פרות אחת כחה יפה ואחת כחה רעה על אי זו מהן הוא מטריח לא על אותה שכחה יפה כך אין (271ב) הב"ה מנסה את הרשעים שאינן יכולין לעמוד ומנסה את הצדיקי שנא' יי צדיק יבחן. א"ר יוחנן היוצר הזה כשהוא בודק אינו בודק בקנקנים מרועים למה שכיון שמקיש עליהם הם נשברין ובמי הוא בודק בקנקנים יפים שאע"פ שמקיש עליהם כמה פעמים אינן נשברים כך אין הב"ה מנסה אלא לצדיקים..

<ב,ז,א> עד שיפוח היום. ר' יודן ור' ברכיה. ר' יודן אמ' עד שאכניס פיח בלילן של מלכיות לא כבר הכנסתי פיח בלילן של מצרים שהיו תי' שנה והיו ר"י שנה. ונסו הצללים לא כבר העברתי שני? צללים קשים של טיט ולבנים. ר' חלבו אמ' הגוי וגם את הגוי מצרים וד' מלכיות. ר' יודן אמ' גירות ועבדות ועינוי בארץ לא להם אפי' בא סבל בטיט שלהם. סוב דמה לך דודי לצבי סוף שאני נהפך לכם ממדת הדין למדת רחמים וממהר גאולתכם כצבי וכאיל. או לעופר האיילים ר' הונא אומ' לעזליהון דיילתא. על הרי בתר בזכות התנאים שהתניתי לאברהם בין הבתריי שנא' ביום ההוא כרת יי ברית את אברם. ר' ברכיה אומ' עד שארתיה היום באש עברתי אפיח עליך לפחות עליו אש. ומהו ונסו הצללים אלו צללי יגון ואנחה. סוב דמה לך דודי לצבי סוף שאני נהפך לכם ממדת הדין למדת רחמים וממהר גאולתכם כדם צבי ואיל. או לעופר האילים לעזליהון דאנילתא. על הרי בתר ר' יודן אמ' כדי שיטלו המלכיות בתר אריהון. א"ר לוי כדחיותא כד תיסב מלכותא בתר כלה. א"ר ברכיה אמ' הב"ה אפי' אין לי עליהם אלא מה שעשו בביתר דיי לי. ומה עשו בביתר א"ר יוחנן קול אדריי[נו]ס קיסר הרג בביתר שמונים רבוא אלף בני אדם.

<ג,א,א> על משכבי בלילות. א"ר אבא בר כהנא מהו על משכבי בלילות א"ר לוי אמרה כנסת ישר' לפני הב"ה רבשייע לשעבר הית מאיר לי בין לילות ללילות. בין לילן של מצרים ללילן של בבל. בין לילן של בבל ללילן של מדי. בין לילן של מדי ללילן של אדום. (272א) ועכשיו שישנתי מן התורה ומן המצות נסמכו לי לילות ללילות.

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד פרנקפורט דמיין 133 (כ"י ט)

<ג,א,ב> ד"א על משכבי בלילות זה לילה של מצרים בקשתי את שאהבה נפשי זה משה בקשתי ולא מצאתיו.

<ג,ב,א> אקומה נא ואסובבה בעיר בשוקי וברחובות בכרכים ובמדינות אבקשה את שאהבה נפשי זה משה

<ג,ג,א> מצאוני השומרים זה שבטו של לוי הה"ד עברו ושובו משער לשער את שאהבה נפשי ראיתם זה משה.

<ג,ד,א> כמעט שעברתי מהם עד שמצאתי את שאהבה נפשי זה משה. אחזתיו ולא ארפנו עד שהבאתיו אל בית אמי זה סיני. ואל חדר הורתי זה אהל מעד. שמשם נתחייבו ישראל בהורייה.

<ג,ד,ב> ד"א על משכבי בלילות זה ליל של בבל. בקשתי את שאהבה נפשי זה דניאל. אקומה ואסובבה בכרכים וגוי זה דניאל מאן דאמי לתענית ומאן דאמי לסעודה מאן דאמי לתענית שהיה מבקש רחמי על חרבן ב"ה שנא' ועתה שמע אלהינו אל תפלת עבדך ואל תחנוניו. ומאן דאמי לסעודה לקרוא כתבו של בלשאצר הה"ד מנא מנא תקיל ופרסין. ר' חייא רבא ור' שמעון בן חלפתא ר' חייא רבא אומי מניא מ"מ תו"ס עקפ"י אאלר"ן. ר' שמעון בן חלפתא יטתיטי"ת אנספוי"ג חמס"ו. רבנן אמרי לק"ת לק"ת לק"ת אג"ס ניסרפ"ו. ר' מאיר אומי כמשמעו מנא מנא תקיל ופרסין מנא מנא אלהך מלכותך והשלמה. תקיל תקלתא במאזנייא פריסת מלכותך. אותה שעה נתקבצו כל ישראל אצל דניאל ואמרו לו רבי דניאל כל הנבואות הרעות והקשות שנתנבא ירמיהו באו עלינו ונבואה טובה שנתנבא כי לפי מלאת לבבל שבעים שנה עדיין לא בא עלינו אמי להם הביאו לי ספר ישעיה והתחיל קורא והולך עד שהגיע לפסוק זה משא מדבר ים כסופות בנגב אם מדבר למה ים ואם ים למה מדבר אלא אלו ד' מלכיות שהן משולין כחיות הה"ד וארבע חויין רברב(ר)ן] סלקן מן ימא שניין דא מן דא. ר' חנינא אמי שניין דא מן דא מכותיהן משונות זו מזו (ב272) אם זכיתם מן ימא ואם לאו מן חורשא מן הדא חיותא סלקא מן ימא לא מביא נפקא מן חורשא מביא כך כסופות בנגב להלוך. א"ר לוי אין לך עילעול קשה יותר מן העילעול הזה שהוא בא מן הצפון ועולה ומכסיף הבריות שנתונות בדרום ואי זה זה נבוכד נאצר שעלה מן הצפון והחריב ב"ה הנתון בדרום. ממדבר בא בארץ נוראה. חזות קשה הוגד לי בי לשונות נתראת הנבואה חזון נבואה הטפה דיבור אמירה צווי משא משל מליצה חידה. אחת קשה מכלם ר' אלעזר אומי חזון קשה שנא' חזות קשה הוגד לי. ר' יוחנן אמי דבר קשה שנא' דבר האיש אדוני הארץ אתנו קשות. רבנן אמרי משא כמשמעו כבד יכבדו ממני. הבוגד בוגד והשווד שודד עלי עילם צורי מדי כבר צררה צרתה של מדי כל אנחתה השבתי כל אנחתה של בבל. על כן מלאו מתני חלחלה. א"ר שמואל בר נחמני על ידי שהריחו מקצת צרתן של מלכיות קצרה רוחן של אבותינו

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד פרנקפורט דמיין 133 (כ"י ט)

בתחלה לסבב את ארץ אדום ותקצר נפש העם בדרך. ירמיה אמ' בנפשנו נביא לחמנו. דניאל אמ' אתכרית רוחי אנא דניאל בגו נדנה. ישעיה אמ' על כן מלאו מתני חלחלה אנו שאנו מובלעים בתוך מעיהם כמה ימים וכמה שנים וכמה קצים וכמה עיבורין עאכ"ו. על כן מלאו מתני חלחלה צירים אחזוני כצירי יולדה נעויתי משמוע נבהלתי מראות. נעויתי משמוע חירופין וגידופין של רשע הה"ד ועל מרי שמיא התרוממת ולמאני די ביתיה התנו קדמך. נבהלתי מראות שלותו שלאותו רשע הה"ד בלשאצר מלכא עבד לחם רב מהו רב. ר' חמא בר חנינא אמ' רב משל אלוהו אמ' להם עומר שלכם בכמה קרב אמרו לו ביי"ג נפה. תעה לבבי זה ב"ד שטעה בחשבונות יום אחד. פלצות בעתתני. ר' פנחס בש"ר יהושע אמ' פיילי נהנית אתה. ד"א פה שהוא מפיץ דברי ליצנות ד"א פלצות בעתתני ע"י שנפלו לדברי ליצנות. את נשף חשקי שם לי לחרדה הנשף שהיתה (א273) נפשו חושקה כל גאולה שם לי לחרדה. ערוך השלחן סדרא פתורא. צפה הצפית אקימת מנרתא אדליקת בוצינא. קומו השרים זה כורש ודריוש. משחו מגן תבלו מלכותא הוה כורש אמ' לחד את הוא מליך קדמי אמ' כורש לד(ר?;ריו?)ש לא כן פירש דניאל פריסת מלכותך הוי את דמליך קדמי כיון ששלח אותו רשע ואמ' לחיילותיו כל אומה ומלכות שמרדה בי נביאם ונכבשם א"ל הב"ה רשע אצל הכל שלחת או (צ)אצלי שמא שלחת חייד לית פורענות דההוא גברא אלא מן גבי הה"ד כי לא ממוצא וממערב וגו' כי אלהים שופ(?!..ש?)טז]ה ישפיל וזה ירים ישפיל לבלשאצר וירים לכורש. כורש ודריוש סופרים של בלשאצר היו וכיון ששמעו הכתובים הללו אמ' לון כל מאן דמתחמי הכא ליליא הדין אפי' דהוא אמ' לכון דאנא הוא מלכא א:ר?מון ליה ראשיה ואין דרכן של מלכים להיות מניחין בית הרעי לפנים מטרקליניהון אלא חוץ לטרקליניהם נתותרו מעיו כל אותו הלילה נפק לא ארגשון ביה וכד עייל ארגשון ביה אמרו ליה מאן את. אמ' לון אנא הוא מלכא ואמרי ליה ולא כן פקיד מלכא דכל מאן דמתחמי הכא ליליא דין אפי' אמ' לכון אנא מלכא ארימון ליה רישיה מה עשו נטלו פרחא של מנורה ופצעו את מוחו הה"ד ביה בליליא קטיל בלשאצר מלכא כשדאה. באיזו שעה נהרג ר' אליעזר ור' שמואל בר נחמן (ו)ר' אליעזר אומ' בשעה מחיילתא שינתא עבד מיפרפר כל היום ההוא מה שהיה מתבקש לו מן המלכות. א"ר בנימן בין כוס לכוס ובין מלכות למלכות הה"ד כי כוס ביד יי ויין חמר מלא מסך וכו' הוא שהנביא אומ' רדי ושבי על עפר מדה כנגד מדה כמו שנאמ' להלן ישבו לארץ ידמו זקני בת ציון. א"ר חוניא כך אמרה ירושלם לבבל את סבורה בעצמך שאת בתולה זקנה את שבי לארץ. השבעתי אתכם אמרה כנסת ישראל לא"ה היום בהיותי בגלות ביניכם אם תעירו אהבת דודי ממני ע"י פתוי והסתה לעוזבני ולשוב (ב273) מאחרי. עד שתחפץ בעוד שאהבת חפץ עלי ..

<ג,ו,ב> מי זאת עולה מן המדבר. אלו ישראל. כ:תימרות עשן. א"ר אלעזר בש"ר יוסי בן זמרא בשעה שהיו ישראל מתנוודין ממסע למסע היה עמוד הענן ועמוד האש יורד ועשן

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד פרנקפורט דמיין 133 (כ"י ט)

המערכה עולה כמין זקוקין של אש יוצאין מבין שני בדי הארון ושורפין לפניהם נחשים ועקרבים והיו א"ה רואין ואימתן של ישראל נופלת עליהם שנא' תפול עליהם אימתה ופחד. מקוטרת מר ולבונה זה אברהם אבי' מה מר זה ראש לכל מיני בשמים כך אברה' ראש לכל הצדיקי' ומה מר זה אין מפיה אלא באור כך לא נודע אברה' אבי' אלא ע"י האור. ולבונה זה יצחק שנתקרב כקומץ לבונה על גבי המזבח. מכל אבקת רוכל זה יעקב שכתו' בו ויאבק איש עמו שהיתה מטתו שלימה כמו שאבקת רוכל דבר טוב ומתוק והוא דבר של רפואה כך במטתו לא נמצא דופי. א"ר תנחומ' מה קופה של רוכל יש בה מכל מיני בשמים כך יעקב אבי' ממנו כהונה ממנו לוייה ממנו מלכות.

ג,ו,ד <ד"א מקוטרת מור ולבונה מכל אבקת רוכל זה קטורת בית אבטינס תאנא בית אבטינס היו בקיאין בפטום הקטורת ובמעלה עשן ולא רצו ללמד. שלחו חכמי' והביאו אומנים מאסכנדריא של מצרים והיו בקיאים בפטום הקטורת אבל לא במעלה עשן ושלחו חכמים בשבילם ולא רצו לבא עד שכפלו שכרם. אמרו להם מה ראיתם שלא ללמד. אמרו מסורת בידנו מאבותינו שעתיד ב"ה ליחרב ואין אנו רוצין ללמד שלא יעשו לפני ע"ז ובדבר הזה היו מזכירין אותם לשבח. ולא עוד אלא שלא היה יוצא אשה או תינוק מהם כשהוא מבושם לשוק וכשנושאין אשה ממקום אחר פוסקין עמה שלא תתבשם שלא יהיו אומרין מפטום הקטורת מתבשמת לקיים מה שנא' והייתם נקיים מיי ומישראל..

ג,ז,א <הנה מטתו שלשלמה. ר"ל הנה מטותיו ושבתיו כד"א למטה ראובן למטה שמעון. שלשלמה של מלך שהשלום **(א274)** שלו. ששים גבורים אלו ששים אותיות שבברכת כהנים. מגבורי ישראל שהם מגברין את ישראל. כלם אחוזי חרב דברים מבורכים בגבורתו של ישראל יברכך יי וגו' יאר יי וגו' ישא יי וגו'. מלמדי מלחמי' שהם נלחמים בכל מיני פורעניות שבעולם. איש חרבו על יריכו מפחד בלילות שאפי' אדם רואה בחלומו חרב מחתכת ראשו מה יעשה ילך לב"ה ויקרא ק"ש ויתפלל תפלתו וישמע ברכת כהנים ויענה אמן ואין דבר רע מזיקו. לפי' מזהיר את בני אהרן כה תברכו את בני ישראל. **ג,ז,ד** <ד"א הנה מטתו ושבתו(ו)[י] כד"א שבועות מטות שלשלמה של מלך שהשלום שלו. ששים גבורים אלו סי' רבוא שיצאו ממצרים. מגבורי ישראל אלו סי' רבוא שהם מבן עשרים שנה ומעלה. כלם אחוזי חרב שבשעה שאמי' להם משה לישראל הב"ה אמי' וכל ערל לא יאכל בו מיד נתן כל אחד ואחד חרבו על יריכו ומל את עצמו.

ג,ז,ה <מפחד בלילות תאנא עד שלא יחטא אדם נותנין לו אימה ויראה והבריות מתפחדין ממנו וכיון שהוא חוטא הוא מתפחד מאחרים תדע עד שלא חטאו ישראל ראו פני שכינה שנא' זה אלי ואנוהו והיו מראין אותו באצבע וכיון שחטאו אפי' משה לא היו יכולין לראות שנא' ויראו מגשת אליו. עד שלא חטא אדם הראשון היה שומע הדיבור ועומד על רגליו (וכיון) ולא היה מתפחד וכיון שחטא נאמי' את קולך שמעתי בגן ואירא וגו'..

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד פרנקפורט דמיין 133 (כ"י ט)

ג,ט,א <אפריון עשה לו המלך שלמה אפריון זה משכן. משל למלך שהיתה לו בת קטנה עד שלא הגדילה ובאה לידי סימנין היה רואה אותה בשוק ומדבר עמה בפרהסיא כיון שהגדילה ובאה לידי סימנין אמ' המלך אין שבחה של בתי שאביו מדבר עמה בפרהסיא עשה חדר קטן לדבר עמה. כך המלך זה הב"ה הבת אלו ישראל שנא' כי נער ישראל ואהבהו וממצרים קראתי לבני. ראו אותו במצרים בפרהסיא שנא' ועברתי בארץ מצרים. בים ראו אותו שנא' זה (ב274) אלי ואנוהו. בסיני ראו אותו שנא' כי ביום השלישי ירד יי. אמ' הב"ה אין שבחן של בני שאהא מדבר עמהם בפרהסיא אלא יעשו לי משכן וכשאני צריך לדבר עמהם אהיה מדבר עמהם בתוך המשכן. עשה לו המלך שלמה מלך שהשלוש שלו. מעצי הלבנון הה"ד ועשית את הקרשי למשכן עצי שטים עומדים.

ג,י,א <עמודיו עשה כסף שנא' ווי העמודים וחשוקיהם כסף. רפידתו זהב. שנא' ואת הקרשים תצפה זהב. מרכבו ארגמן שנא' ועשית פרוכת תכלת וארגמן. תוכו רצוף אהבה זכות תורה וזכות צדיקים העוסקים בה. ד"א תוכו רצוף אהבה השכינה שהיה באהל מועד משל למה אוהל מועד דומה למערה שהיתה סמוכה לים ועושה ים ונתמלאה המערה מים והים לא חסר כלום כך אהל מועד נתמלא מזיו השכינה והעולם לא חסר כלום מן השכינה.

ג,י,ב <ד"א אפריון עשה לו זה הארון משל למלך שהיתה לו בת יחידה ונאה וחסידה ומשובחת אמ' המלך בתי נאה ומשובחת ואין אתם עושין לה חדר עשו לה חדר נאה ומוטב שאראה יופי של בתי מתוך החדר כך אמ' הב"ה תורתני נאה ומשובחת ואין אתם עושין לה ארון מוטב שאראה יופיה של תורתני מתוך הארון. עשה לו המלך שלמה מלך שהשלוש שלו. מעצי הלבנון שנא' ויעש בצלאל את הארון עצי שטים. עמודיו עשה כסף רפידתו זהב שנא' ויצפהו זהב טהור. מרכבו ארגמן. זה פרוכת הסמוכה לה. תוכו רצוף אהבה לוחות ושברי לוחות מונחים בארון ..

ג,יא,א <צאינה וראינה בנות ציון. בני המצויינין במצות. במצות צצית במילה. במלך שלמה מלך שהשלוש שלו. ד"א במלך שלמה במלך שברא בריותיו שלמות ברא חמה ולבנה כוכבים ומזלות במילואן וברא אדם וחיה כבן עשרים נבראו. ד"א במלך שלמה שהשלים לבראתיו מעשיו. כיצד השלים האש לאברהם אבי' השלים החדר ליצחק השלים המלאך ליעקב. (א275) ד"א במלך שלמה שעושה שלום בין בריותיו כתי' המקרה במים עליותיו וכת' כי יי אלהיך אש אוכלה הוא וכת' כורסייה שביבין דינור לא זה מזיק את זה ולא זה מכבה את זה הרקיע מים והכוכבים אש ואינן מזיקין זה לזה. במכות פרעה ויהי ברד ואש מתלקחת מלמד שעשה הב"ה שלום ביניהם משל לה"ד למלך שהיו לו ב' שרים גדולים ועשו מלחמה זה בזה כיון שראו שהם קשים זה כנגד זה עשו שלום ביניהם והלכו

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד פרנקפורט דמיין 133 (כ"י ט)

לעשות מלחמתו שלמלך כך אש וברד עשו שלום ביניהם ועשו מלחמת הב"ה במצריי דכתי' ויהי ברד ואש מתלקחת.

<ג,יא,ב> בעטרה שעטרה לו אמו. שאל רשב"י את ר' אלעזר בר' יוסי איפשי ששמעת מאביך מהו בעטרה שעטרה לו אמו א"ל הך א"ל היאך. א"ל משל למלך שהיתה לו בת יחידה והיה מחבבה יותר מדאי והיה קורא אותה בתני ולא זו מחבבה עד שקראה אחותי ולא זו מחבבה עד שקראה אמי. כך בתחלה חיבב הב"ה לישר' וקראן בת שנא' שמעי בת וראי. לא זו מחבבן עד שקראן אחות שנא' אחותי רעיתי. ולא זו מחבבן עד שקראן אמי שנא' הקשיבו אלי עמי ולאומי ולאמי כתי'. עמד רשב"י ונשקו על ראשו ואמ' אלו לא באתי אלא לשמוע דבר זה מפוך די לי ור"ל העטרה שעטרה לו אומתו להב"ה ומהו העטרה שעשו אהל מועד שהיה דומה לעטרה מה העטרה קבועים בו אבנים טובות ומרגליות כך אהל מועד היה באהל תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משזר. ביום חתונתו זה סיני שהיה יום חתונה ועיטרוהו ישראל שקבלו עליהם עולו. וביום שמחת לבו אלו ד"ת כד"א פקודי יי ישרים משמחי לב הוד והדר לישראל.

<ד,ה,ב> תאומי צביה. שהלוחות כשני תאומים על זה ה' דברות ועל זה ה' דברות דבור כנגד דבור. אנכי כנגד לא תרצח שהרוצח ממעט את הדמות. לא יהיה לך כנגד לא תנאף שהזונה הולכת אחר ע"ז שנא' האשה המנאפת תחת אישה תקח את זרים. לא תשא כנגד לא תגנוב שסוף הגונב לישיבע לשקר. זכור כנגד לא תענה שהמחלל את השבת מעיד עדות שקר בבוראו (ב275) לומי שלא שבת בשבת בראשית. כבוד כנגד לא תחמוד שסוף החומד להוליד בן שמקלל אותו ומכבוד למי שאינו אביו. הרועה בשושנים ר"ל הלוחות רועים את ישראל ומדריכים אותם בדרך נחת וישרה כשושנים שהם רכים..

<ד,ו,א> עד שיפוח היום א"ר אבהו בשעה שמל אברהם עצמו ובני ביתו עשה ערלותיהם גבעה וזרחה עליהן חמה והתליעו ועלה ריחן לפני הב"ה כריח קטורת הסמים דקה וריח קומץ לבונה. ור' לוי אמ' בשעה שמל יהושע את ישראל העמיד להם מערלותיהם גבעה וזרחה עליהם חמה והתליעו ועלה ריחן לפני המקום כריח קטורת הסמים דקה וכריח קומץ לבונה. ופיי הפסוק עד שיפוח היום ונסו הצללים כשיתמעטו הצדיקי' שהם צל לעולם אלך לי אל הר המור אל אברהם אל גבעת הערלות שעשה אברהם או יהושע שהיה ריח חשוב לפני כמור ולבונה שמקריבים על גבי המזבח.

<ד,ו,ב> ד"א עד שיפוח היום כשיתמעטו הצדיקים שהם צל העולם אלך לי אל הר המור זה אברהם מה מר ראש לכל הבשמים שנא' ואתה קח לך בשמים ראש מר דרור כך אברהם אב"י היה ראש לכל הצדיקים ואל גבעת הלבונה זה יצחק שנתקרב כקומץ ולבונה על גבי המזבח..

<ד,ז,א> כלך יפה רעיתי ומום אין בך זה יעקב אבי שהיתה מטתו שלמה ולא נמצא בה פסולת. ד"א כלך יפה רעיתי ומום אין בך תמצא כשחטאו ישראל היו ישראל זבין ומצורעין חגרין סומין אלמין חרשין שנא' וישלחו מן המחנה כל צרוע וכל זב. אבל קודם שחטאו שעמדו על הר סיני לא היו בהם לא זבין ולא מצורעין ולא סומין ולא חרשין ולא חגרין ולא אלמים לפי' אמי' ומום אין בך. ר' חלבו אמי' כתי' ויהי המקריב ביום הראשון. ביום השני הקריב נתנאל בן צוער. ולמה עשה יהודה טפילה כדי שלא יתגאה יהודה הו(ל)[א]יל ואני הקרבתי תחלה אני הוא הגדול שבכלם. אלא העלה הב"ה עליהם כאלו הקריבו כלם ביום אחרון. א"ר אלעז' כתי' זאת חנוכת המזבח ביום המשח אותו והלא כל אחד וא' מהם נתן מזרק כסף ומה ת"ל קערות כסף שתיים עשרה (א276) מזרקי כסף שנים עשר כפות זהב שתיים עשרה אלא שלא יאמי' יהודה הוא' ואני הקרבתי תחלה אני הוא גדול שבכלם לפי' העלה עליהם הב"ה כאלו הקריבו כלם ביום הראשון וביום האחרון. א"ר ברכיה כתי' כל אלה שבטי ישראל שנים עשר מאחר שברכן חזר ובירכן אלא מלמד שישב יעקב אבי' ומשלם בחיות שנא' גור אריה יהודה יהי דן נחש נפתלי אילה שלוחה וגוי וחזר וקראן כלם זאבים כלם נחשים תדע לך שהוא כן שהרי דן שקראו נחש וקראו אריה שנא' דן גור אריה ואח"כ יהי דן נחש עלי דרך. א"ר אידי מצינו בקרבנם של נשיאים מה שהקריב זה הקריב עולה וזה הקריב עולה. זה הקריב מנחה וזה הקריב מנחה. זה הקריב חטאת וזה הקריב חטאת. זה הקריב שלמים וזה הקריב שלמי' ושויים כאחד. ומה ראה הכתו' ליחסם בספר ואלה שמות בני [יעק'] ראובן שמעון לוי ויהודה דן הוא יהודה דן הוא יששכר דן הוא זבולון. ר' חנין ור' לוי ר' חנין אמי' מפני שקנטרן אביהם ור' לוי אמי' מפני שיחסן אביהן ולית אנן ידעין מה אמי' דא ומה אמי' דא. ר' יודן ור' נחמי' ורבנין. ר' יודן אומי' לפי שכל השבטי' לא שמרו ייחוסיהן במצרים. ר' נחמי' אומי' לפי שכל השבטי' (ל) עבדו ע"ז במצרים ושבט ראובן ושבט שמעון לוי ויהודה לא עבדו ע"ז. ורבנן אמרי' לפי שכל השבטי' לא נהגו שררה במצרי' על המצריים ושבטי' אלו נהגו שררה במצרים כיצד מת ראובן נתנה שררה לשמעון מת שמעון נתנה שררה ללוי מת לוי נתנה שררה ליהודה יצתה בת קול ואמרה הניחו אותה עד שיגיע זמנה. ואימתי הגיע זמנה אחרי מיתת יהושע הה"ד ויהי אחרי מות יהושע ויאמר יי' יהודה יעלה בתחלה. שלש שמות נקראו לו יהודה עתניאל יעבץ. ר' חנינא אומי' זה בועז. ר' ברכיה אומי' זה עתניאל. כתי' בן אדם היו לי בית ישראל לסיג כלם נחושת ובדיל וגוי' א"ר זכריה אנא חמיתה כלה ענינא עד גואלנו יי' צבאות ועל דא כתיב מי זאת עולה מן המדבר כתימרות עשן שהב"ה מדבר בשבחה של כנסת ישראל אמי' הב"ה כלך יפה רעיתי ומום אין בך..

<ד,ח,א> (ב276) אתי מלבנון כלה. אמי' הב"ה אתי תבואי. תמן תנינן נותנין לבתולה שנים עשר משתבעה הבעל לפרנס עצמה ואני לא עשיתי כן אלא עד שאתם עסוקים בטיט

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד פרנקפורט דמיין 133 (כ"י ט)

ולבנים קפצתי וגאלתי אתכם. דיעה סרוחה של אחשוורוש אמ' המן ששה חדשים בשמן המור. ר' יהודה בר יחזקאל אמ' זה שמן איפקס? נון. ר' יהודה בר סימון אמ' זה שמן אונפקינן שמשיר השער ומחליק הבשר של גוף ואני לא עשיתי כן וגו'. ר' חייא בר אבא אמ' דרש ר' לוי בן סיסי בנהרדעא ויראו את אלהי ישראל ותחת רגליו זאת עד שלא נגאלו אבל משנגאלו במקום שדרכה להנתן שם היתה נתונה. א"ר ברכיה מעשה אין כתי' כאן אלא כמעשה היא וכל ארגליא שלה. נתנה היא והסל והמגריפה נתנה. בר קפרא אמ' עד שלא יצאו ישראל ממצרי' היתה רשומה ברקיע ומשיצאו ישראל ממצרים עוד לא נראית בענן מה טעם וכעצם השמים לטהר כך אינון נציצין מן עננין. אמ' להם הב"ה כשגליתם לבבל עמכם הייתי שנא' למענכם שלחתי בבלה לכשתחזרו לבית הבחירה בקרוב אני עמכם שנא' אתי מלבנון כלה ולא היה צריך לומי' אלא אתי ללבנון כלה מהו אתי מלבנון כלה אלא לכתחלה הוא נוער מבית-המקדש ואח"כ הוא פורע מא"ה. א"ר ברכיה בגי' שעות הב"ה נפרע מעשו הרשע ומאלופיו מה טעם עתה אקום יאמ' יי עתה ארומם עתה אנשא. ר' שמעון בר' ינאי אמ' עתה אקום כל זמן שמוכפשת באפר כב יכול הוא כן שישעיהו אמ' התנערי מעפר קומי שבי ירושלם. באותה שעה הס כל בשר מפני יי למה כי נעור ממעון קדשו. א"ר אחא כהדא תרנגולתא דמנערא גפא מגו קטמא.

<ד,ח,ב> תשורי מראש אמנה. א"ר בש"ר יוסטא עתידין הגליות מגיעות עד שוורים מונוס ואומ' שירה ועתידין אומות העולם להביא אותם סרדיוטות למלך המשיח מה טעם תשורי מראש אמנה. ואין לשון תשורי אלא לשון מנחה הה"ד ותשורה אין להביא לאיש האלהים דראויה היא ואינה ראויה ל(כ)א[א] כן בימי חזאל וילך חזאל לקראתו וגו' משא ארבעי' **(א277)** גמל. א"ר יהודה וכי כל טוב דמשק משא ארבעי' גמל היה אלא ללמדך שהיה לו אבן טובה ומרגליות שהיה ראויה לינתן בדמיה כל טוב דמשק ויקח מנחה בידו וכל טוב דמשק אלא הם עצמן עתידין לעשות דוריות למלך המשיח מה טעם והביאו את כל אחיכם מכל הגוים מנחה ליי בסוסים וברכב ובצבים ובפרדים ובכרכרות. מהו ובכרכרות ר' ברכיה בש"ר יהודה אמ' כאילין סבייא דלית אינון יכילין מטענין בכל ק(?)א[ט]ידרא ואינון מטענין להון בקטידרא. הבו ליי משפחות עמים הבו ליי כבוד ועוז כשתהיו מביאין אותם לא תהיו מביאין דרך בזיון אלא בכבוד ועוז באי זה זכות בזכות שאמרו שירה על הים. ר' נחמן אמ' בזכות אמנה שהאמין אברהם שנא' והאמין ביי. ר' חלבו בש"ר יוחנן אמר כתב שירה וירא ישראל את היד הגדולה וגו' ואינם מאמינים אית ברנש דחמי ולא מהימן אלא בזכות אמנה שהאמינו ישראל במצרי' שנא' ויאמן העם.

<ד,ח,ג> ד"א תשורי מראש אמנה זה אברהם שנא' והאמין ביי. מראש שניר. זה יצחק מה שניר זה שונא את הניר כך לא נכנס יצחק אלא פעם אחת בלבד. וחרמון זה יעקב מה חרמון זה כל טובו נתון בתוכו כך כהונה מיעקב לוי מיעקב מלכות מיעקב. ממעונות אריות זה סיחון ועוג. מה הארי הזה מחוץ כך סיחון ועוג היו שחוצים וגברים שלא היה בין זה לזה אלא מהלך יום אחד בלבד ולא בא זה לסייע את זה ולא זה לסייע את זה. מהררי נמרים אלו הכנעניים. מה הנמר הזה חצוף כך הכנעניים חצופים הה"ד ולא נשאר

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד פרנקפורט דמיין 133 (כ"י ט)

איש בעי. ר' ברכיה בש"ר אליעזר אמ' ראויין היו ישראל לומי שירה על מפלתן של סיחון ועוג וראוי היה חזקיהו על מפלת סנחריב אלא כגמול ידיו השיב לו חזקיהו למה כי גבה לבו את(א) חמי חזקיהו מלך וצדיק ואת אמרת כי גבה לבו אלא גבה לבו מלומר שירה. אתא ישעיהו לותהון דחזקיהו וסיעתו אמ' לון זמרו יי אמרין ליה למה כי גאות עשה אמרין ליה כבר מודעת זאת (ב277) בכל הארץ. א"ר אבא בר כהנא אמ' חזקיהו תורה שאני עוסק בה מכפרת על השירה. א"ר לוי וכי מה היו צריכין לומי ניסיו וגבורותיו של הב"ה מסוף העולם ועד סופו אלא כבר עמד גלגל החמה באמצע הרקיע וראו ניסיו וגבורותיו של הב"ה עד סוף העולם. ר' ישמעאל בר' יוסי בש"ר אחא אמר כבר פרעה מלך מצרים ותרקה מלך כוש היו באותו הנס ובאו לסייע את חזקיהו והרגיש בהם סנחריב ומה עשה להם סנחריב הרשע כפתן ובחצי הלילה נגפם לחיילותיו של סנחריב הה"ד ויצא מלאך יי ויך במחנה מלך אשור. ושחרית השיבן ומצאן כפותין אמ' דומה שלא באו אלו אלא לסייעני התיך והלכו וספרו ניסיו של הב"ה הה"ד כה אמ' יי יגיע מצרים וסחר כוש וגוי יגיע מצרים זה פרעה. וסחר כוש זה תרהקא מלך כוש. וסבאים אנשי מדה אלו חיילותיהם. עליך יעבורו זה חזקיהו וסיעתו. ולך יהו. משלמים לך בזיקים יעבורו בבמקוניהא. ואלך ישתחו זה ירושלם. ואלך יתפללו זה ב"ה. ומה היו אומרים אך בך אל אפס אלהים אמ' ישעיהו לפני הב"ה רבשיע אכן אתה אל מסתתר מאי אכן אתה אל מסתתר אכן יש בך דיומיס ואתה מסתתר. אמ' לו אלהי ישרי מושיע חוזר ומתנקם. אריב"ל אלו אמ' חזקיהו שירה על מפלת סנחריב היה נעשה מלך המשיח וסנחריב גוג ומגוג והוא לא עשה כן אלא אמ' עתה ידעתי כי הושיע יי את משיחו מה כתי' בתריה יי הושיעה המלך יעננו ביום קראנו..

<ד,ט,א> לבבתיני אחותי כלה. אמ' הב"ה לב אחד היה לכם במצרים ונתתם לי ב' לבבות. לבבתיני באחד מעיניך בדם הפסח ובדם המילה. באחד ענק מצוארוניך זה משה המיוחד והגבור שבשבטיך. ד"א לבבתיני אחותי כלה אמ' הב"ה לב אחד היה לכם ביס ונתתם לי שתי לבבות. באחד ענק מצוארוניך שעמדתם לפני הר סיני ואמרתם כל אשר דבר יי נעשה ונשמע. באחד ענק זה משה המיוחד והגבור שבשבטיך. ד"א לבבתיני זה הב"ה באחת מעיניך (א278) בהקמת המשכן שנא' וביום הקים את המשכן. באחד ענק מצוארוניך זה משה המעולה שבשבטיך. ד"א נשי דור המדבר כשרות היו כיון שהגיעו לאותו מקום ומעשה עמדו ונמלכו עצמן ולא נתנו כלום מנזמיהן למעשה העגל וכיון ששמעו שהן אסורות נעלו דלתותיהן ד"א לבבתיני אמ' הב"ה לב אחד היה לכם במרגלים ונתתם לי שני לבבות זה יהושע וכלב שנא' בלתי כלב בן יפנה ויהושע בן נון. באחד ענק מצוארוניך זה משה המיוחד והגבור שבשבטיך. ד"א אמ' הב"ה לב אחד היה לכם ונתתם לי ב' לבבות בשיטים באחד מעיניך זה פנחס שנא' ויעמוד פנחס ויפלל. ותחשב לו לצדקה באחד ענק זה משה..

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד פרנקפורט דמיין 133 (כ"י ט)

<ד,י,א> **מה יפו** דודיך אחותי כלה. ר' ברכיה ור' חלבו בש"ר שמואל בר נחמן אמרו בעשרה מקומות נקראו ישראל כלה שתא הכא וד' בנביאים. שיתא הכא אתי מלבנון כלה לבבתיני אחותי כלה מה יפו דודיך אחותי כלה נפת תטופנה שפתותיך כלה. גן נעול אחותי כלה הא שתא. ד' בנביאי' קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה. וככלה תעדה כליה. ותקשרים ככלה. ומשוש חתן על כלה. וכנגדן לבש הב"ה י' לבושים. י"י מלך גאות לבש הרי א'. לבש י"י עוז הרי ב'. התאזר הרי ג'. וילבש צדקה כשרין הרי ד'. וילבש בגדי נקם הרי ה'. תלבושת הרי (ג[ו]). ויעט כמעיל קנאה הרי ז'. זה אדום בלבושו הרי ח'. מדוע אדום ללבושך הרי ט'. הוד והדר לבושו הרי י'. כדי ליפרע מא"ה שבטלו מישרי י' הדברות שהיו מצמצמים עליהם ככלה. וריח שמניך מכל בשמים א"ר שמואל בר נחמן מה שמן זה חלק ע"י שאתה מפטמו את מריח בו כך פסוק זה את דורש ומוצא בו כמה טעמים טובים.

<ד,יא,א> **נופת** תטופנה שפתותיך כלה ר' דרוסה ור' ירמיה בש"ר שמואל בר יצחק אמ' ס' רבוא נביאים עמדו להם לישראל בימי (אלנהו) אליהו. ר' יעקב בש"ר יוחנן אמ' ק"כ רבוא. מגיבת עד אנטיפרס ס' רבוא עיירות היו ואין לך עיירות (278ב) מקולקלות בכלן כבית אל ויריחו שאררה יהושע. ובבית אל היו ב' עגלי זהב של ירבעם וכת"י ויצאו בני הנביאים אשר בבית אל אל אלישע אין נביאים פחות משנים. ולמה לא נתפרסמה נבואתם [שלא] היה צריך לדורות. אמור מעתה כל נבואה לשעתה שהיתה צריכה לדורות נתפרסמה וכל נבואה שלא היתה לשעתה ולא היתה צורך לדורות לא נתפרסמה אבל לעתיד לבא הב"ה מביאם ומפרסם נבואתם הה"ד ובא י"י אלהי וכל קדושים עמך. ר' ברכיה בש"ר חלבו אמ' כשם שעמדו לישראל ס' רבוא נביאים כך עמדו ליש[ל]אל ס' רבוא נביאות ובא שלמה ופרסמן הה"ד נפת תטופנה שפתותיך כלה. ר' חוניא ור' חלפתא בש"ר שמעון בן לוי אמ' מה כלה זו מתקשטת בכ"ד תכשיטין ואם חסירה אחד מהם אינו כלום כך ת"ח צריך שיהיה רגיל בכ"ד ספרים ואם חסר אחד מהם אינו כלום. ר' חוניא בש"ר שמעון ב"ל אמ' מה כלה זו צנועה בפוריא ואומרת ראו שאני טהורה וזו עדותי מעיד עלי כך ת"ח צריך שיהיה צנוע ושלא יהיה בו דבר של דופי. ר' אלעז' בר' שמעון ור' יוסי בר' חנינא ורבנן ר' אלעז' אמ' כל מי שהוא אומ' ד"ת ברבים ואינם ערבים על שומעיהן כסולת המנופה על גבי נפה נוח לו שלא אמרו. ר' יוסי אומ' כל מי שהוא אומ' ד"ת ברבים ואינן ערבים על שומעיהן כדבש זה שבא כצוף דבש נוח לו שלא אמרו. רבנן אמרי ד"ת אם אינן ערבים על שומעיהן כדבש המעורב זה בזה נוח לו שלא אמרו. ר' יוחנן ור"ל ר' יוחנן אומ' כל מי שהוא אומ' ד"ת ואינן ערבים על שומעיהן ככלה זו שעריבה על בני אדם בחופתה נוח לו שלא אמרו. ריש לקיש אמ' כל מי שאומ' ד"ת ואינן ערבים על שומעיהן ככלה זו שעריבה על בעלה בחופתה נוח לו שלא אמרו.

<ד,יא,ב> דבש וחלב תחת לשונך ר' ברכיה אומ' אין משקה סרוח יותר ממשקה זה שתחת הלשון וזה אומ' דבש וחלב תחת לשונך אלא אם הלכות קהות תחת לשונך כדבש וחלב המאוששות עאכ"ו. (א279) א"ר לוי אף הקורא מקרא בעינו וניגונו עליו נאמ' דבש וחלב תחת לשונך. וריח שלמותיך כריח לבנון כתי' ויגש וישק לו וירח את ריח בגדיו א"ר יוחנן אין לך דבר שריחו רע וקשה יותר משטף של עזים והוא אומ' וירח את ריח בגדיו אלא כיון שנכנס יעקב אבינו נכנס עמו ריח ג"ע הוא דאמר ליה ראה ריח בני כריח שדה כיון שנכנס עשו הרשע אצל אביו נכנס עמו ריח גיהנם מה טעם בא זדון ויבא קלון הדא דאמר ליה מי איפה מי נאפה בתנור והשיבו רוח הקדש הוא הצד ציד. שאל ר' אלעזר בר' שמעון את ר' יוסי בן לקוניא חמוי א"ל כלי קורייס יצאו עם ישראל למדבר א"ל לאו א"ל מהיכן היו לובשין כל אותן מ' שנה שהיו במדבר א"ל ממה שהלבישום מלאכי השרת שנא' ואלבישך רקמה. ר' שמעון אמ' פופוריא תרגם עקילס איפליקטא א"ל ולא היו בליס. א"ל ולא קרית מימיך שמלתך לא בלתה מעליך. א"ל ולא היו גדלים א"ל צא ולמד מן החלזון הזה שכל זמן שהוא גדל נרתקו גדל עמו. א"ל ולא היו צריכין תכבוסת א"ל הענן הזה צף ומגהיצן. א"ל ולא היו נשרפין א"ל צא ולמד מן האליטון (ה) זה שאינו מגוהץ אלא באור. א"ל ולא היו עושין כרמיות ולא היו עושין ריח רע מריח רע של זיעה מגופם א"ל מתגעגעין היו בעשבי הבאר הה"ד בנאות דשא ירביצני והיה ריחן נודף מסוף העולם ועד סופו בא שלמה ופירש וריח שלמותיך כריח לבנון..

<ד,יב,א> גן נעול אחותי כלה ר' יהודה בר' סימון בש"ר יהו' בן לוי למלך שהיו לו שתי בנות אחת גדולה ואחת קטנה ולא נפנה להשיאם והניחן המלך שנים הרבה והלך למדינת הים ועמדו הבנות ומיחו על עצמן והשיאו עצמן לאנשים והיתה כל אחת מהן נוטלת חותם של בעלה וסימטרין שלו ולאחר שנים בא המלך ממדינת הים ושמע קול הבריות מגמגמין אחר בנותיו ואומרין כבר זנו בנותיו של מלך. מה עשה הוציא כרוז ואמ' כל עמא (ב279) לקמפון בא וישב להן לפרזדור אמ' להן בנותי כך וכך עשיתן וקלקלתם עצמכן מיד הוציאה כל אחת מהן חותם בעלה וסימנטרין שלו. קרא לחותנו אמ' למי נשוי אתה חתן א"ל אני חותנך הראשון ולבתך הגדולה וזה מהו א"ל חותם שלי וסימנטרין שלי וכן לשני באותה שעה אמ' המלך בנותי גדורות מן הערוה ואתם מליזין אותן חייכם שאני עושה בכס דינין כך (א)ומות העולם לפי שמונין את ישראל ואומרין ויעבידו מצרים את בני ישראל בפרך אם בנפשותן מפריצין כ"ש בגופותן וכ"ש בנשותיהן באותה שעה אמ' הב"ה גן נעול אחותי כלה מהו גן נעול אמ' הב"ה גנתי נעולה והיא גנוזה. א"ר פנחס באותה שעה קרא הב"ה למלאך הממונה על ההריון וא"ל צא וצור אותם בכל קיטורין של אבותם א"ר אושעיה ראובן הראובני שמעון השמעוני יו"ד ה"א בראש התיבה ובסופה המעיד עליהם שהם הם בני אבותיהם. א"ר פנחס גן נעול אלו הבתולות. מעין חתום אלו הזכרים. תאני ר' בש"ר נתן גן נעול ב' פעמי' למה אלא ב' ביאות לאשה כדרכה ושלא כדרכה. ר' הונא

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד פרנקפורט דמיין 133 (כ"י ט)

בשם בר קפרי' אמ' בזכות ד' דברים נגאלו ישראל. לא שנו שמותם ולא שנו את לשונם ולא אמרו לשון הרע ולא נמצא בהם א' פרוץ בעריות. לא שינו את שמותם ראובן שמעון נחתין ראובן שמעון סלקין לא היו קורין לראובן דוכס. ולשמעון לא היו קורין ללייני וליוסף ליסטיס ולבנימן אלסכנדרא. ולא שנו את לשונם להלן כתי' ויבא הפליט ויגד לאברם העברי וכאן כתי' אלהי העברים נקרא עלינו וכתי' כי פי המדבר אליהם בלשון הקדש. ולא אמרו לשון הרע שנא' דבר נא באזני העם וישאלו איש מאת רעהו את מוצא דבר זה היה מופקד אצלם י"ב חדש ולא נמצא בהם אחד שהלשין על חבירו. ולא נמצא בהם פרוץ בעריות שנא' ויצא בן אשה ישראלית וכו' להודיע שבחן של ישראל שלא נמצא בהם אלא זה ופירושו הכתוב. א"ר ירמיה בר כהנא שרה ירדה למצרים וגדרה עצמה (280א) מן העבירה וכל הנשים נגדרו בזכותה. יוסף ירד למצרים וגדר עצמו מן העבירה ונגדרו בזכותו כל הזכרים. ר' פנחס בש"ר חייא כדאי הייתה גדרה ועדות עצמה שבזכותה נגאלו ישראל ממצרים שנא' גן נעול אחותי כלה מה כתי' בתריה **שלחך** פרדס רמונים

<ד, יג, א> תאני רשב"י אחד שנפלה לו ירושה במקום אשפה והיה יורש עצל והלך ומכרה בדבר מועט וקל והלך הלוקח ונזדרז וחפר ומצא בה סימה ובנה בה פלטין גדולה התחיל הלוקח הולך בשוק ועבדים מהלכין אחריו מן הסימה ההיא שקנה התחיל המוכר רואה ונחנק ואומ' וי מה אבדתי כך כשהיו ישראל במצרים היו משועבדים בטיט ולבנים והיו מאוסים בעיני מצרים וכיון שראום רגלים הולכים חונים על היס בתכסיסי מלכים התחילו המצריים נחנקים ואומרין איכה שלחנו מארצנו שנא' מה זאת עשינו כי שלחנו את ישראל מעבדנו. א"ר נתן לא' שהיה לו שדה בית כור והלך ומכרו בדבר קל והלך הלוקח וחפר בה מעיינות ועשה בה גנות ופרדסים וכו'. ר' יוסי אומ' לא' שהיתה לו קצבה של ארזים ומכרה בדבר קל והלך הלוקח ועשה בה תיבות ומגדלים וכו'.

<ד, יג, ב> ד"א שלחך פרדס רמונים דמיין לפרדס רומנין לישן בני נשא הוא מה שלח פלוי לארוסתו רימונים ר' חנינא ור' סימון חד אמ' היא הכניסי לו י"ג והוא הכניס לה י"ג היא הכניסה לו י"ג מה שמפורש בפרשת ויקחו לי תרומה וזאת התרומה אשר תקחו מאתם זהב וכסף ונחושת וגו'. והוא הכניס לה י"ג מה שמפורש ביחזקאל ואלבישך רקמה וגו'. ר' סימי אמ' פורפורה תרגם עקילס אפליקא ואנעלך תחש תחות עורות תחשים. ואחבשך בשש תחות שש ועזים. ואכסך משי ר' איבו אמ' עשאן ממש לעולם. ור' יהודה בר' סימון אמ' הקיפן ענני כבוד הה"ד לא ימיש עמוד הענן יומם. ואעדך עדי זה זיין תני רשב"י (280ב) זיין שנתן להם כחות שם המפורש היה חקוק עליו וכיון שחטאו נוטל מהם. ר' איבו אומ' מאיליו היה נקלף. ורבנן אמ' מלאך ירד וקלפו. ואתנה צמידים על ידיך אלו לוחות הברית שחקוק עליהן י' הדברות הה"ד והלוחות מעשה אלהים המה. ורביד על גרונך אלו ד"ת כד"א קשרם על לבך תמיד. ואתן נזם זה נז?ר הקדש. ועגילים על אזניך זה הציץ דתנין הציץ דומה לטס של זהב רחב שתי אצבעות ומוקף מאוזן לאוזן. עטרת זהב

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד פרנקפורט דמיין 133 (כ"י ט)

בראשך זו השכינה כד"א והית עטרת תפארת ביד יי וכתתי ויעבור מלכם לפניהם ויי
בראשם ואילין תרתין אחרנייתא מאן אינון ותעדי זהב וכסף ויצא לך שם בגוים כפרים
עם נרדים. ר' הונא אמ' היא הכניסה לו י"ג והוא הכניס לה כ"ו להיות כופל כתובתה של
כלה. ר' אחא אמ' היא הכניסה כלים ובשמים והוא הכניס לה כלים ובשמים כלים ע"י
משה ובשמים ע"י שלמה הה"ד ותתן למלך שלמה מאה ועשרים ככר זהב וגו'. ר' סימון
אמ' היא הכניסה לו כלים ובשמי' והוא הכניס לה כלים ובשמי' שלא כמנין בא שלמה
ופירש כפרים עם נרדים.

<ד,יג,ג> ד"א שלחך פרדס רמונים שלחך עתיד הב"ה לעשותן כפרדס לעתיד לבא. ואי
זה זה הבאר מכאן היו ישראל מנסרין כל מ' שנה שעשו במדבר. ר' יוחנן אמ' מן הבאר
דא"ר יוחנן היתה מעלה להם הבאר מיני דשאים מיני זרעונים מיני אילנות תדע לך שהוא
כן שכיון שמת' מרים נפסק הבאר מהם והיו אומרים לא מקום זרע ותאנה וכו' ר' לוי אמ'
מן האשכול על שם ויכרתו משם זמורה ואשכול ענבים אחד איפש' כן א"ר אבא בר כהנא
פירות היו גסין באותה שעה. ורבנין אמרי ממה שהיו תגרי גוים מוכרין לישראל. תאני
רשב"י עדיין לא נאסר יינם של גוים לישראל.

<ד,יג,ד> ד"א שלחך פרדס רמונים שלוחך לעשות הפרדס רמונים לעתיד לבא ואי זה זה
הנחל דכתי' והנחל יעלה על שפתו וגו' ועלהו לתרופה מהו לתרופה א"ר יוחנן לתרופה
מציץ עליה ותרף מזונותם. (281א) רב ושמואל חד אמ' להתיר פה אלמים וחד אמ' להתיר
פה עקרות. ר' חנינא ור' יהוש' בן לוי חד אמ' להתיר פה של מעלה וחד אמ' להתיר פה של
מטה.

<ד,יג,ה> ד"א שלחך שלוחך עתיד לעשות וכו' ואי זה זה אליהו ז"ל משפחת בית צריפא
היתה בעבר הירדן וקרובה בני ציון בזרוע ועוד אחרת היתה ורחוקה בני ציון בזרוע כגון
אלו אליהו בא לטמא [2] ולקרב [1] לטהר ולרחק. ר' יהודה אומ' לקרב אבל לרחק ולא
לקרב אלא לעשותם שלום. ר' שמעון אמ' להשוות את המחלוקות וחכמי' אומרי' לא
לרחק ולא לקרב אלא לעשות שלום בעולם שנא' הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא
וגו'..

<ד,יד,א> נרד וכרכום. נרד נרדינון. כרכום כמשמעו. קנה זה קנה בושם שנא' וקנה
בושה. וקנמון ר' יהודה בר' יוסי אומ' קנמון היה גדל בארץ ישראל והיו אוכלי' ממנו עזים
וצבאים. מר אינמרכון. ואהלות למה קורא אותם אהלות ר' יוסי אומ' פילטא. ר' אבא בר
יודה בש"ר יהודה מפני שהוא בא דרך אהלים. ורבנן אמרי שהוא פוסה באהל. ומהיכן היו
בנות ישראל הצנועות והכשרות מתקשטות ומשמחות לבעליהן כל מ' שנה שעשו ישראל
במדבר ר' יוחנן אמ' מן הבאר הה"ד מעין גנים באר מים חיים ר' אבהו אמ' מן המן הה"ד
מר ואהלות קציעות כל בגדותיך..

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד פרנקפורט דמיין 133 (כ"י ט)

<ד,טו,א> מעין גנים באר מים חיים א"ר יוחנן מ"ח פעמי כתו בתורה באר כנגד מ"ח פעמי שנתנה בהם התורה. ונוזלים מלבנון א"ר עזריה זה מזיל מקצת דבר וזה מזיל מקצת דבר עד שתהא הלכה יוצאה כמין לבנון. א"ר תנחומי זה מליזין מקצת דבר וזה מליזין מקצת דבר עד שתהא הלכה יוצאה כמין לחייו ..

<ד,טז,א> עורי צפון ובואי תימן ר' אליעזר ור' יוסי בר חנינא ר' אליעזר אומי שלמים הקריבו בני נח ר' יוסי אומי עולות הקריבו בני נח. מתיב לה ר' אלעזר לר' יוסי והבל הביא גם הוא מבכורות צאנו ומחלבהן. דא מה עבד לה. ר' יוסי (281ב) בר חנינא אמ' לאחר מתן תורה בא יתרו ואחר אמ' קודם מתן תורה היה ולא פליגי מאן דאמ' לאחר מתן תורה בא יתרו שלמים הקריבו בני נח ומאן דאמ' קודם מתן תורה בא עולות הקריבו בני נח. ודאי מסייעא ליה לר' יוסי בר חנינא עורי צפון זו עולה הנשחטת בצפון. ולמה קורין לה עורי דבר שהוא ישן ונתעורר. ובואי תימן אלו שלמי הנשחטים (בצ) [ד]רום. ולמה קורין אותה ובואי דבר שלא חדש. ר' אבא בר כהנא ור' חנינא בר פפא ור' יהושע בש"ר לוי אף הדין קרא מסייעא לר' יוסי זאת תורה (ה) [ת] העולה [היא העולה] שהקריבו בני נח בתחלתה. וכד הוא מטי גבי שלמים אמ' וזאת תורת זבח השלמים אשר הקריבו אין כתי' כאן אלא אשר יקריב מכאן ולהבא. מה מקיים ר' אלעזר קרא דין עורי צפון ובאי תימן לכשיתעוררו הגליות שנתונות בצפון ויבואו ויחנו בדרום הה"ד הנני מביא אותם מארץ צפון וקבצתים מירכתי ארץ לכשיתעורר גוג ומגוג שנתון בצפון ויבוא ויפול בדרום הה"ד ושובבתיך וששאתיך. לכשיתעורר מלך המשיח שנתון בצפון ובא ויבנה ב"ה שנתון בדרום הה"ד העירוותי מצפון ויאת. הפיחי גני יזלו בשמיו א"ר חוניא בש"ר יהושע ב"ל לפי שבעולם הזה כשרוח דרומית מנשבת אין רוח צפונית מנשבת וכשרוח צפונית מנשבת אין רוח דרומית מנשבת אבל לעתיד לבא הב"ה מביא רוח ארגס (ט) [ט] לעולם ומנהיג שתי רוחות כאחד ושתיהן משמשות הה"ד אומר לצפון תני ולתימן אל תכלאי. יבא דודי לגנו א"ר יוחנן למדתך תורה דרך ארץ שלא יכנס החתן לחופה עד שתתן לו הכלה רשות מה טעם יבא דודי לגנו ויאכל פרי מגדיו..

<ה,א,א> באתי לגני אחותי כלה א"ר מנחם חתניה דר' אליעזר בר אבונא בש"ר שמעון באתי גני אחותי כלה אין כתי' כאן אלא לגני לגנוני למקום שהיה עיקרה תחלה. ועיקר שכינה בתחתונים היתה הה"ד וישמעו את קול אלהים מתהלך (282א) בגן. א"ר אבא מהלך אין כתי' כאן אלא מתהלך מקפיץ וסליק מקפיץ וסליק. חטא אדם נסתלק לרקיע ראשון. חטא קין ונסתלק לרקיע שני. חטא אנוש ונסתלק (ב) [ג]. דור המבול לרביעי. דור המגדל לרביעי אנשי סדום לחמישי. אנשי סדום לששי. המצריי לשביעי. וכנגדם עמדו ז' צדיקי והורידה לארץ. זכה אברהם והורידה מהז' לוי. עמד יצחק והורידה מו' לה'. עמד

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד פרנקפורט דמיין 133 (כ"י ט)

יעקב והורידה מן ה' לדי'. לוי הורידה מדי לגי'. עמד קהת והורידה מגי לבי'. עמרם מבי לאי'.
עמד משה והורידה לארץ. א"ר יצחק כתו' צדיקים ירשו ארץ וישכנו לעד עליה וישכנו
לשכינה עליה. שוכן עד וקדוש שמו ואימתי שרתה שכינה עליה ביום המשכן שנאי וביום
הקים את המשכן וגוי' ויהי ביום כלת משה להקים את המשכן. ר' עזריה בש"ר יהודה בר'
סימון אומי' למלך שכעס על מטרונה והוציאה מתוך פלטין שלו לאחר זמן בקש להתרצות
לה שלחה לו ואמרה לו אדוני המלך עשה לי דבר חדש יבא אצלי כך לשעבר היה הב"ה
מקבל הקרבנות מלמעלה דכתי' וירח יי את ריח הניחוח (וע) עכשיו מקבל אותם מלמטה
דכתי' באתי לגני אחותי כלה. אריתי מורי עם בשמי זה קטורת הסמים וקומץ לבונה.
אכלתי יערי עם דבשי אלו דברי עולה ואמורי קדש הקדשים. שתיתי ייני עם חלבי אלו
הנסכים ואמורי קדשים קלים. אכלו רעים זה משה ואהרן. שתו ושכרו דודים אלו נדב
ואביהוא שנשתכרו בצרתן. א"ר אדי בקש דוד להקריב קרבנו כקרבן נשיאים הה"ד עולות
מחים אעלה לך עם קטורת אילים אי זה קרבן שיש בו פרים ועתודים ואילים הוי אומי' זה
קרבן של נשיאים הה"ד ולזבח השלמים בקר שנים. א"ר יוסי ל(א)ה הוא קורא
לנשיאים רעים אלא שכיון לחבבם ולקרבן. א"ר שמעון בר יוסי בכל מקום היחיד מביא
חטאת ונדבה וכאן חטאת ונדבה. בכל מקום אין קרבן היחיד דוחה טומאה ושבת בכל
המקומות (ב282) אין היחיד מביא חטאת על חטאו. אכלו רעים אלו הנשיאים. שתו ושכרו
אלו הנסכים. ד"א אכלו רעים א"ר ברכיה משל למלך שעשה סעודה וזימן האורחין ונפל
השרץ לתוך התמחוי השיב המלך את ידו היו הכל משיבין ידיהם אלו פשט המלך את ידו
יפשטו הכל את ידיהם. א"ר ינאי למלך שעשה סעודה וזימן אורחים אצלו לכשאכלו אמי'
להם טולו מנה זו יפה ותנו לבעל הבית אוף הכא כן באתי לגני אחותי כלה אכלתי אף
אתון אכלין שתיתי אוף אתון שתו ושכרו דודים..

<ה,ב,א> אני ישנה ולבי ער אמרה כנסת ישראל לפני הב"ה רבש"ע אני ישנה מן המצות
ולבי ער לגמילות חסדים. אני ישנה מן הצדקות. ולבי ער לעשותם. אני ישנה מן הקרבנות.
ולבי ער לק"ש ולתפלה. אני ישנה מן הגאולה. ולבו של הב"ה ער לגאלני. אני ישנה מב"ה
ולבי ער לבתי כנסיות ובתי מדרשות. אני ישנה מן הקץ ולבי ער לגאולתו של הב"ה. א"ר
חייא בר אבא היכן מצינו שנקרא הב"ה לבן של ישראל מן הדין קרייה דכתי' צור לבבי
וחלקי אלהים לעולם.

<ה,ב,ב> קול דודי דופק ע"י משה בשעה שאמי' ויאמר משה כה אמר יי' כחצות הלילה.
פתחי לי א"ר יסא אמי' הב"ה פתחו פתח אחד של תשובה כחדודה של מחט ואני פותח
לכם פתחים שקורוניות נכנסות בו. ר' תנחומי ור' חוניא ור' אבהו בש"ר לקיש כתי' הרפו
ודעו כי אנכי אלהים. ר' לוי אמי' אלו היו עושין ישראל תשובה ואפ"י יום אחד מיד היו
נגאלין ומיד בן דוד בא מה טעם היום אם בקולו תשמעו. ר' יודן ור' לוי ר' יודן אמי' אמי'
הב"ה לישראל הרפו ממעשיכם הרעים ועשו תשובה כהרף עין ודעו כי אנכי אלהים.

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד פרנקפורט דמיין 133 (כ"י ט)

אחותי במצרים שנתאחו לי כשתי מצות בדם פסח ובדם מילה הה"ד ואעבור עליך ואראך מתבוססת בדמיך ואומר לך בדמיך חיי זה דם הפסח. ואומר לך בדמיך חיי זה דם המילה. רעיתי שריעו אותי בים ואמרו זה אלי ואנוהו יי ימלוך לעולם ועד. יונתי במרה (א283) שמשם נצטוינו כל המצות והצדקות ומעשים טובים כיונה. זו שמצויינת במרה שם שם לו חוק ומשפט. תמתי תמותי שנתממו עמי בסיני ואמרו כל אשר דבר יי נעשה ונשמע. ר' ינאי אמ' תומתי כב יכול לא אני גדול ממנה ולא היא גדולה ממני. ר' יהושע דסכינן בש"ר לוי אמ' תאומתי מה התאומים הללו אם חושש אחד מהם בראשו חבירו מרגיש כך כב יכול אמ' הב"ה עמו אנכי בצרה. שראשי נמלא טל קווצותי רסיסי לילה כי הנה אנכי מצוה והכה הבית הגדול רסיסים לא דמי הדין ריסא להדין ביזעא הדא ריסא לית מינה אליסין ברם הדא ביזעא אית מיניה אליסין ..

<ה,ג,א> **פשטתי** את כתנתי ר' חנינא ור' יוחנן תרוייהו אמרי יום שנזדווג נבוכד נאצר הרשע לישראל עירם מהם שני לבושים גדולה לבוש כהונה ולבוש מלכות. רחצתי את רגלי מטינוף ע"ז אעפ"כ דודי שלח ידו מן החור. א"ר אבא בר כהנא וכי מה טיבו של חור זה שהוא מגדל שרצים אלא כך אמרה כנסת ישראל לפני הב"ה רבש"ע כל ניסים שעשית עמי ע"י כורש לא היה מוטב לעשותן לי ע"י דניאל וע"י אדם צדיק אעפ"כ המו מעי לו. א"ר עזריה אמ' הב"ה כמה דאתון אמרין ומעי המו עלי גם אני אמרתי מעי מעי אוחילה. פשטתי את כתנתי א"ר יוחנן בש"ר לקיש אפי' תמה שבתמות יודעת לפשוט מלבוש וללבשו ואת אמרתי פשטתי את כתנתי איככה אלבשנה אלא למה זה לפי ששינת העצרת עריבה והלילה קצרה. ר' יודן אמ' אף יודעת אני שאבק של בית ע"ז משיאני לע"ז אע"ף דודי שלח ידו מן החור. א"ר אמ' כעני שמבקש צדקה אע"ף ומעי המו עלי והוא אמ' לי רחם ארחמנו נאם יי..

<ה,ה,א> **קמתי** אני לפתוח לדודי. קמתי אני ולא אומות העולם. וידי נטפו מור מררים שאמרתי לעגל אלה אלהיך ישר'. ואצבעותי מור עובר אעפ"כ המררים עברו שנא' וינחם יי על הרעה (ב283) על כפות המנעול שמשם ננעל להם שלא יכנסו לארץ ישראל. קמתי אני לפתוח לדודי קמתי אני ולא אומות העולם. תרגם ר' יעקב בר אבונא קמי דר' יצחק ויקומו ראשי האבות ליהודה ולבנימן ליהודה שהוא מלך. ובנימן שבית המקדש בחלקו. וחלקו לכהנים מפני העבודה וללויים מפני הדוכן. לפתוח את דודי בתשובה. וידי נטפו מור מררים דגזר ואמ' דעבר פרת עבר דלא עבר לא עבר. א"ר יוחנן כתי' חשך השמש בצאתו לווי הוה קבל ההוא יומא ולא נייחא יצא כורש לטייל במדינה וראה המדינה שוממת. אמ' מה טיבה של מדינה זו שוממת איכן הם הזהובים איכן הם הכספים. אמרו ליה ולא גזרת ואמרת כל יהודאין יבנון בי מקדשא בההיא ענתא גזר ואמ' דעבר פרת עבר דלא עבר לא עבר. דניאל וחבורתו עלו באותה שעה אמרו מוטב שנאכל סעוד[ד]ת ארץ

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד פרנקפורט דמיין 133 (כ"י ט)

ישראל ונברך על ארץ ישראל. עזרא וסיעתו שהיה צריך לברר תלמודו לפני ברוך בן נריה ויעלה ברוך בן(ט)ן נריה. אמרו בן נריה אדם גדול וישיש הוה ואפי' בגלקטירא לא היה יכול להטעין. אמ' ריש לקיש מקודש הבית לא עלה עזרא באותה שעה לשטן ולקטרג ולומי' מוטב שישמש עזרא בכהונה גדולה משיל[ש]מש יהושע כהן גדול בן כהן גדול אבל עזרא ע"י שהיה אדם גדול צדיק לא היה ראוי לשמש בכהונה גדלה כמותו. א"ר סימון קשה היא שלשלת של יחסים לפני הב"ה להעקר ממקומה. על כפות המנעול שמשם ננעל פרת בפניהם..

ה,ו,א <פתחתי אני לדודי ודודי חמק עבר נתחטא נתמלא עלי עברה נפשי יצאה בדברו בדבורו של כורש דגור דעבר פרת עבר דלא עבר לא יעבר. בקשתיהו ולא מצאתיהו קראתיו ולא ענני.

ד"א פתחתי אני לדודי ודודי חמק עבר נתחטא נתמלא עלי (עברה) כאשה עוברה נפשי יצאה בדברו בדיבורו הראשון שנא' אנכי יי אלהיך בקשתיהו ולא מצאתיהו קראתיו ולא ענני..

ה,ז,א <מצאוני השומרים הסובבים (א284) בעיר זה תתני פחת עבר נהרא וחביריו. הכוני פצעוני כתבו שטנה על יושבי ירושלים ויהודה. נשאו את רדידי מעלי שומרי החומות מלאכים שומרי החומות חומותיה של ירושלים. א"ר אבא בר כהנא לשעבר היתה ירושלים נבנית אבן ח' אמה ואבן י' אמות נתון תחת השן וממנו היו בנות ישראל הצנועות והכשרות מתקשטות ומשמחות בעליהן כל מי שנה שהיו ישראל במדבר .

ד"א מצאוני השומרים שבטו של לוי דכתי' כי שמרו תורתך הסובבים בעיר המד"א עברו ושובו משער לשער. הכוני פצעוני המד"א הרגו איש את אחיו. נשאו את רדידי מעלי זה הזיין. תני רשב"י זיין שנתן להם לישראל בחורב שם המפורש היה חקוק עליו וכיון שחטאו נוטל מהם כיצד נוטל מהם ר' איבו אמ' ירד מלאך וקלפו. ורב אמ' מאיליו היה נקלף. שומרי החומות שומרי חומותיה של תורה..

ה,ח,א <השבעתי אתכם בנות ירושלים אם תמצאו את דודי שתגידו לו שחולת אהבה אני מה חולה מצפה לרפואה כך ישראל שבמצרים מצפים לגאולה..

ה,ט,א <מה דודך מדוד היפה בנ(?)פ[ש]ים. א"ה אומרים לישראל מה דודך מדוד מה אלוה מאלוהות מה פטרון מפטרונין וישראל אומרים להם. דודי צח ואדום צח לי במצרים ואדום לי במצרים. צח לי במצרי' שנא' ועברתי בארץ מצרים וגו' ואדום לי במצרי' שנא' ועבר יי לנגוף את מצרים . צח לי ביס שנא' ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך הים ואדום לי ביס שנא' וינער יי את מצרים בתוך הים. צח לי בעולם הזה ואדום לי

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד פרנקפורט דמיין 133 (כ"י ט)

לעולם הבא. ר' לוי אמ' צח לי בשבת ואדום לי כל ימי השבת. צח לי בראש השנה ואדום
לי כל ימות השנה. צח לי בעולם הזה ואדום לי לעולם הבא.

<ה,י,א> דגול מרבבה. א"ר אבא בר כהנא מלך בשר ודם מעטיפתו עבר ברס הכא הוא
אש ומשרתיו אש. ואתא מרבבות קדש..

<ה,י,א> **ראשו** כתם פז זו התורה שנא' יי קנני ראשית דרכו. כתם פז אלו דברי תורה
שחביבין מזהב ומפז (284ב) רב. ר' הונא בשי' ריש לקיש אמ' ב' אלפים שנה קדמה תורה
לבריאת עולם מה טעם ואהיה אצלו אמון ואהיה שעשועים יום יום יומו של הב"ה אלף
שנה שנא' כי אלף שנים בעיניך כיום אתמול. קווצותיו תלתלים זה הסירגול. שחורות
כעורב אלו האותיות. ד"א קווצותיו תלתלים על כל קוץ וקוץ תלי תלים של הלכות. ד"א
ר' עזריה אומ' אפי' דברים שאתה רואה אותם שהם כקוצים בתורה תלי תלים הם. במי
הם מתקיימות שחורות כעורב במי שמשחיר ומעריב עליהם. ר' יוחנן וריש לקיש ר' יוחנן
אומ' אין רנה של תורה אלא בלילה על שם שנא' ותקם בעוד לילה והגית בו יומם ולילה.
אמ' ריש לקיש וכן למדנו מר' יוחנן שאין רנה של תורה אלא בלילה. אמ' ריש לקיש כד
הוינא לעי באורית' ביממא הוה מנהרא בליליא משום שנא' והגית בו יומם ולילה.

<ה,י,ב> ר' יוחנן דצפורי פתר קרייה בתלוליות של עפר מי שהוא טפש מהו אומ' מי הוא
יכול לקצות את זה. מי שהוא פקח הוא אומ' הריני קוצה שתי משפלות ביום ושתי
משפלות בלילה ולמחר כן עד שאני קוצה את כלה. ומי שהוא טפש אומ' מי הוא יכול
ללמוד כל התורה נזיקין ל' פרקים. כלים ל' פרקים. ופקח אומ' הריני למד ב' הלכות היום
וב' הלכות למחר עד שהוא למד את כלה. א"ר ינאי ראמות לאויל חכמות. לככר נקוב
שתלוי באוירו של בית. הטפש אומ' מי יוכל לזה והפקח אומ' ולא אחר תלאו הריני מביא
קנים ומחברן זו עם זו עד שאני מביאו. כך הטפש אומ' מי יכול ללמוד תורה שבלב חכם.
והפקח אומ' והוא לא מאחר למדה הריני למד שתי הלכות היום וב' למחר עד שאני למד
תורה של חכם זה. א"ר לוי לקרסטל נקוב ששכר בעליו פועלים למלאותו מים טפש שבהם
אומ' מה אני מועיל בזה מכניס בזו ומוציא בזו והפקח אומ' ולא שכרו אני נוטל ולא שכר
כל חבית וחבית אני נוטל מבעל הבית. כך הטפש אומ' הריני למד תורה (285א) ומשכחה
מה אני מועיל. והפקח אומ' והלא הב"ה נותן לי שכר יגיעה דא"ר לוי אפי' הדברים שאתה
רואה שהם כקוצים בתורה תלי תלים הם יכולות להחריב את העולם ולעשותו תל. כתו'
שמע ישראל וגוי אחד. אם אתה עושה דל"ת רי"ש אתה מחריב את העולם. ולא תחללו
את שם קדשי אם תחליף ה"א בחי"ת אתה מחריב את העולם. כי לא תשתחוה לאל אחר
אם אתה עושה רי"ש דל"ת תחריב את העולם. כל הנשמה תהלל יה אם תחליף חי"ת
בה"א תחריב העולם. כחשו ביי אם אתה עושה בי"ת כ"ף תחריב העולם. אין קדוש כיי
כי אין בלתך כי לא בלה ואת לא בלה כי אין בלתך כי אין בלותך.

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד פרנקפורט דמיין 133 (כ"י ט)

<ה,יא,ג> מי יכין לעורב צידה. ר' אלסכנדראי אמ' אפי' אם מתכנשין כל העולם להלבין כנף של עורב אינם יכולים. כך אם מתכנשין כל העולם לעקור אות יו"ד שהוא קטן שבאותיות התורה אינם יכולין. ממי אתה למד משלמה המלך שע"י שבקש אות שבתורה עמד וקטרג מי קטרג ריב"ל אמ' יו"ד קטרג. רשב"י אמ' ספר משנה תורה עלה ונשתטח לפני הב"ה ואמ' לפניו רבש"ע כתבת תורתך דאתיקי שמקצתה בטלה כלה אינה בטלה והרי שלמה בקש לעקור יו"ד שבתורה אמ' הב"ה בטל הוא ואלף כיוצא בו ויוד שבך אינה בטלה לעולם.

<ה,יא,ד> ר' יהושע בן קרחה אומ' יוד שבשרי עלה עשתטח לפני הב"ה ואמרה לפניו רבש"ע עקרתני משמה של צדקת זו. אמ' לו מתחלה הייתה בסופן של אותיות ובשם נקבה ועכשיו אני נותנן בשם של זכר ובצדיק שבעולמי הה"ד ויקרא משה להושע בן נון יהושע. ר' אלעזר בר אבינא בש"ר אחא היה אל"ף קורא תגר לפני הב"ה ואומ' רבש"ע נת(נ)ת[ני] בראש האותיות ולא בראת בי העולם שנא' בראשית ברא אלהים. א"ל הב"ה עולמי ומלואו לא נבראו אלא בזכות התורה שנאמ' יי בחכמה יסד ארץ ולמחר אני נגלה ונותן תורה לישראל ואני נותנך בראשם שנא' אנכי יי אלהיך. מר זוטרא אמ' למה נקרא שמה אלף שהוא מסכים (ב285) מאלף שנא' דבר צוה לאלף דור.

<ה,יא,ה> ר' יהודה פתר קרייה בתלמידי חכמים. שחורות כעורב אלו תלמידי חכמים שאע"פ שנראין שחור"י וכעורים לעתיד לבא מראיהם כלפידים וברקים. ר' שמואל בר יצחק פתר קרייה בפרשיות התורה שחורות כעורב אלו פרשיות התורה שאע"פ שנראות כעורות ושחורות מלאמרם ברבים אמ' הב"ה עריבות הם עלי הה"ד וערבה ליי מנחת יהודה וירושלם תדע לך שכן הדבר שהרי פרשת זב וזבה לא נאמרו שתיהן כאחד אלא זו בפני עצמה וזו בפני עצמה שנא' ואיש כי יהיה זב מבשרו ואשה כי תהיה זבה. ואשה כי יזוב זוב דמה

<ה,יא,ו> אריב"ל תורה שנתן הב"ה היה עורה של אש לבנה ובתוכה אש שחורה. היא אש וחצובה מאש והיא מלו כלכת באש ונתונה באש הה"ד מימינו אש דת למו..

<ה,יב,א> עיניו אלו סנהדרין שהם עינים לעדה שנא' והיה אם מעיני העדה. רמ"ח איברי' יש בו לאדם וכלם הולכין אחר העינים כך ישראל אינן יכולין לעשות דבר חוץ מסנהדרין שלהם. על אפיקי מים שהם אפיקים על מימיה של תורה. דא"ר חמא בר עוקבא דברי תורה מגינים הם על כל מי שעוסק בהם כל צורכם. רוחצות בחלב אלו ההלכות שרוחצים אותם בשינים עד שנעשות נקיות כחלב. יושבות על מלאת על מלאתה של תורה. **<ה,יב,ב>** ד"א יושבות על מלאת על מלאתה של ישראל המד"א מלאתי משפט. ר' פנחס בש"ר אושעיא רבא תפ"ה בתי כנסיות היו בירושלם מנין מלאת"י. א"ר תנחומי על מלאת זה ממלא מקצת דבר וזה ממלא מקצת דבר עד שתהא הלכה יוצאה כמין לב(א)[?נו?].

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד פרנקפורט דמיין 133 (כ"י ט)

א"ר תנחומי זה מלאים מקצת דבר וזה מלאים מקצת דבר עד שתהא הלכה יוצאה כמין לחיו ..

ה, יג, א < לחיו > כערוגת הבושם. א"ר ינאי מה מגדל הרקח?!! הזה יש בו מכל מיני בשמים כך כהונה ולויה ומלכות מיעקב. שפתותיו שושנים זה ת"ח שרגיל במשנתו ששפתותיו כשושן. נטפות מור עובר. (286א) זה תלמיד שאינו רגיל במשנתו ששפתותיו נטפות מור אעפ"כ עובר הוא וחוזר מברר תלמודו..

ה, יד, א < ידיו > גלילי זהב אלו לוחות הברית שנא' והלוחות מעשה אלהי' המה. גלילי זה אלו ד"ת שנאמ' הנחמדים מזהב ומפז רב. א"ר יהושע בר' נחמיה מעשה נס של סנפירינן היו והן נגללין. ר' מנחמא אמ' חצובין מגל(ג)גל(ג) חמה. כיצד היו כתובים ה' על לוח זה וה' על לוח זה על שם שנא' ידיו גלילי זהב. כדברי ר' נחמיה ב(ג)ג[ן] גמליאל הה"ד את כל הדברים האלה דבר יי. ורבנן אמרי יי על לוח זה ועשרה על לוח זה שנא' ידיו גלילי זהב. ר' אומי כ' על לוח זה וכ' על לוח זה. ר' סימאי אומי מ' על לוח זה ומ' על לוח זה שנא' לוחות כתובים משני עבריהם מזה ומזה.

ה, יד, ב < חנניה בן אחי ר' יהושע אומי > בין כל דבר ודבר פרשיותיה ודקדוקיה של תורה היו כתובים. ר' יוחנן (אומי) כד הוה פשיט קרייה והוה מאטי להדין פסוקא ידיו גלילי זהב הוה אמר למדני בן אחי ר' יהושע מה גלים הללו בין גל גבול לגל גדול גלים קטנים כך בין כל דבור ודבור פרשיותיה ודקדוקיה של תורה היו כתובים. ממולאים בתרשיש זה התלמוד שהוא כים הגדול הה"ד כל הנחלים הולכים אל הים. מעיו עשת שן זו תורת כהנים. מה הכרס הזה (מעים) הלב מכאן והכרעים מכאן והוא בתוך כך תורת כהנים שני ספרים מכאן ושני ספרים מכאן והוא באמצע. מעיו עשת שן זה אתה עושה ממנה כמה יתדות וכמה רמחים כך תורת כהני' יש בו כמה מצות כמה טעמים כמה דקדוקים כמה קלים כמה חמורי' כמה פגולים כמה נותרות כתובים בתורת כהנים.

ה, יד, ג < מעולפת ספירי' מעולפת ככחן של בני אדם שהוא קשה כספיר הזה. ר' יהודה ור' פנחס ר' יהודה אמ' אין תימ' שהספיר הזה כך הוא בוא וראה מעשה באדם אחד שהביא ספיר אחד לרומי למכרו אמ' לו הלוקח על מנת לבדוק אותו נבחין אותו לשבור ממנו חתיכה קטנה התחיל נתנו על גבי הסדן התחיל (286ב) מכה עליו בפטיש נבקע הסדן ונחלק הפטיש והספיר במקומו. ולא חסר הה"ד מעולפת ספירים. א"ר אבא בר ממל אם נתעלף אדם בדבר תורה והלכה סוף שנעשה בהם קסם ורבנן אמרי כל מי שנעשה קסם בד"ת סוף שהוא בהם מלך הה"ד קסם על שפתי מלך. ר' אלעז' בר' שמעון אתו חמריא לגבי אבוי למזבן עיבור מן קרייתא חמוניה יתיב גבי תנורא אימיה נסחא והוא אכיל כל אצוותא אמרין ווי חויא בישא שדי בטעני דהדין דומה שהוא מביא רעבון לעולם שמע קלהון מדנפקו למ(ז)ז?בן טעניהון נסב חמריהון ואס(ב)ק[ון] לאיגרא אתון תבעין

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד פרנקפורט דמיין 133 (כ"י ט)

חמריהון ו(א)[ל]א אשכחון יתהון תלו עיניהון וחמו יתהון יתבין באיגרא אזלין גבי אבוי
תנן ליה עובדא אמ' לון דילמ' מלה אשמעתוניה אמרו ליה לא מארי אלא כן וכן הוה
עובדא אמ' לון ולמה הכנסתם בו עין הרע איפש' דילכון הוה או עליכון אינון מזונוי לא
ההוא דברייה ברא ליה מזונוי אעפ"כ איזילו ואמרו ליה מן שמי והוא מתית לכון הנס
האחרון הוה קשה מן הראשון. מאן מסיק לון הוה מסיק לון חד חד אמרי מן דנחית לון
נחית לון תרי תרי וכיון שנתעסק בתורה אפי' טליתו לא היה יכול לסבול לקיים מה שנא'
מעולפת ספירים. בן בית א' היה לו לר"ג והיה למוד שנוטל קופה של מ' סאה ומוליכה
אצל הנחתום. א"ל כל הדין חילא טבא אית בדך ולית את עסיק באורית' כיון שנתעסק
בתורי התחיל נוטל של ל' של כ' של י"ב של ה' סאין כיון דאמ' סיפרא אפי' קופה של סאה
לא היה נוטל. ואית דאמרי אפי' סאניה לא היה יכול לסבול לקיים מה שנא' מעולפת
ספירים..

ה,טו,א < שוקיו עמודי שש זה העולם עמודי שש שהיה מיוסד לששה ימי דכתי' כי
ששת ימים עשה יי'. מיוסדים על אדני פז אלו פרשיותיה של תורה שנדרשות לפנייהם
ולאחרייהם. ולמה הן דומות לעמוד זה שהיה לו בסיס מלמטה וקיפוגודוסוס מלמעלה כך
פרשיות התורה נדרשות לפנייהן **(287א)** ולאחרייהן. לפנייהן מנין שנא' ואיש כי ישכב את
אשה שכבת זרע מה כתי' בתריה וכי תבאו אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל וכי מה ענין זה
אצל זה אלא מתוך שהוא נכנס ויוצא לתוך ביתו של חבירו הוא נחשד על שכינתו. אמ' לא
חטאת אני חייב ולא אשם אני חייב חטאת אני מביא אשם אני מביא. א"ר יודן בש"ר
יהושע בן לוי אלו שנוהגין היתר בשפחות בעולם הם עתידין ליתלות בקדקדי ראשיהן
לעתיד לבא שנא' אך אלהים ימחץ ראש אויביו קדקד שער מתהלך באשמוי כמה דאמרי
ניזל ההוא גברא בחוביה. לאחרייהן כיצד דכתי' שלש שנים יהיה לכם ערלים לא יאכל מה
כתי' בתריה לא תאכלו על הדם לא תנחשו אמ' הב"ה לערלה את ממתין שלש שנים ואין
אתה מ(ת)[מ]תין לאשתך עד שהיא מטהרת מטומאת הנדה. לערלה את ממתין ג' שלש
שנים ואין אתה ממתין לבהמתך עד שתמצא כמה יומי קיים מצות הדם הה"ד ויגידו
לשאול לאמר הנה העם חוטאים ליי לאכול על הדם. ויאמר שאול רוצו לעם ואמרתם
להם הגישו אלי והביאו אלי איש את שורו ואיש שיו. ושחטתם בזה ואכלתם זה מהו בזה
רבנן אמרי סכין בת י"ב הראה להם מנין ז"ה ואמ' להם כסדר הזה היו שוחטין והולכין
ואימתי פרע לו הב"ה במלחמה דכתי' ויהי ביום (המ) המלחמה ולא נמצא חרב וחנית ביד
כל העם אשר את שאול ויהונתן ותמצא לשאול. ולא נמצא אמ' ומי המציאה לו ר' חגי
בש"ר יצחק אמ' מלאך המציאה לו. ורבנן אמרי הב"ה המציאה לו דכתי' ויבן שאול מזבח
ליי אותו החל לבנות מזבח. כמה מזבחות בנו הראשונים נח בנה מזבח אברהם בנה מזבח
יעקב בנה מזבח ואת אמרת אותו החל לבנות מזבח אלא אותו החל להיות ראש למלכים.

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד פרנקפורט דמיין 133 (כ"י ט)

א"ר יודן לפי שנתן נפשו על הדבר הזה העלה עליו הכתו' כאלו הוא החל לבנות המזבח ליי.

ה,טז,ב > ר' שמעון בר' יוסי בן לקוניא לפי שבעולם הזה אדם בונה בנין ואחר מכלה אותו אדם נוטע ואחר יאכל אותה אבל לעתיד לבא מה כתו' לא יבנו ואחר יארס יטעו ואחר **(287ב)** יאכל לא יגעו לריק ולא ילדו לבהלה כי זרע ברוכי יי המה ונודע בגוים זרעם..

ה,טז,א < **חכו** ממתקים. כה אמי יי לבית ישראל דרשוני וחיו יש לך חיך מתוק מזה. חי אני נאם יי כי לא אחפוץ במות הרשע יש לך חיך מתוק מזה. כי לא אחפוץ במות המת ובשוב רשע מרשעתו ועשה משפט וצדקה וגו' יש לך חיך מתוק מזה. א"ר יש לקיש ובלבד שתהא על הראשונות הא כיצד תאני ר' שמעון ב"י הרי אדם צדיק כל ימיו ולבסוף נעשה רשע עליו הכתו' אומי' כל צדקותיו אשר עשה לא תזכרנה. הרי שהיה אדם רשע כל ימיו ולבסוף נעשה צדיק עליו הכתו' אומי' וברשעתו אשר עשה לא ישל בה ביום שובו מרשעתו. א"ר יוחנן ולא עוד אלא שכל עבירות שעשה הב"ה מונה אותן לו לזכיות הה"ד מור ואהליות קציעות כל בגדותיך כל בגדותיך כל הבגידות שבגדת בי הרי הן כמור ואהליות לפני. תאני בן כמה שנים הכיר אברהם את בוראו ר' חנינא ור' יוחנן תרויהוון אמרי בן מ"ח שנים. ריש לקיש אמי' בן ג' ש(ל)[נ]ים היה שנא' עקב אשר שמע אברהם בקולי מנין עקב. א"ר לוי כד אתא מיתלי עקבא מן ארעא.

ה,טז,ב > א"ר שמעון בר נחמן בגי' מקומות מתוכח הב"ה עם ישר' ושמחו אומות העולם שמחו גדולה ולבסוף יצאו בבשת פנים בשעה שאמי' הנביא לכו נא ונוכחתי יאמי' יי שמחו א"ה ואמרו היאך יכולין להתוכח עם בוראם עכשיו הוא מכלה אותם מן העולם כיון שראה הב"ה שא"ה שמחים הפכה להם לטובה הה"ד אם יהיו חטאיכם כשנים וכו' תמהו אומות העו' ואמרו זו תשובה וזו תוכחה אלא לא אתא אלא להתפנג עם בנוי. ובשעה שאמי' הב"ה שמעו הרי(ב)[ם] את ריב יי וגו' כי ריב ליי את עמו ועם ישראל יתוכח כיון שראה הב"ה שמחתן של א"ה הפכה להם לטובה הה"ד עמי מה עשיתי לך ומה הלאיתך. עמי זכור נא מה יעץ וכו' תמהו א"ה ואמרו היאך זה אלא לא בא אלא להתפנג עם בנוי. ובשעה שאמי' וריב ליי עם יהודה שמחו וכו' והב"ה הפכה לטובה שנא' בבטן עקב את אחיו. א"ר יודן לאשה אלמנה שהיתה קובלת על בנה **(288א)** לדין כיון דחמת דיינא דהוא דאין בנוי בנור ובזפת ובדינין קשין אמרה אי מהודענא ליה לדיינא סורחנא דברי קטיל ליה אמי' לה מה סרח עליך בריך דא אמרה ליה מארי כד הוה במעי הוה בעט לי א"ל לאו דינא הוא הה"ד בבטן עקב את אחיו. ר' אלעזר בר' סימון אמי' אלוהו של יעק' אבי חלק לו כבוד.

ה,טז,ג > ר' אחא בש"ר יוחנן אמי' בשעה ששמעו ישראל בסיני אנכי פרחתי נשמתן הה"ד אם יוספים אנחנו לשמוע וכו' הה"ד נפשי יצאה בדברו חזר (הב"ה) הדיבור לפני הב"ה

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד פרנקפורט דמיין 133 (כ"י ט)

ואמ' רבש"ע אתה חי וקיים ותורתך חיה וקיימת ושלחתיני אצל מתים. באותה שעה חזר הב"ה והמתיק להם הה"ד קול יי בכח קול יי בהדר. א"ר חמא בר חנינא קול יי בכח לבחורים. קול יי בהדר לשישים. תני רשב"י תורה שנתן הב"ה לישראל החזירה להם נפשותיהם הה"ד תורת יי תמימה משיבת נפש. ד"א חכו ממתקים למלך שכעס כנגד בנו ונתירא ונשמטה נפשו ממנו כיון שראה המלך כך שנשמט נפשו התחיל מגפף ומנשק אותו ומפתהו ואומ' לו מה לך בני יחידי אתה לא אני אביך כך כשדבר הב"ה לישראל אנכי יי אלהיך פרח נשמתם כיון שמתו התחילו המלאכים מנשקין ומגפפין אותם ואומ' להם אל תיראו בניס אתם ליי אלהיכם והב"ה ממתיק בחכם הדבר ואומ' להם בני אתם אנכי יי אלהיך עמי אתם חביבין לפני והתחיל מפתה אותם עד שחזרה נשמתן והתחילו מבקשין מלפניו הוי חכו ממתקים. התחילה תורה מבקשת רחמים על ישראל מהב"ה ואמרה לפניו רבש"ע יש מלך משיא בתו והורג את בן בתו כל העולם שמח בשבילו ובניך מתים מיד חזרה נשמתן הה"ד תורת יי תמימה משיבת נפש.

ה,טז,ד < ר' אחא ור' תנחום בר אחא בש"ר יוחנן ואת שבתותי קדשו במה את מקדשו במאכל ובמשתה ובכסות נקיה דכתי' והיה לאות ביני וביניכם אני יי נאמן לשלם שכר טוב. א"ר אחא בר אבא בנוהג שבעולם אדם עושה מלאכה עם בעל הבית וע"י שהוא מאכל את עצמו בטיט הוא נותן לו שכרו אבל הב"ה אינו כן אלא מזהיר לישראל ואומ' להם אל תטמאו עצמיכם בדבר רע ואני נותן לכם שכר טוב לעולם הבא הה"ד אל תשקצו את נפשותיכם. ושרט לנפש אני יי נאמן לשלם שכר טוב.

ה,טז,ה < ר' יודן בש"ר חמא בר חנינא ור' ברכיה בש"ר אבהו כתי' ואבדיל אתכם מן העמים אלו נאמ' ואבדיל את העמים מכם לא תהיה תקומה לשונאי ישראל אלא נאמ' ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי לשמי לעולם. א"ר אחא מיכן שאמ' הב"ה לא"ה שיעשו תשובה ויקרבם תחת כנפיו. א"ר כל מעשיהם של ישראל משונין מא"ה בחרישתם ובזריעתן בנטיעתן ובקצירתן בעימורן בדישן בגרניהם וביקביהם בבכוריהן בבשרן בתגלחתן. במנינם. בחרישתן שנא' לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו בזריעתן שנא' לא תזרע כרמך כלאים. בנטיעתן וערלתם ערלתו את פריו. בקצירתן ובקצרכם את קציר ארצכם. בעימורן ושכחת עומר בשדה. בגרניהם וביקביהם מלאתך ודמעך לא תאחר וכת' כתבואת גורן וכתבואת יקב. בגותיהן ועשית מעקה לגגך. בבכורותיהן כל הבכור אשר יולד בבקרך ובצאנך תזכר. בבשרם ושרט לנפש לא תתנו בבשרכם. במנינם כי תשא את ראש בני ישראל. ישראל מונין ללבנה וא"ה מונין לחמה.

ה,טז,ו < ר' ברכיה אמ' תרתי חדא בשם כהנא וחדא בשם לוי חדא בשם כהנא היא קלסתו והוא קלסה. היא קלסתו (ממלע) מלמעלה למטה שהיה בעליונים והשרה שכינתו בתחתוני' והוא מקלסן מתחתן למ(טה)[עלה] שהוא במדרגה התחתונה והוא עתיד להעלותה שנא' ונתנך יי אלהיך עליון. והדא בש"ר לוי למלך שקדש אותו מטרונה ואמ' מבקש אני לראותה כיון שראה אותה התחיל מקלסה ומשבחה הה"ד זאת קומתך דמתה

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד פרנקפורט דמיין 133 (כ"י ט)

לתמר. היא אמרה רוצה אני לראותו כיון שראה אותו התחילה בקילוסה שקלסתו חכו
ממתקים וכולו מחמדים..

<ו,א,א> **אנה** הלך דודך היפה בנשים. א"ה אומרי' לישר' אנה הלך דודך לממצרים לים
לסיני. אנה פנה דודך מה כנסת ישראל משיבן לאומות. מה טיבכם ששואלין אתם עליו
ואין לכן (289א) חלק בו מאחר שנדבק בי יכול הוא לפרוש ממני כלי? הן דהוא לגביה הוה
אתי ליה.

<ו,ב,א> **דודי** ירד לגנו לערוגת הבושם. א"ר יוסי בר חנינא הפסוק הזה לא ראשו סופו
ולא סופו ראשו לא הוה צריך קרא למימר אלא דודי ירד לרעות בגנים ואת אמרת דודי
ירד לגנו וכו' אלא דודי זה הב"ה. לגנו זה העולם. לערוגת הבושם אלו ישראל. לרעות
בגנים אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות. וללקוט שושנים אלו צדיקים שבישראל לסלק
אותם מהם. מה בין מיתת זקנים למיתת נערים. ר' יהודה ור' אבהו ר' יהודה אומ' הנר
הזה בזמן שהוא מכבה מאיליו יפה לו ויפה לפתילה. ובזמן שאינו מתכבה מאיליו רע לו
ורע לפתילה. ר' אבהו אמ' התאנה הזו בזמן שנלקטת בעונתה רע לה ורע לתאנה.

<ו,ב,ב> ר' חייא בר אבא ותלמידיו ואית דאמרי ר' חייא ותלמידיו ואית דאמרי ר' יהושע
ותלמידיו הוו נהיגין דיתבין תחות חד תאנה ובכל יום ויום היה משכים בעל התאנה
ומלקט תאנתו אמרין נשנה את מקומנו שמא הוא חושדנו מה עשו הלכו וישבו להם
במקום אחר השכים בעל התאנה ולא מצאם. אמר להם רבותי מצוה אחת הייתם עושין
לי ואתם מבקשין למנעה ממני אמרו לו ח"ו אמ' להם מפני מה הנחתם מקום זה וישבתם
במקום אחר אמרין שמא אתה חושדנו. אמ' להם ח"ו אלא אומר לכם מפני מה אני
משכים ללקוט תאנתי שכיון שהחמה זורחת על התאנים הם מתליעות מיד חזרו לתמן.
ההוא יומא אשכחון דלא לקט נטלו מהם ופצעו אותן ומצאום מותלעות אמרו יפה אמ' **אמי**
בעל התאנה ואם הוא יודע עונתה של תאנתו ומלקטה כך הב"ה יודע אימתי עונתן של
צדיקים לסלקם מן העולם והוא מסלקן.

<ו,ב,ג> א"ר שמואל בר נחמן למלך שהיה לו פרדס ונטע בו שורות של אגוזים ושל
תפוחים ושל רמונים ומסרו ביד בנו בזמן שבנו עושה רצונו היה המלך רואה אי זו נטיעה
יפה בתוך (הפרדס) [העולם]. והיה עוקרה ומביאה ושותלה בתוך הפרדס. ובזמן שלא היה
בנו עושה (289ב) רצונו היה המלך רואה איזו נטיעה יפה בתוך הפרדס ועוקרה כך כל זמן
שישראל עושין רצונו של מקום רואה אי זה צדיק יש בעולם כגון יתרו ורחב ומביאו
ומדביקו בישר'. ובזמן שאין ישראל עושין רצונו של מקום רואה אי זה צדיק וישר וכשר
וירא שמים ומסלקו.

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד פרנקפורט דמיין 133 (כ"י ט)

<ו,ב,ד> כד דמך ר' חמא בר אויא בר אחתיה דבר קפרא אמרין ליה לר' יוחנן עול ואפטר עלוי אמ' לון ייעול ריש לקיש דהוא תלמידיה והוא ידע חיליה עאל ריש לקיש ואפטר עלוי דודי ירד לגנו והוא ידע במעשיו של ר' חמא וסלקו מן העולם.

<ו,ב,ה> כד דמך ר' סימון עאל ר' ואפטר עלוי והחכמה מאין תמצא ונעלמה מעיני כל חי תהום אמ' לא בי היא. ד' דברים והם תשמישו של עולם אם אבדו יש להם חליפין. ואלו הן כי יש לכסף מוצא ומקום לזהב יצוקו ברזל מעפר יוקח וגוי' ת"ח אם מת מי יביא לנו תמורתו אנו שאבדנו את ר' סימון מאיכן אנו מוצאין תמורתו הוי והחכמה מאין תמצא.

<ו,ב,ו> כד דמך ר' בון דומה למלך שהיה לו כרם ושכר עליו פועלים והיה שם פועל אחד מתכשר במלאכתו יותר מכולם כיון שראהו המלך כשר במלאכה יותר מכלם אחז בידו והתחיל מטייל עמו ארוכות וקצרות לעת ערב באו הפועלים ליטול שכרם ואותו פועל ג"כ בא ליטול שכרו עמהם ונתן לו המלך שכרו כמותם התחילו הפועלים מצרים אמרו לו אדוננו המלך אנו שיגענו כל היום וזה לא יגע אלא שתים או שלש שעות ביום והוא נוטל שכרו כמותינו אמ' להם המלך מה אתם מצרים יגע זה בשתים מה שלא יגעתם אתם כל היום כלו. כך יגע ר' בון בעשרים וחי' שנה בתורה מה שלא יגע תלמיד וותיק למאה שנה. א"ר כל מי שהוא יגע בתורה בעולם הזה אף לעתיד לבא אין מניחין אותו לישון אלא מוליכין אותו לבית מדרשו של שם ושל עבר ושל אברהם יצחק ויעקב ושל משה ועד היכן עד ועשיתי לך שם גדול..

<ו,ד,א> יפה את רעיתי כתרצה. ר' יהודה (א290) בר' סימון פתר קרייה בקרבנות. כתרצה אלו הקרבנות המד"א ונרצה לו לכפר עליו. נאווה כירושלם אלו הקרבנות כד"א כצאן קדשים כצאן ירושלם. ד"א יפה את רעיתי כתרצה אלו נשי תרען דא"ר נשי תירען כשרות היו עמדו ומיחו על עצמן ולא נתנו נזמיהן למעשה העגל. נאווה כירושלם שכל מי שהיה רוצה ומבקש טיפוסין של פעור היה הולך ומוצאה בירושלם הה"ד ופסיליהם מירושלם ומשומרון.

<ו,ד,ב> ד"א יפה את רעיתי כתרצה נשא תרוצה כד את בעיא לית את צריכה למילף מכלום. מי אמ' להם להביא עולות ובקר ולעשות המשכן לא מהם הביאו אותם הה"ד וביאו את קרבנם לפני יי' שש עגלות צב כנגד ששה רקיעים. ולא ז' הם א"ר בון הך דמלכא שם טימוקין כנגד ז' ארצות ארץ ארקא אדמה גיא ציה נשיה תבל וכת' והוא ישפט תבל. שש כנגד ש(ט?) [ש] מערכי שנה. כנגד ו' ימי בראשית וכנגד ו' אמהות שרה רבקה רחל ולאה זלפה בלהה. צב מצויינות. צב מטוכסות. צב כל צבא הלויים העומדי' על הדוכן. תאני בש"ר נחמיה כמין קרמינון היו שלא יהיו כלי שרת מתבקעין. ויי"ב בקר כנגד יי"ב נשיאים עגלה על שם הנשיא ושור לאחד. מלמד שלא לקחום בדמים אלא זה הביא שור וזה הביא שור זה הביא עגלה וזה הביא עגלה. ויקריבו אותם לפני המשכן מלמד שמסרום לצבור. ויאמר יי' אל משה לאמר מהו לאמר אמ' לו הב"ה צא ואמור להם דברי

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד פרנקפורט דמיין 133 (כ"י ט)

שבח ונחמה. א"ר אושעיא אמ' הב"ה מעלה אני עליכם דבר כאלו הייתי צריך לסבול עולמי בהם והבאתם לי. באותה שעה נתירא משה ואמ' שמא תאמר רוח הקדש נסתלקה ממני ושרתה על הנשיאים או שמא נביא אחר עמד וחדש את ההלכה. א"ל הב"ה משה אלו הייתי אומ' להם שיביאו לך הייתי אומ' לך שתאמ' להם אלא קח מאתם והיו. מהו קח מאתם. מאתם היו הדברים ומי נתן להם את העצה א"ר סימון שבטו של יששכר אמ' להם (ב290) המשכן הזה שאתם עושין פורח הוא באויר עשו לו עגלות כדי שיוטען בהם הוא שהכתו' משבח שבט יששכר שנא' ומבני יששכר יודעי בינה לעתים מהו לעתים ר' תנחומ' אמ' לקיצין ר' יוסי אמ' לעיבורין. לדעת מה יעשה ישראל שהיו יודעין את הקודם. ראשיהם מאתים אלו ראשי סנהדריות שהיה שבטו של יששכר מעמיד. וכל אחיהם על פיהם מלמד שכל אחיהם היו מסכימין ההלכה על פיהם הלכה למשה מסיני. באותה שעה אמ' משה לפני הב"ה רבש"ע שמא תמות אחת מן הפרות וישבר אחד מן הגלגלים ונמצא קרבנם של נשיאים פסול ונמצא עבודת המשכן בטלה מיד ויאמר י"י אל משה לאמר קח מאתם והיו. נתן להם הויה שיהיו חיות וקיימות לעולם ולעולמי עולמים. עד היכן היו קיימות ר' יודן ור' חוניא בשם בר קפרא עד הגלגל כד"א בגלגל שורים זבחו גם מזבחותם כגלים על תלמי שדי. והיכן הקריבו אותם ר' אבון אמ' בנוב הקריבו אותם. ר' לוי אמ' בשילה הקריבו. ורבנין אמרי בבית העולמי הקריבו. ר' חמא אמ' טעמא דרבנן דכתי' ויזבח שלמה את זבח השלמים אשר ליי בקר איזה בקר הוי אומ' את שתי העגלות ואת ארבעת הבקר וכת' את ארבעת העגלות ואת שמונת הבקר. ר' מאיר אומר עד עכשיו הן קיימות ולא הוחמו ולא הזקינו ולא (הול) הוטלפו אלא הן חיות וקיימות. והלא דברים ק"ו ומה אם הפרות שנדבקו ע"י מלאכת המשכן נתן להם הויה ושהייה והם חיות וקיימות לעולם ולעולמי עולמים ישראל שנדבקי' בחי העולמים עאכ"ו שנא' ואתם הדבקים ביי אלהיכם חיים כלכם היום..

וה,א> **הסבי** ענין מנגדי. ר' עזריה בש"ר יהודה בר סימון למלך שכעס על מטרונה ודחפה והוציאה מפלטין שלו לחוץ מה עשתה הלכה וצמצמה עצמה אחר העמוד חוץ לפלטין לכשעבר המלך אמר (א291) המלך העבירוה מנגד פני שאיני יכול לסבול אותה (כך) [בצ]ער ולא אוכל להתאפק כך בשעה שב"ד גוזרין תעניות והיחידים מתענין כב יכול אין הב"ה יכול לסבול. שהם הרהיבוני הם ג[?][ר]?מו לי לפשוט ידי בעולם. ובשעה שב"ד גוזרין תעניות ותינוקות מתענין אמ' הב"ה איני יכול לסבול שהם הרהיבוני הם המליכוני עליהם ואמרו יי ימלוך לעולם ועד. ובשעה שגוזרין תעניות וזקנים מתענין אמ' הב"ה איני יכול לסבול שהם הרהיבוני הם המליכוני עליהם ואמרו כל אשר דבר יי נעשה ונשמע וכת' אזכיר רהב ובבל ליודעי. ר' פנחס בש"ר חנינא בר פפא אמ' כתי' אך סוררים לשכון יה אלהים. סוררים והב"ה משרה שכינתו עליהם באיזה זכות בזכות כל אשר דבר יי

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד פרנקפורט דמיין 133 (כ"י ט)

נעשה ונשמע. שערך כעדר העזים. מה עז זו בזויה כך היו ישר' בזויים בשטים שנא' וישב
ישראל בשטים וכו'..

<ו,ו,א> שניך כעדר הרחלים מה רחל זו צנועה כך היו ישראל כשרים וצנועים במלחמת
מדין. ר' הונא בש"ר אבא אמ' שלא הקדים אחד מהם תפילין של ראש לתפילין של יד
שאלו הקדים וכו'..

<ו,ח,א> **ששים** המה מלכות. ר' חייא צפורה ור' לוי פתר קרייה בא"ה. ר' חייא אמ' ששים המה מלכות ושמונים הרי ק"מ שבעים מהם יש להם לשון ויש להם כתב ומי מהם יש להם לשון ואין להם כתב. ועלמות אין מספר שאין [להם] לא לשון ולא כתב. יכול אף ישראל כן ת"ל ואל היהודים ככתבם וכלשונם. ר' לוי אמ' ששים ושמונים הרי ק"מ עי מהם מכירים אבותיהם ואין מכירין אמותיהם ומהם מכירין אמותיהם ואין מכירין אבותיהם. ועלמות אין מספר שאין מכירין לא אבותיהם ולא אמותיהן יכול אף ישראל כן ת"ל ויתילדו על משפחותם לבית אבותם.

ד"א ושמונים פילגשים אלו חסריות בנוניות שיושבות ועוסקות בתורה חוץ להן תחת **(291ב)** עץ החיים. ועלמות אין מספר אין קץ לתלמידים יכול שאין חולקין זה עם זה ת"ל אחת היא יונתי תמתי כלם דורשין מטעם אחד ומגזרה אחת גזרה שוה ומק"ו. ר' יצחק פתר קרייה בפרשיותיה של תורת כהנים. שש[נים] המה מלכות אלו הן ששים מסכתות של הלכה. ושמונים פילגשים אלו פי פרשיות שבתורת כהנים. ועלמות אין מספר אין קץ לתוספתות. אחת היא הן חולקין אלו עם אלו וכלן מטעם אחד דורשין ומגזרה שוה ומק"ו. ר' יודן בר' אלעאי פתר קרייה בעץ החיים ובג"ע. ששים המה מלכות אלו סי חבורות של צדיקים שיושבין בג"ע תחת עץ החיים שהוא מהלך חמש ת"ק שנה וכל מימי בראשית מתפלגין ויוצאין מתחתיו. ר' יהודה בר' אלעאי אומ' לא סוף דבר נופו אלא אפי' עזו מהלך ת"ק שנה מתמצית כוש שותה ותמצית כוש מצרים שותה מצרים מהלך מי פרסה והיא אחת מהלך כוש ז' שני והוא א' מ:ס' בעולם ואורכו של עולם ת"ק שנה והוא אחד מת"ק לגיהנם נמצא הלוכה לגיהנם ב' אלפים ומאת שנה מצינו שכל העולם ככסוי קדרה לגיהנם והעולם אחד מס' לג"ע וג"ע מהלך ת"ק שנה וי"א כשנותיהן של אבות והיא אחד מס' בג"ע ועדיין אין לה שיעור. רבנן פתרי קרייה ביוצאי מצרים ששים המה מלכות. אלו סי רבוא שיצאו ממצרים מבן עשרים שנה ומעלה. ושמונים פילגשים אלו פי רבוא שיצאו ממצרים מבן עשרים שנה ולמטה. ועלמות אין מספר אין קץ ואין סכום לגרים. ר' ברכיה בש"ר לוי אמ' א"ה יש להם מנין ואין להם סכום שנא' בני יפת גומר ומגוג. אבל ישראל יש להם מנין ויש להם סכום כד"א ויהיו פקודיהם במספר כל זכר. פקודיהם זה המנין למספר זה הסכום דכתי' ויתן יואב את מספר מפקד העם אל המלך מספר זה המנין

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד פרנקפורט דמיין 133 (כ"י ט)

מפקד זה הסכום. וא"ת שאנו מעידין על עצמנו והלא בלעם הרשע מעיד בנו (א292) דכתי'
מי מנה עפר יעקב זה המנין. ומספר את רובע ישראל זה הסכום..

<ו,ט,א> אחת היא יונתי תמתי. אחת זה אברהם שנא' אחד היה אברהם. אחת היא
לאמה זה יצחק שהיה יחיד לאמו. ברה היא לילדתה. זה יעקב אבי' שהיה ברור לאמו
שהיה צדיק גמור. ראוה בנות אלו השבטים שנא' והקול נשמע בית פרעה. ד"א ויאשרוה זו
לאה שנא' באשרי כי אשוני בנות. מלכות ופילגשים ויהללוה זה יוסף שנא' ויאמר פרעה
אל עבדיו הנמצא כזה איש אשר רוח אלהים בו. אם אנו מהלכים מסוף העולם ועד סופו
אין אנו מוצאין כזה שנא' אחרי הודיע אלהים אותך את כל זאת אין נבון וחכם כמוך.
<ו,ט,ה> ד"א אחת היא יונתי תמתי אמרה כנסת ישראל שנא' ומי כעמך כישראל גוי
אחד בארץ. אחת היא לאמה הקשיבו אלי עמי ולאומי אלי האזינו. לאמי כתי'. ברה
ליולדתה תרגם ר' יעקב בר אבונא קמיה דר' יצחק בר מינה לית ליולדתה. ראוה בנות
ויאשרוה הה"ד ואשרו אתכם כל הגוים. מלכות ופילגשים ויהללוה המד"א והיו מלכים
אומניך..

<ו,י,א> מי זאת הנשקפה כמו שחר. ר' חייא ור' שמעון בר' חלפתא הוו מהלכין כחדא
בבקעת אדבאל וראו אילת השחר שבקעה אורה א"ל ר' חייא רבה לר' שמעון בר חלפתא
כך היתה גאולתן של ישראל מצפצפת דכתי' כי אשב בחושך יי אור לי בתחלה היא
קימעא קימעא ואח"כ מתנוצצת ובאה. ואח"כ פרה ורבה ואח"כ מרבה והולכת. כך
בתחלה בימים ההם ומרדכי יצא מלפני המלך בלבוש מלכות ואח"כ ליהודים היתה אורה
ושמחה. כמו שחר כשחר זה שאין לו צל יכול אף ישראל כן ת"ל ברה כחמה הה"ד ואוהביו
כצאת השמש בגבורתו. אי מה חמה קופחת יכול אף ישראל כן ת"ל יפה כלבנה. אי מה
לבנה זו אין אורה ברור יכול אף ישראל כן ת"ל ברה כחמה הה"ד (ב292) מה יקר חסדך
אלהים. אי מה לבנה זו פעמים חסרה פעמים מלאה יכול אף ישראל כן ת"ל ברה כחמה אי
מה חמה זו משמשת ביום ואינה משמשת בלילה יכול אף ישראל כן ת"ל יפה כלבנה
כלבנה וכחמה משמשת ביום ובלילה שנא' ולמשול ביום ובלילה כך ישר' הם בעולם הזה
ובעולם הבא. אי מה חמה ולבנה אין להם אימה יכול אף ישראל כן ת"ל איומה כנדגלות
כדגלים של מעלה כגון מיכאל ודגלו. גבריאל ודגלו. ומנין שיש להם אימה שנא' וגביהן
וגובה להם ויראה להם. ר' יהושע אומ' אימה של מטה כגון דוכסין ואיפרכסין ומנין שיש
להם אימה שנא' דחילא ואמתני ותקיפא. ר' הונא ור' יי'ודן כדגלים אין כתי' כאן אלא
כנדגלות כדור שנתגלגלו לגלות ולא גלה לו ואיזה זה דורו של חזקיהו שנא' יום צרה
ותוכחה ומנין שיש להם אימה שנא' וינשא לעיני העמים מסביב. ר' אליעזר המודעי
כמדגלות אין כתי' כאן אלא כנ[ג?ג?][גלות כדור שהוא עתיד לגלות ולא גלה ואיזה זה
דורו של מלך המשיח הה"ד ואספתי את כל הגוים אל ירושלם למלחמה. ומנין שיש להם

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד פרנקפורט דמיין 133 (כ"י ט)

אימה שנא' והכה ארץ בשבט פיו. ר' אלעז' בש"ר יוסי אומ' בשעה ההיא יהיו ישראל מתנדדין ממסע למסע. ר' יהושע דסכנין אומ' אמרה כנסת ישראל לפני הב"ה הביאני הב"ה למרתף גדול של יין זה סיני ששם מיכאל ודגלו גבריאל ודגלו אמרה הלואי נהא בתכסיס זה של מעלן באותה שעה אמ' הב"ה הואיל ונתאו בני להיות בדגלים יחנו בדגלים שנא' איש על דגלו באותות...

ו,יא,א < אל גנת אגוז ירדתי א"ר יהו' בן לוי למה נמשלו ישראל באגוז מה האגוז הנגזזת ונחלפת לטובתה היא נגזזת למה שהיא מתחלפת כשער הזה שנגזז ונחלף וכצפורנים הללו שנגזזין ונחלפין כך כל מה שישראל גוזזין מעמלן ונותנין לבעלי תורה בעולם הזה לטובתן הם נגזזין ונחלפים ומרבים להם עושר בעולם הזה ושכר טוב לעולם הבא. ר' יהושע דסכנין (א294) בש"ר יהושע בן לוי אמ' תרתי מה הנטיעות הללו כל מה שאת מכסה שרשיהן משתבחות אבל האגוז הזה אם את מכסה שרשיו אינו מצליח ואף אחורי הנטיעות הללו אם את מכסה שרשיהן בשעת נטיעתן הם מצליחות ואם לאו אין מצליחות אבל האגוז הזה אם את מכסה שרשיו בשעת נטיעתו אינו מצליח כך ישראל שנא' מכסה פשעיו לא יצליח. א"ר אלעשה לא היה צריך קרא למימ' אלא אל גנת ירק ומהו אל גנת אגוז. מה אגוז זה משמר עצו לפריו כך עמי הארץ שבישראל מחזיקים לבעלי תורה דכתי' עץ חיים היא למחזיקים בה ואמ' חורי מה אגוז זה אם נופל לתוך הטנופת את נוטלו ושוטפו ומדיחו והוא חוזר כאשר בתחלה ויפה לאכילה כך כל מה שישראל מתלכלכין בעונות כל ימות השנה בא יום הכפורים ומכפר עליהם הה"ד כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם. ר' יהודה בר סימון אומ' מה אגוז זה יש לו תרי קליפות כך ישראל יש להם שתי מצות מילה ופריעה. ד"א אל גנת אגוז אמ' ריש לקיש מה אגוז זה חלק דתנין ר' שמעון אומ' אף בחלקי אגוזים וכל מי שעולה לראשו ואינו נותן דעתו היאך יעלה הוא נופל ומת ונוטל שלו מן ה[ג]א[ג]וז כך כל מי שהוא מנהיג שררה בישראל ואינו נותן דעתו היאך הוא מנהיג את ישראל סוף שהוא מת ונוטל שלו מתחת ידיהם הה"ד קדש ישראל ליי ראשית תבואתה. ד"א אל גנת אגוז ירדתי מה אגוז זה שחוק לתינוקות ושעשוע למלכים כך ישר' בעולם הזה ע"י העונות היה שחוק לכל העמים אבל לעתיד לבא והיו מלכים אומניך. ד"א מה אגוז זה יש בו אגוזי פרך ואגוזים בינוניים ואגוזי קנטרכין כך ישראל יש בהם עושי צדקה מאיליהם ויש שאת תובעם והם עושין ויש שאפ"י את תובעם אינם עושין. א"ר מתלא אמ' תרעא דלא פתיח למצותא יהא פתיח לאסיא. ד"א מה אגוז זה את נותן באבן עליו ושוברו כך התורה קרויה אבן ויצר הרע קרוי אבן שנא' ואתנה לך את לוחות האבן. וכת"י ביצר (ב294) הרע והסירותי את לב האבן. א"ר לוי למקום ארימון משובש בגייסות מה עשה המלך הושיב בו נוסטריינוס בשביל לשומרו כדי שלא יקפחו לעוברים ולשבים כך אמ' הב"ה תורה קרויה אבן תהא אבן משבר את האבן. ד"א מה אגוז זה אינו יכול לגנוב המכס שלו שהוא נשמע וניכר כך הם ישראל כל מקום

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד פרנקפורט דמיין 133 (כ"י ט)

שאחד מהם הולך אינו יכול לומ' שאינו יהודי למה שהוא ניכר שנא' כל רואיהם יכירום כי הם זרע ברך יי'. ד"א מה אגוז זה השק מלא אגוזים בידך אתה נותן לתוכו כמה שושמין כמה חרדלים והם מחזיקים כך הם הגרים שבאו וניתוספו על ישראל שנא' מי מנה עפר יעקב. ד"א מה אגוז זה את נוטל אחת מהכרי ומדדין ומתגלגלין זה אחר זה כך הם ישראל לקה אחד מהם כלם מרגישין שנא' האיש אחד יחטא וכו' ד"א א"ר ברכיה מה אגוז זה עשוי ד' מגירות והסירה באמצע כך היו ישראל שרויין במדבר ד' דגלים ד' מחנות ואהל מועד באמצע הה"י(?) [ד] ונסע אהל מועד בתוך המחנות. ד"א אל גנת אגוז ירדתי זה העולם. לראות באבי הנחל אלו ישראל. לראות הפרחה הגפן אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות. הנצו הרמונים אלו התינוקות שיושבין ועוסקין בתורה.

ו,יב,א < לא ידעתי נפשי שמתני. תאני ר' חייא לבת מלכים שהיתה מלקטת בשבלים נמצא המלך עובר והכיר שהיא בתו של אוהבו והושיבה עמו בקרנין עם המלך והיו חברותיה תמהות עליה ואומרות אתמול היית מלקטת בשבלים והיום בקרנין עם המלך אמ' להן כשם שאתן תמהות עלי כך אני תמהה על עצמי וקראתה על עצמה לא ידעתי נפשי שמתני כך כשהיו ישראל במצרים היו משועבדים בטיט ולבנים והיו מאוסי' ובזויים בעיני המצרים וכשנעשו בני חורין ונגאלו ונעשו סגנים על כל באי עולם היו אומות העולם תמהות ואומרות אתמול הייתם עובדין בטיט ולבנים ואתמול נעשתם בני חורין ואתם סגנים על כל באי עולם וישראל אומרים כשם שאתם תמהין עלינו כך אנו תמהין על עצמינו וקראנו על עצמנו (א293) לא ידעתי נפשי שמתני. ביוסף הכתו' מדבר אתמול ענו בכבל רגלו והיום ויוסף הוא השליט על הארץ לא ידעתי וגו'. ד"א הכתו' מדבר במרדכי אתמול וילבש שק ואפר והיום ומרדכי יצא מלפני המלך וגו' לא ידעתי וגו'. ד"א הכתו' מדבר בכנסת ישראל כנסת ישראל אומרת לא"ה אל תשמחי אויבתי לי כי נפלתי קמתי שבשעה שהייתי יושבת בחשך אלהי יוציאני לאור שנא' כי אשב בחשך יי אור לי ויקראו על עצמן לא ידעתי וגו'. יוסטא חייטא דצפורין סליק למלכותא ואתקבל למלכותא א"ל מלכא שאיל מה אתן לך א"ל הב לי דוכסותא דנכך יהב ליה מלכא. כד נסב דוכסותא נחת מינחתא הו' אילין דחכימין אמרין הוא ומנהון אמרין לית הוא הוא. א"ל חד כדון הוא עבר בשוקא אין הוא מסתכל לההוא מסטוביתא דהוה נהיג ומחייט עלה הוא ואי לאו לית הוא הוא. עבר בשוקא והוה מסתכל דהוה נהיג יתיב ומחייט על ההוא מסטוביתא וחכמוניה דהוה הוא. אמ' לו(?ה?) [א]תון תמהין עלי אנא תמה עלי יתיר מנכון וקרן עילוי לא ידעתי נפשי וגו'. עמי נדיב עמיה הוה א(ז)יל נדיב חי העולמים..

ז,א,א < שובי שובי השולמית. ר' שמואל בר חייא בר' יודן כתי' שובי שובי ד' פעמים כנגד ד' מלכיות ששולטין בישראל וישראל נכנסין תחת ידיהם בשלום ויצאין בשלום.

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד פרנקפורט דמיין 133 (כ"י ט)

השולמית אומה של שלום חי העולמים מתנהג בה הה"ד ואהיה מתהלך באהל ובמשכן. ד"א השולמית אומה שמסיימת להשלים בכל יום המד"א וישם לך שלום. ד"א אומה שאני עתיד להושיבה בנות שלום. הה"ד וישב עמי בנות שלום. ד"א אומה שאני עתיד לנטות עליה שלום הה"ד הנני נוטה אליה כנהר שלום. ר' אלעזר בר מרום אומ' אומה שמשלתמת אססריונדין של עולם הוא בעולם הזה והוא בעולם הבא. ר' יהושע דסכינן בש"ר לוי אומ' אומה שכל טובות שבעולם א[נ]ן באות אלא בזכותה הה"ד ויתן לך האלהים מטל השמים לך בזכותך ובך הדבר תלוי. ר' ברכיה אומ' אומה שעשאוני שלום ביני ובין עולמי שאלו לא קבלו (ב293) התורה הייתי מחזיר את העולם לתוהו ובוהו. דא"ר הונא בש"ר אחא כתי' נמוגים ארץ וכל יושביה אלולי שעמדו ישראל לפני הר סיני ואמרו כל אשר דבר י"י נעשה ונשמע כבר העולם מתמוגג והולך ומי בסם העולם אנכי תכנתי עמודיה סלה בזכות אנכי י"י אלהיך תכנתי עמודיה.

<ז,א,ב> ונחזה בך. ונחזה בך א"ה אומרי' לישראל עד מתי אתם מתים על אלהיכם ומושלמים לו הה"ד על כן עלמות אהבוך על מות אהבוך. ועד מתי אתם נהרגים עליו דכתי' כי עליך הורגנו כל היום. עד מתי אתם גומלין טובות לעצמו והוא גומל לכם רעות בואו אצלנו ואנו ממנין אתכם דוכוסים אפרכסין אסטרטליסין. ונחזה בך אתון תהון מחזיתיה דעלמא. הה"ד ואתה תחזה מכל העם אנשי חיל. וישראל משיבין להם מה תחזו בשולמית כמחולת המחנים שמעתם מימיכם אברהם יצחק ויעקב עבדו ע"ז ולא אנו נעבוד אחריהם אלא אתם יכולין לעשות לנו כחולה שנעשה ליעקב אבי' כשיצא מבית לבן. ורבנן אמרי ק"כ רבוא הה"ד ויאמר יעקב כאשר ראם מחנה אלהים זה הרי סי' רבוא. ויקרא שם המקום ההוא מחנים הרי ק"כ רבוא. או שמא אתם יכולין לעשות לנו כחולה שנעשה לאבותינו על הים שנא' ויסע מלאך האלהים. או שמא אתם יכולין לעשות לנו כחולה שנעשה לאלישע שנא' וישכם משרת איש האלהים ויאמר אל תירא כי רבים אשר אתנו וגו' מיד ויתפלל אלישע אל י"י ויאמר. או שמא יכולין אתם לעשות כחולה שעתיד הב"ה לעשות לצדיקים לעתיד לבא. ר' אלעזר בש"ר חנינא אמ' עתיד הב"ה להעשות ראש חולה לצדיקים לעתיד לבא שנא' שיתו לבכם לחילה לחולה כתי' ומראין אותו באצבע שנא' כי זה אלהים אלהינו עולם ועד הוא ינהגנו עלמות כמחולה של צדיקים..

<ז,ב,א> מה יפו פעמיך בנעלים בת נדיב. א"ר יודן אפי' הדיוט ומקלס בלשון זה גנאי הוא לו ואת אמרת מה יפו פעמיך אלא אינו מדבר אלא בפעמי רגלינו והלא פעמים הללו פעמים מגולין פעמים מכוסין אלא (א295) מה הן עקביך במאסנא כרתי דחמי. א"ר ברכיה כך שני הרי עולם ר' אליעזר ור' יהושע אמרין מה יפו פעמיך בנעלים מה היה יפה פעמיך שהיו נועלים בעד כל חצירות כאחד ששכח לנעול דלתות ביתו ועלה לפעמי רגלים וכשבא מצא הנחש קשור בטבעות דלתותיו. שוב מעשה באחד ששכח ולא הכניס (דלתותיו) [תרגולותיו] לתוך ביתו ועלה לפעמי רגלים ומצא החותלות מקרקרות לפניהם. שוב

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד פרנקפורט דמיין 133 (כ"י ט)

מעשה באחד ששכח ולא הכניס כרי של חטים לתוך ביתו ועלה לפעמי רגלים וכשבא מצא אריות מקיפין את החטים. א"ר פנחס מעשה בשני אחים עשירים שהיו באשקלון והיו להם שני שכנים רעים מא"ה והיו אומרי' מתי אילין יהודאין סלקין למצלייא בירושלם ואנן עלין ומפקחין ביתהון ומחריבין להון מטא זמנא וסלקון זמן להם הב"ה ב' מלאכים כדמותן והיו נכנסין ויוצאין לתוך בתיהם מן דאתיין מירושלם פלגין ממה דאייתיו עמהון לכל מגריהון אמרון לון אן הויתון אמ' לון בירושלם אימתי סלקתון ביום פלן ואימתי אתיתון ביום פלן אמרין בריך אלההון דיהודאי דלא שבק יתהון אינון גובריאי סבירין אימתי יסקון אלין יהודאי למצלייא בירושלם ואנן מפקחין ביתהון ומחריבין להון זומין להון אלההון מלאכים בדמותהון דהוון נפקין ועללין לגו בתיהון בגין דאיתרחיצו ביה לקיים מה שנא' מה יפו פעמיך בנעלים כשנעלין .

<ז,ב,ב> א"ר חמא בר חנינא לשני פרגמטוסין שנכנסו למדינה והיה אחד מהם אומ' אם פותחין אנו שנינו כאחד במדינה אנו עושין אפרגמטיא במדינה אלא פתח אתה שבתך ואני שבתך. ר' חנינא בריה דר' אידי מה יפו פעמיך בנעל אין כתי' כאן אלא בנעלים שתי נעלים נעילה בפסח ונעילה בחג. אמ' הב"ה אתם נועלים בפני ביתי ואני נועל בפניכם בפסח. אתם נועלים בפני בחג. ואני פותח ומשיב הרוחות ומעלה עננים ומוריד גשמים ומפיח חמה ומגדל צמחים ומדשן פירות ועורך שלחן לבניו לכל אחד ואחד נותן צרכיו ולכל גויה וגויה די מחסורה ואני נועל בפניכם בפסח ואתם (295ב) יוצאין וקוצרין ודשין וזרין ועושין כל צרכיכם בשדה ומוצאין אותה מלאה ברכות. א"ר יהושע ב"ל ראויה היתה עצרת של חג שתהא רחוקה נ' יום כנגד העצרת של פסח אלא עצרת של חג ע"י שהם יוצאין מן הקיץ לחורף לית ביומיה דיזלין וייתון מלה"ד למלך שהיו לו בנות הרבה מהן נשואות במקום קרוב ומהן נשואות במקום רחוק יום אחד באו כלן לשאול שלום המלך אביהן. אמ' המלך אלו שנשאו במקום קרוב אית בעותא למיזל ולמיתי אלא עד היכן דכלהון אצלי הכא נעביד כלן חד יום טוב ונחדי עמן כך עצרת של פסח עד דאינון נפקין מהחורף לקיץ אמ' הב"ה אית ביומא למיזל ולמיתי אבל עצרת ע"י שהן יוצאין מן הקיץ לחורף ואבק הדרכים קשה וידות דרכים קשות לפי אינה רחוקה נ' יום אמ' הב"ה לית ביומא למזל ולמיתי אלא עד דאינון הכא נעביד כלן חד יום טוב ונחדי לפי משה מזהיר לישרי ואומ' להם ביום השמיני עצרת תהיה לכם הוי אומ' מה יפו פעמיך בנעלים

<ז,ב,ג> בת נדיב בתו של אברהם שנקרא נדיב הה"ד נדיבי עמים נאספו עם אלהי אברהם. (ק)[ח]מוקי ירכיך א"ר יוחנן כל חטטין ופרפקין שישראל מחטין ומתפרנקין בעולם הזה בזכות מילה שניתנה להם בין הירכים. א"ר חייא מה ראו חכמי ישראל לקבוע רופא חולי עמו ישראל בברכה שמינית כנגד המילה שניתנה בשמיני הה"ד בריתי היתה אתו החיים והשלום. כמו חולאים כמו חליים מתחת ידיה כמה תינוקות הנימולים ומתים תחת ידיה. א"ר יונתן מעשה שבאתי למדינת קטפוטיא והיתה שם אשה אחת והיתה יולדת בנים זכרים ונימולים מלה ראשון ומת. מלה ב' ומת מלה ג' ומת. ד' הביאתו לפני וראיתי בשרו ירוק נסתכלתי בבשרו ולא ראיתי בו דם ברית אמרו לי אנו מולין אותו

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד פרנקפורט דמיין 133 (כ"י ט)

אמרתי להם המתינו לו והניחו אותו עד שיבא לו דם ברית דתנינן תמן קטן החולה אין מלין אותו עד שיבריא והניחו אותו ונמצא הבן של חיים וקראו שמו נתן כשמו של ר' נתן הוי כמו חלאים למה חלאים ר' חוניא ורבנן ר' חוניא אמ' לחוליא (א296) של עמוד. ורבנן אמרי לחוליא של מרגז:יטון מאן עשאה ר' מנחמא אמ' מעשה אומנותו של הב"ה בעולם. א"ר שמואל בר נחמן למלך שהיה לו פרדס ונטע בו שורות שורות של אגוזים ותפוחים ורמונים ומסרן לבנו אמ' לו בני איני תובע ממך דבר אלא בשעה שהנטיעות הללו מבכרות תהא מביא לפני מהן ומטעימני כדי שאראה מעשה ידי ואשמח בך כך אמ' הב"ה לישראל בני איני תובע מכם דבר אלא כשילוד לאחד מכם בן בכור יהא מקדישו לשמי הה"ד קדש לי כל בכור וכשאתם עולין לפעמי רגלים תהיו מעלין אותו וכל זכרים שלכם להראות לפני לפי הזהיר משה רבי ע"ה לישר' שלש פעמים בשנה..

<ז,ג,א> שררן אגן הסהר. אלו סנהדרין. מה תינוק זה כל זמן שהוא במעי אמו אינו חי אלא טבורו פתוח כך ישראל אינן יכולין לעשות דבר חוץ מסנהדרין שלהם. אגן הסהר אדרא דאזהרא. אבון בר חסדאי אמ' אית אתרין דקרין וצווחין לזיהרא סיהרא. אל יחסר המזג. אל יחסרו סנהדרין מכ"ג. ד"א אל יחסר המזג אל יחסר סנהדרין שהן ממזגין את ההלכה כהיא דתנינן תמן מזוג ב' חלקים מים ואחד יין מייין השמן. אל יחסר המזג לא נחסר מזיגא דעלמי הה"ד יי רועי לא אחסר.

<ז,ג,ב> בטנך ערמת חטים זו תורת כהנים. מה כרס זה הלב מכאן והכרעים מכאן והוא באמצע כך תורת כהנים ב' ספרים מכאן וב' ספרים מכאן והוא באמצע. ערימת חטים ערמה של חטאים. סוגה בשושנים אלו ד"ת שהם רבים כשושנים כמה מצות ודקדוקין יש בתורת כהני' כמה קלים וחמורים פגולים ונותרות יש בתורת כהנים. א"ר לוי בנוהג שבעולם אדם נושא אשה בת ל' בת מ' מי שמוציא יציאותיו הוא בא להזקק לה והיא אומרת לו כשושנה אדומה ראיתי והוא פורש ממנה מיד מי גרם לו שיפרוש ממנה אי זה כותל או ברזל ביניהם או אי זה נחש נשכו אי זה עקרב עקצו שלא יקרב לה דברי תורה שהם כשושנה שנא' בה ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב. וכן מי שהביאו לו תמחוי של חתיכות אומרי' לו חלב נפל שם מושך ידו ואינו (ב296) טועם מי גרם לו שלא יטעום ד"ת שהם רכים כשושנה שכתב בה כל חלב וכל דם לא תאכלו

<ז,ג,ג> ד"א בטנך ערמת חטים והלא ערימת איסטרבולין יפה משל חטים אלא איפשי לעולם בלא איסטרבולין ואי איפשי לעולם בלא חטים. א"ר אידי מה חטה זו מסודקת כך ישראל סדוקא מילתא. ר' יוסי בר חנינא אומ' חטה זו סופגת כך ישראל סופגין נכסיהן של א"ה הה"ד ואכלת את כל העמים. וכת' חיל גוים תאכלו. א"ר שמעון בן לקיש מה חטים הללו פסולות אין נמדדות עמהם כך ישראל מחוטב עציך עד שואב מימך. א"ר יצחק מה חטים הללו כשהן יוצאין לזריעה אינם יוצאין אלא במנין וכ(נ:?) [ש]נכנסין מן הגורן נכנסין במנין כך כשירדו ישראל למצרים ירדו במנין וכשיצאו יצאו במנין. ר' חוניא

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד פרנקפורט דמיין 133 (כ"י ט)

אמ' על הדא דר' יצחק כשם שאין בעל הבית משגיח לא על משפלות של זבל ולא על משפלות של תבן ולא על הקש ולא על המוץ למה שאין נחשבים לכלום. כך אין הב"ה משגיח על א"ה למה שאינם כלום שנא' כל הגוים כאין נגדו ועל מי הוא משגיח על ישראל שנא' כי תשא את ראש בני ישראל. וכת' שאו את ראש כל עדת וכו' ר' מנחמא בש"ר אבון אמ' א"ה אין להם נטיעה ואין להם זריעה ואין להם שרש ושלתן בפסוק אחד אף בל נטעו אף בל זורעו. אף בל שורש בארץ גזעם. אבל ישראל יש להם נטיעה וזריעה שנא' וזרעתיה לי בארץ. ויש להם שרשים שנא' הבאים ישרש יעקב. משל התבן והמוץ היו מדיינין זה עם זה אומ' בשבילי נזרעה הש(ל)ד[ה]. וזה אומ' בשבילי נזרעה השדה. אמ' להם החטה המתינו לי עד שתבא הגורן ואנו יודעים בשל מי נזרעה השדה. בא הגורן יצא בעל הבית לזרותה הלך לו המוץ לרוח. נטל התבן ומשליכו לארץ. נטל את הקש ושורפו נטל את החטה ועשה אותם כרי היו כל העוברים רואין אותו ומנשקין אותו (כך)ה[ה]ד נשקו בר כך א"ה הללו אומרי' אנו ישראל ובשבילנו נברא העולם והללו אומרין אנו ישראל ובשבילנו נברא העולם אומרי' להם ישראל המתינו עד שיבא היום של הב"ה ואנו יודעים בשביל מי נברא העולם הה"ד (297א) כי הנה יום יי בא בוער כתנור וכת' תזרם ורוח תשאם וסערה תפיץ אותם ואתה תגיל ביי בקדוש ישראל תתהלל..

ז,ה,א <צאורך כמגדל השן כתי' וירץ עשו לקראתו ויחבקהו ויפול על צואריו וישקהו נקוד כלו. א"ר אלעזר כל מקום שאתה מוצא הכתב רבה על הנקודה אתה תפרש הכתב ומניח הנקודה. נקודה רבה על הכתב את מניח הכתב ומפרש הנקודה ברם הכא לא נקודה רבה על הכתב ולא כתב רבה על הנקודה אלא נקוד כלו מלמד שלא בא לנשקו אלא לנשכו ונעשה צוארו של יעקב אביי כעמוד של שיש וקהו עיניו של אותו רשע ונמסו כדונג אלא מה ת"ל ויבכו אלא זה בוכה על צוארו וזה בוכה על שניו. ר' אבהו בש"ר אלעזר מייתי לה מן הדא דכתי' וישמע פרעה את הדבר הזה ויבקש להרוג את משה ויברח משה מפני פרעה וכי יש לך אדם שיכול לברוח מן המלך אלא מלמד שהיה עומד ונידון באותו היום וחייבו להתיז את ראשו. אמר אביתר ניתזה החרב מצוארו של משה והתיזה צוארו של קוסטינר הרשע הה"ד כי אלהי אבי בעזרי ויצילני מחרב פרעה אותי הציל ולקוסטינר לא הציל. ר' אבון הוה קארי עליה צדיק מצרה נחלץ ויבא רשע תחתיו. אמ' ר' ברכיה כפר לצדיק רשע. בר קפרא אמ' מלמד שירד מלאך כדמות של משה ותפשו את המלאך והניח אותו וברח. ר' אבא בריה דר' פפי ור' יהושע דסכינין בש"ר לוי כל אסקולין של פרעה נעשו באותה שעה מהם אלמים מהם חרשין מהם סומין מהם חגרין. חגרין אומרין לאלמים היכן הוא משה ולא היו מדברין. ולסומין ולא היו רואין. ולחרשין ולא היו שומעין. ולחגרין ולא היו מהלכין. שנא' ויאמר יי אליו מי שם פה לאדם וגו'..

ז,ה,ב <עניך עניך ברכות בחשבון. עניך זו סנהדרין שהן עיני העדה המד"א ואם מעיני העדה וגו' רמ"ח איברים יש בו באדם וכלם הולכים אחר העינים כך ישראל אין יכולין לעשות

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד פרנקפורט דמיין 133 (כ"י ט)

דבר חוץ מסנהדרין שלהם. ברכות בחשבון מלין דחושבן לא מזכין ולא מחייבין. על שער בת רבים זו הלכה שיצאה מבית שער מרווחת לרבים (297ב) יהודה ברבי אמי לנטות אחרי רבים.

<ז,ה,ג> אפך כמגדל הלבנון זו ב"ה שנא' ההר הטוב הזה והלבנון. מה האף זה נתון בגבהו של אדם כך ב"ה נתון בגובהו של אדמה מה האף זה רוב תכשיטין תלויין בו כך כהונה ולוייה ומלכות תלויין מיעקב. רב טביומי אמי שמלבין עונותיהם של ישראל כשלג שנאמי אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו. רשב"י אומי על שם שכל לבבות שמחים בו יפה נוף משוש כל הארץ. ורבנין אמרי ע"ש והיו עיני ולבי שם כל הימים. צופה פני דמשק א"ר יוחנן עתידה ירושלם שתהא מגעת עד שערי דמשק שנא' משא דבר יי בארץ חדרך מהו חדרך ר' יהודה ור' נחמיה ר' יהודה אומי מקום הוא שנקרא חדרך א"ל ר' יוסי בן דורמסקית העבודה שאני מדמשק ויש שם מקום ששמו חדרך. ר' מנחמא אומי זה מלך המשיח שעתיד להדריך כל באי עולם בתשובה לפני הב"ה ודמשק מנוחתו. וכי דמשק מנוחתו והלא אין מנוחתו אלא ב"ה שנא' זאת מנוחתי עדי עד אלא עתידה ירושלם להיות מתרחבת מכל צדדיה עד שתהא מגעת לשערי דמשק וגליות מגיעות ובאות ונניחות תחתיה לקיים מה שנא' ודמשק מנוחתו ומה מתקיים ר' יוחנן אמי ונבנית עיר על תלה כתאנה זו שקצרה מלמטה ורחבה מלמעלה כך עתידה ירושלם להיות מתרחבת מכל צדדיה וגליות באות ונחות תחתיה לקיים מה שנא' כי ימין ושמאל תפרוצי. לאורך ולרוחב מנין ת"ל ממגדל חננאל עד יקבי המלך. ר' זכאי רבה אמי עד שמיא ויפיע עד למעלה מנין ת"ל ורחבה ונסבה למעלה לצלעות. תאני עתידה ירושלם להתרחב ולעלות ולהיותה מגעת עד כסא הכבוד עד שתאמר צר לי המקום. ר' יוסי בר ירמיה עדיין לא למדנו שבח ירושלם ומהיכן אתה למד שבחה מחומותיה שנא' ואני אהיה לה נאם יי חומת אש סביב..

<ז,ו,א> ראשך עליך ככרמל. אמי הב"ה לישראל ראשך עליך ככרמל. הרשים שבכם חביבין עלי כאליהו שעלה אל הר הכרמל שנא' ואליהו עלה אל ראש הכרמל וישם פניו בין ברכיו ולמה שם פניו בין יריכיו אלא אמי לפני הב"ה אם אין לנו זכות הבט לברית. (298א) ודלת ראשך כארגמן. אמי הב"ה הדלים והרשים שבכם חביבין עלי כדוד שנא' והיה הנכשל בכם כדוד. וי"א כדניאל דכתי' ביה והלבישו לדניאל ארגונא. מלך אסור ברהטים זה מלך מ"ה הב"ה דכתי' ביה יי מלך וכו' אסור ברהטים שאסר עצמו בשבועה שהוא משרה שכנינו בישראל. ברהטים של יעקב אבי. בזכות מי ר' אבא בר כהנא ור' לוי חד אמי בזכותו של אברהם שנא' בו ואל הבקר רץ אברהם. וחד אמי בזכות יעקב שכתו' בו ויצג את המקלות ברהטים א"ר ברכיה זה משה שנא' ויהי בישורון מלך. אמי הב"ה למשה מנתיך מלך על ישראל ודרכו של מלך להיות גוזר ואחרים מקיימים כך אתה גזור על ישראל והם מקיימים הה"ד צו את בני ישראל..

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד פרנקפורט דמיין 133 (כ"י ט)

<ז,א,א> **מה** יפית ומה נעמת. מה יפית במצות. ומה נעמת בגמילות חסדים. מה יפית במצות עשה. ומה נעמת במצות לא תעשה. אהבה בתענוגים זו ביתו של אברהם שהיה מתחטא על מלך סדום הה"ד ויאמר אברם אל מלך סדום הרימותי ידי אם מחוט ועד שרוך נעל. ד"א אהבה בתענוגים זה בתו של דניאל שהיה מתחטא על בלשאצר שנאי מתנתך לך להויין ונביזבנתך לאחרך הב. ר' אבא אמ' תמן הוינא צווחין לאיפרכא נבזבבתן. ר' ברכיה אמ' בזיזין בני בזיזין אתון. מתלא אמ' מן דיירות ולא מן דבזיז ליה..

<ז,ח,א> **זאת** קומתך דמתה לתמר. ר' חוניא בש"ר דוסתאי ב' יצרים ברא הב"ה בעולם יצר ע"ז ויצר זנות. יצר ע"ז כבר נעקר. ויצר זנות הוא קיים אמרו כל שהוא יכול לעמוד בזנות מעלה עליו הכתו' כאלו עומד בשתייהן. א"ר יהודה לחבר שהיו לו חברים חבר את הגדולה ומניח את הקטנה אמ' כל מי שהוא יכול לעמוד בזו מעלין עליו כאלו עמד בשתייהן כך נעקר יצר רע של ע"ז וכו' ואימתי נעקר יצר ע"ז ר' בניה אמ' אלו מרדכי ואסתר ורבנן אמרי אלו חנניה מישאל ועזריה מתיבין רבנן לרבי בניה וכי ע"י יחידי היה נעקר מתיב ר' בניה לרבנן וכי מרדכי ואסתר יחידי הוו. הדא מסייעא לר' בניה ר' תנחומי ור' מישאל כתי' שק ואפר יוצע לרבים רובם של אותו הדור זקנים היו. ודא מסייעא (ב298) לרבנן. ר' פנחס ור' חלקיה בש"ר שמואל ופלטו פליטיכם אותי אלו חנניה מישאל ועזריה שהיו פליטים מכבשן האש בגוים אשר שבו שם אין כתי' כאן אלא בגוים אשר נשבו שם. אמ' הב"ה לישראל אפרים מה לי עוד לעצבים אני עניתי ואשורנו מה לי ליצרה של ע"ז אני עניתי אני עוניתי לא אשורנו לא אמרנו לפניך שירה הוי אומ' אני הוא שכפפתי יצרה של ע"ז א"כ למה באו ישראל בספק בימי המן. רבנן ורשב"י. רבנן אמרי עד שעבדו ישראל ע"ז. ור' שמעון אומ' עד שאכלו תבשיל הגוים והלא לא אכלום אלא אנשי שושן בלבד הה"ד ובמלאת הימי האלה וכו' אמרו לו והלא כל ישראל ערבים זה לזה דכתי' וכשלו איש באחיו איש בעון אחיו אמ' להם אם כדעתכם אתם חייבתם את כל ישראל כלייה דכתי' (כי לא ענה מלבו אע"פ ויגה בני איש) זובח לאלהים יחרם אמ' להם לא עבדו בכל לבם דכתי' כי לא ענה מלבו אע"פ ויגה בני איש. העמידו עליהם אדם קשה ביותר לנסותם זה נבוכד נאצר ועמד והגא את מכתם. ר' ברכיה בש"ר לוי אמ' בשני מקומות פעלו ישראל לפני הב"ה פעלו בפיהם ולא פעלו בלבבם שנאי ויפתוהו בפיהם ובלשונם יכזבו לו ולבם לא נכון עמו. פעלו בלבבם ולא פעלו בפיהם שנאי כי לא ענה מלבו ויגה בני איש הביא עליהם איש שנאי איש צר ואויב המן הרע הזה. על דעתיה דרבנן עבדו ישראל ע"ז בימי נבוכד נאצר. ועל דעתיה דרשב"י לא עבדו ישראל ע"ז בימי נבוכד נאצר. על דעתיה דרבנן דעבדו ע"ז בימי נבוכד נאצר כיצד נבוכד נאצר העמיד צלם והפריש כ"ג מכל אומה ואומה וכ"ג מישראל. ועל דעת רשב"י שלא עבדו ע"ז כיצד העמיד צלם והפריש מכל אומה ואומה שלשי וחנ[ני]0[ני]? מישאל ועזריה שהיו שלשה מישראל עמדו ומיחו על עצמן ולא עבדו ע"ז. הלכו אצל דניאל אמרו לו רבי דניאל נבוכד נאצר העמיד צלם

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד פרנקפורט דמיין 133 (כ"י ט)

והעמיד מכל אומה ואומה שלשה שלשה ולנו הפריש מכל ישראל מה את אומי לכו וסגידו ליה או לא (א299) אמ' להם כבר מקובל אני מישעיה רבי חבי כמעט רגע עד יעבר זעם אמרין ליה מה את יהון אמרין הדין צלמא סגדין ליה כל אומה אמ' לון ומה אתון אמרין ליה אנן בעינן לשואה ביה פגם דניהוי תמן ולא נסגוד ליה בדיל דיהון אמרין הדין צלמא כל עלמא סגדין ליה לבד מישראל אמ' להם אי בדעתכם המתינו לי עד שאמלך בגבורה הה"ד ויבואו אלי אנשים מזקני ישראל וישבו לפני ומי היו זה חנניה מישאל ועזריה מבקשים ליתן נפשם על קדושת שמך מקיים את עליהון או לא אמ' ליה איני מקיים עליהון הה"ד בן אדם אמור אל זקני ישראל ואמרת אליהם כה אמר יי הלדרוש אותי אתם באים מאחר שגרמתם לי להחריב את ביתי ולשרוף היכלי ולגלות בני לבין האומות ואח"כ אתם באים לדורשני חי אני אם אדרש לכם נאם יי אלהים. באותה שעה בכה יחזקאל בכי גדול ואמ' וי לשונאי ישראל אבדה יהודה שלא נשתייר מיהודה אלא אלו בלבד שנא' ויהי בהם מבני יהודה דניאל חנניה מישאל ועזריה וזו תשובה באה להם והוה בכי ואזיל כיון דאתא אמרו ליה מה אמ' לך הב"ה אמ' להם אינו מתקיים עליכם אמרו לו בין מתקיים בין אינו מתקיים אנו נותנין נפשותינו על קדושת שמו. תדע לך שהוא כן שעד שלא באו אצל יחזקאל מה אמרו לנבוכד נאצר לא חשחין אנחנא על דנא פתגם להתבותך. הן איתא אלהא די אנחנא פלחין יכיל לשזבותנא לאחר שבאו אצל יחזקאל ושמעו התשובה אמרו והן לא ידיע להוי לך מלכא די לאלהך לא איתנא פלחין מאן דנפקין לגביה דיחזקאל נגלה הב"ה ליחזקאל ואמ' לו יחזקאל מה את סבור שאיני מתקיים עליהם מתקיים אני עליהם בודאי כה אמר אלהים עוד זאת אדרש לבית ישראל אלא שבוק ולא תימי' להון מידי שבק לון מהלכין על תום הה"ד הולך בתום ילך בטח מה עשו הלכו ופזרו עצמן בין האכלוסין והווא אמרי והא לא מצי ידיע להוי הדא דברייתא משתבעין ואמרין על (ב299) תלתא עמודין מתקיים עלמא אית דאמרי אברה' יצחק ויעק' אינון ואית דאמרי חנניה מישאל ועזריה.. זאת קומתך דמתה לתמר. מה תמר נגזרה עליה גזירה ולא נשרפה אף אלו נגזרה עליהם גזירה ולא נשרפו. כיצד נעשית להם האור ר' אלעז' ור' שמואל בר נחמני ר' אלעז' אומי כמין טלנס. ור' שמואל בר נחמני אומי כמין אות..

<ז,ט,א> אמרתי אעלה בתמר. אמרתי שאני מתעלה בכל האומות ואיני מתעלה אלא בכס. אחזה בסנסיניו כסנסינייה הדא תמרתא כד לא עבדא כלום לא פשיתא דהיא עבדא מן תלת אל בנין. אבוה דבר חסדאי אמ' באתרין צווחין לאלבנייא סנסינייה הה"ד באדין גובריא איליך כפיתו בסרבליהון. ר' חוניא ור' יודן אמ' בגויליהון. ור' חוניא אמ' בקומהון . א"ר אבדימי דמן חיפה ששה נסים נעשו באותו היום צף הכבשן ונשרף הכבשן ונשרפו ד' מלכיות ונעשה נבוכד נאצר אימקסרוס והפילה הרוח את הצלם. והחיה יחזקאל המתים שבבקעת דורא. צף הכבשן מנין א"ר יצחק מן הדא קרא אדין נבוכד נאצר תוה וקם בהתבהלה ענו ואמרין הא אנא חזי וגוי' ר' פנחס בש"ר ראובן אמ' באותה שעה ירד מיכאל

המלאך וסטרו על פיו א"ל רשע ליחה סרוחה בדאת לי חזור ויתבי מי לך חזור ויתבי מי
לך חזור ויתבי עילוי ענה נבוכד נאצר ואמר בריך אלההון דשדרך מישך ועבד נגו די שליח
בריה אין כתי' כאן אלא די שלח מלאכיה א"ר ראובן פריטין משלו היה. נפרץ הכבשן מנין
דכתי' באדין קריב נבוכד נאצר לתרע אתון נורא יקידתא וגו'. שנשרפו ד' מלכיות מנין
א"ר יצחק אדר גזיא גדבריא דתבריא תפתיא אדרגזיא איפרכיאי. גדבריא איסטרטוטי.
דתבריא איסקוליקוקי. הוא קורא להם דתבריא שהם שוברין את הדברים. תפתיא ולמה
קורא אותן תפתיא שמפתין יצר הרע לזנות. אין לי אלא אלו מנין לרבות דוכוסין
ואגדיקין והגמונים ת"ל וכל שלטוני מדינתא אין לי אלא בירידתן בעלייתן מנין דכתי'
ומתכנשין אחשדרפניא סגניא ופחותא ר' אחא (א300) אמ' אלו הארכונות שהן פונין דין
לכל צד. ורבנן אמרי שמהדרין פנים ופנים. סגניא סכולוטיטי. ופחותא קאטניקי. והדברי
מלכא קשישי ואיסטרולוגי מלכא. ונעשה נבוכד נאצר אימקרוס מנין א"ר יצחק מן ההוא
דאמ' בפומיה אתיא ותמהיא די עבד עמי אלה שמיא עמי עבד בגופי עבד. הפילה הרוח את
הצלם מנין א"ר יצחק מן הדא קרא כרע בל קורס נבו. החיה יחזקאל את המתים מנין
א"ר יצחק מן הדא קרא מארבע רוחות בואי הרוח. א"ר יצחק אותה הרוח שהפילה את
הצלם היא הרוח שהחיה את המתים. א"ר אלעזר אותו היום שבת ויום הכפורים היה.
ורבנין אמרי כמה הוה נבוכד נאצר מפתהו לדניאל ואומ' לו לית את סגיד לצלמא דלי
דליה ממשא. א"ל את חמי מהו ואת גרמך את סגיד מה עשה אותו רשע נטל ציצו של כהן
גדול ונתנו לתוך פיו וכנס כל מיני זמרא והיו מקלסין קדמוהי והוא אומ' אנכי יי אלהיך
כיון דחמא דניאל כך א"ל לית את יהיב לי רשותא למיסק ולמנשק הדין צלמא על פומיה.
ולמה על פומיה א"ל דהוא טעים משתעי מיד נתן לו רשות וסלק מן סלק משתבע לציצא
וא"ל ב"ו אני ושלוחו של הב"ה אני והזהר שלא יתחלל שם שמים בך וגוזר אני עליך
שתבא אחרי בא לנשקו והוציא את בלעו מתוך פיו. מן דנחת מתכנשין כל זני זמרא והו
מקלסין קדמוהי ולא הוה עביד כלום באותה שעה הפילה הרוח את הצלם כיון שראו א"ה
נסים וגבורות שעשה הב"ה עם חנניה מישאל ועזריה הו נסבין טעותיהון ומכבדין יתהון
ועבדין להון זוגין פעמונים זוגין ותלאן יתהון בכליהון ובחמריהון והו מקרקרין בהון והו
אמרין אתון חמאן למאן הויתון סגדין לקיים מה שנא' היו עצביהם לחיה ולבהמה.. ויהיו
נא שדיך כאשכלות הגפן זה פרץ וזרח מה פרץ וזרח נגזרה עליהם גזירת שריפה ולא נשרפו
אוף אלו נגזרה עליהם גזירת שריפה ולא נשרפו. וריח אפך כתפוחים א"ר אלעז' מאחר
שכתב בהם וריח נור לא עדת בהון ואת אמרת וריח אפך כתפוחים ולמה היה דומה ריחו
לריח שדה של תפוחים שנא' ריח בני כריח שדה אשר ברכו יי .. (א300)

<ז,י,א> **וחכך** כיון הטוב. א"ר יוחנן באותה שעה קרא הב"ה למ"ה כלם ואמ' להם רדו
ונשקו שפתותיהם של אבותיכם של אלו שכשם שפעלו הם לפני באש כך פעלו בנייהם לפני
באש. ר' עזריה בש"ר יהודה בר' סימון באותה שעה קרא הב"ה למ"ה רדו נשקו

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד פרנקפורט דמיין 133 (כ"י ט)

שפתותיה של אלו לא קבלו תורתני בסיני הייתי נעשה להם בעל דבב לאלו שהם ישנים במערת המכפלה. א"ר יוחנן בן תורה שמת שפתותיו רוחצות עליו בקבר מ"ט דובב שפתי ישנים. שמואל אמ' כזמר זה של ענבים שהוא זב מאליו. ר' סימון אמ' כהדין דשאתי חמר עתיק אע"ג דהוא שאתי ליה טעמא וריחא בפומיה..

ז,יא,א <אני לדודי ודודי לי ועלי תשוקתו. שלשה שוקין הן אין שוקן של ישראל אלא באביהם שבשמים. אין שוקה של אשה אלא בבעלה שנא' ואל אישך תשוקתך. אין שוקו של יצר הרע אלא בקין וחבורתן שנא' ואלכך תשוקתו. ר' יהושע ב"ר אחא אומ' אין שוקן של גשמים אלא בארץ שנא' פקדת הארץ ותשוקקיה וגו'. רבת תעשרנה אם זכית תעשרנה ואם לא תעשרנה שתעשה לך אחד מעשרה. ד"א ועלי תשוקתו תשים אנו ואע"ף שתשים אנו אנו מקוים ומצפים לישועתו של הב"ה בכל יום ומיחדים שמו בכל יום פעמים שמע ישראל וגו'..

ז,יב,א <לכה דודי נצא השדה. רוח הקדש צווחת ואומרת נצא ונטייל בדימוסין של עולם. נלינה בכפרים בכופרים שבו אלו כומרי א"ה שכפרו בהב"ה.

ז,יג,א <נשכימה לכרמים אלו ישראל שנא' כי כרם יי צבאות בית ישראל. נראה אם פרחה הגפן זו ק"ש. פתח הסמדר אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות. הנצו הרמונים אלו התינוקות שיושבין ועוסקין בתורה שם אתן את דודי לך שם אני נותן הצדיקים והצדיקות והנביאים והנביאות שעמדו ממני..

ז,יד,א <הדודאים נתנו ריח. אלו עלמי ישראל שלא טעמו טעם חטא. ועל פתחינו כל מגדים אלו בנות ישראל שדבקו בבעליהן ולא ידעו אדם אחר. ד"א הדודאים נתנו ריח. ר' יודן ור' לוי ר' יודן אמ' בוא וראה כמה הם חביבין הדודאים לפני מי שאמ' והיה העולם שבשכר הדודאים הללו עמדו שני (301א) שבטי גדולי מסויימים שבטו של יששכר ושבטו של זבולון שנא' ויבא יעקב מן השדה בערב וגו'. ר' אלעזר ור' שמואל בר נחמן ר' אלעז' אומ' זו הפסידה וזו הפסידה זו נשתכרה וזו נשתכרה. לאה הפסיד' דודאים ונשתכרה שבטי וקבורה. ורחל נשתכרה דודאים והפסידה שבטי וקבורה. ר' שמואל בר נחמן זו הפסידה וזו הפסידה זו נשתכרה וזו נשתכרה. לאה נשתכרה שבטי הפסידה הבכורה. ורחל נשתכרה דודאי והבכורה והפסידה השבטי. א"ר לוי כתי' כה הראני יי והנה שני דודאים תאנים הדוד האחד תאנים טובות מאד זה גלות של יכנהו. והדוד האחד תאנים רעות מאד זה גלות של צדקיהו לא עשה תשובה ת"ל הדודאים נתנו ריח הדודאים הטובות נתנו ריח. ועל פתחינו כל מגדים. דבי ר' שילא אמ' לאשה כשרה שהניח לה בעלה מעט חפצים ומעט יציאות כיון שבא בעלה אמ' לו ראה מה הנחתי לך ומה סיגלתי לך ומה

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד פרנקפורט דמיין 133 (כ"י ט)

הוספתי לך עליהם. ורבנן אמרי למלך שהיה לו פרדס ונתנו לאריס מה עשה אותו האריס מלאו כלכלות של תאני מפירותיו של פרדס ונתנם לפתח הפרדס כשהיה המלך עובר וראה כל השבח הזה בפתח הפרדס שלו שמח כך בדורות הראשונים אנשי כנסת הגדולה הלל ושמאי ור"ג. בדורות האחרונים רבן יוחנן בן זכאי ור' אליעזר ור' יהושע ור' מאיר ור' עקיבא. ותלמידיהון עאכ"ו ועליהם הוא אומ' חדשים גם ישנים דודי צפנתי לך. א"ר אבא בר כהנא אמ' הב"ה לישראל אתם צופנים לי ואני צופן לכם. אתם צופנים לי מצות ומעשים טובים ואני צופן לכם אוצרות מלאים מכל הטובות שבעולם א"ר אבא בר כהנא אלא דידיה אינון (ס)גיין מן דידן דכת' מה רב טובך אשר צפנת ליראיך..

<ח,א,א> מי יתנד כא חלי. כאי זה אח כקין להבל. קין הרג להבל שנא' ויקם קין להבל אחיו ויהרגהו. ואלא כישמעאל ליצחק ישמעאל שונא ליצחק. אלא כעשו ליעקב כתי' וישטום עשו את יעקב. אלא כאחי יוסף ליוסף שונאים היו אותו שנא' ולא יכלו דברו לשלום כאי זה אח יונק שדי אמי הוי כיוסף לבנימן שאהבו בלבו (ב301) שנא' וירא יוסף אתם את בנימן. אמצאך בחוץ אשקך. חוץ זה מדבר שהוא חוץ ליישוב. אשקך כשני אחים שנשקו זה לזה משה ואהרן שנא' ויפגשהו בהר האלהים וישק לו. גם לא יבוזו לי א"ר פנחס מעשה בבי' אחים שהיה אחד במירון ואחד בגוש חלב. נפלה דליקה בבית זה שהיה במידון ובאת אחותו מגוש חלב התחילה מגפפתו ומנשקתו ואומרת ליה דא מבריא לי דהוה אחי באננקו ונתפלט ממנה.

<ח,ב,א> אנהגך אנהגך מן העליונים לתחתונים. אביאך אל בית אמי. זה סיני. א"ר אחא למה קורין לסיני בית אמי שמשם נעשו ישראל כתינוק בן יומו. תלמדני מצות ומעשים טובים. אשקך מיין הרקח אלו משניות גדולות כגון משנתו של ר' חייא רבא ומשנתו של ר' אושעיא ובר קפרא. ומשנת ר' עקיבא. מעסיס רמונים אלו אגדות שטעמן כרמון. ד"א אשקך מיין הרקח זה התלמוד שמפוטם במשניות כרקח מעסיס רמונים אלו בגדי כהונה גדולה כד"א פעמון זהב ורמון.

<ח,ה,א> מי זאת עולה מן המדבר עילויה מן המדבר סילוק' מן המדבר. מיתת' מן המדבר המד"א במדבר הזה יתמו ושם ימותו. מתרפקת על דודה א"ר יוחנן שהיא מונחת פרקי תורה ופרקי מלכות לעתיד לבא. תחת התפוח עוררתיך. דרש פליטון איש רומי נתלש הר סיני ונערב בשמי מרום והיו ישר' נתוני' תחתיו שני' ותקרבו ותעמדון תחת ההר. ד"א תחת התפוח ולמה לא באגוז ואילן אחר. אלא כל אילנות דרכם שמוציאין עליהן ואח"כ פירותיהן ותפוח זה מוציא פירותיו תחלה ואח"כ עליו כך הקדימו ישר' עשייה לשמיעה אמ' הב"ה אם אתם מקבלין עליכם תורת' מוטב ואם לאו הריני כובש עליכם הר זה והורג

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד פרנקפורט דמיין 133 (כ"י ט)

אתכם. שמה חבלתך אמך. מהו שמה חבלתך אמך. א"ר ברכיה לא' שהיה הולך במקום סכנה וניצל פגע ביה חבריה א"ל בההוא אתרא דסכנתא עברת כדון ילדתך אמך כמה צערא עברה עליך וכדון אתקרית צדיק חדתא. א"ר אבא בר כהנא שמה סבלה ושמה חובלה. שמה חבלה בשעה שאמרו נעשה ונשמע. חובלה בשעה שאמרו לעגל אלה אלהיך. וחובלו נתמשכנו. תאני רשב"י זיין שנתן להם בחורב שם המפורש היה חקוק עליו וכשחטאו נוטל מהם (א302) ר' איבו ורבנן ר' איבו אומי מאיליו היה נקלף ורבנן אמרי מלאך היה יורד ומקלפו. א"ר שמעון בן חלפתא עלובה כלה שמקלקלת בתוך חופתה א"ר יוחנן איבדו עצה טובה שניתנה להם בסיני ואין עצה אלא תורה. ר' יהושע דסכינין בש"ר לוי כתו' ובחורב הקצפתם את יי. אמ' הב"ה באתי לברך אתכם ומצאתי חיככם נקוב שאינו מחזיק ברכה ואין נקוב אלא פריעה הה"ד ותפרעו כל עצתי. ר' לוי אמ' עשיתם להב"ה כאלו מתאבל עליכם אית אתרין דצווחין לבית אבילא בי קציפא..

<ח,ו,א> שימני כחותם. א"ר מאיר אמרו ישראל לפני הב"ה רבש"ע מה שחשבת לעשות בנו עשה דא"ר יוחנן בש"ר אליעז' בנו של ר' יוסי הגלילי בשעה שעמדו ישר' לפני הר סיני ואמרו כל אשר דבר יי נעשה ונשמע באותה שעה קרא הב"ה למלאך המות ואמ' לו אע"פ שמניתיך ספקלטורמיטוטור על על בריותי אין לך עסק באומה זו הה"ד ויהי כשומעכם את הקול מתוך (האש) החשך. וכי יש חשך למעלה והכתי' ונהורא עמיה שרי ומהו מתוך החשך זה מלאך המות שקרוי חשך וכתו' והלוחות מעשה אלהים המה וגו' חרות על הלוחות אל תקרי חרות אלא חירות. ר' יהודה ור' נחמיה ורבנן. ר' יהודה אומ' חירות ממלאך המות. ר' נחמיה אומ' חירות מן המלכיות. ורבנן אמרי חירות מן הייסורין.

<ח,ו,ב> ד"א שימני כחותם על לבך. ר' ברכיה אומ' זו ק"ש שנא' והיו הדברים וגו' על לבך. כחותם על זרועך אלו התפילין כד"א וקשרתם לאות על ידיך. א"ר מאיר שימני כחותם על לבך ליהויכין דא"ר לוי נשבע הב"ה שבועה שהוא נותן מלכות בית דוד מידו הה"ד חי אני נאם יי אלהים כי אם יהיה כניהו בן יהויקים מלך יהודה חותם על יד ימיני כי משם אנתקנך. א"ר חנינא בר' יצחק משם אני נותק מלכות בית דוד. אנתקך אין כתי' כאן אלא אנתקנך. א"ר זעירא אנא שמעית קלא דר' יצחק יתיב ודריש הדא מילה ולית אנא ידע מה היא. א"ל ר' אחא אריכא הה"ד כתבו את האיש הזה ערירי גבר לא יצלח בימיו. בימיו אננו מצליח אבל בימי בנו מצליח דכתי' ביום ההוא נאם יי אקחך זרובבל בן שאלתיאל עבדי ושמתוך כחותם על יד ימיני. (ב302) אמ' גדולה כחה של תשובה שמבטלת את הגזירה ומבטלת השבועה. מבטלת השבועה מנין שנא' חי אני נאם יי כי אם ביום ההוא אקחך זרובבל וגו' וכתו' ובני יכניה אסיר בנו שאלתיאל בנו. אסיר ר' תנחום בר' ירמיה אמ' שהיה חבוש בבית האסורין. שאלתיאל שממנו הושתלה מלכות בית דוד. ד"א שאסר הב"ה את עצמו בשבועה. שאלתיאל ששאל לבית דין של מעלה והתירו לו את נדרו. מבטלת הגזרה מנין שנא' כתבו את האיש הזה ערירי.

<ח,ו,ג> א"ר איבו ב' דברי' שאלו ישראל מלפני הב"ה ולא שאלו כהוגן עמדו הנביאי' ותיקנום על ידיהם ישרי' שאלו ויבא כגשם לנו וכמלקוש יורה ארץ. אמרו להם הנביאי' לא שאלתם כהוגן שהגשמי' הללו טרחותיה' לעולם יוצאי דרכים מצרים בהם. פורשי ימים מצרים בהם טחי גגות מצרים בהם דורכי גתות מצרים בהם ואתם אומרי' ויבא כגשם לנו. עמדו הנביאי' ותקנום אהיה כטל לישראל. ועוד אמרו ישרי' לפני הב"ה רבשיע שימני כחותם על לבך. אמרו להם הנביאי' לא שאלתם כהוגן שהלב פעמים נראה פעמים אינו נראה ואין חותמן נראה ואי זהו כהוגן והיית עטרת תפארת ביד יי'. ר' שמואל בש"ר לוי אמ' לא אתם ולא נביאי' ש(ל)א[ל]ו כהוגן שמלך ב"ו עובר ועטרת נובלת מעל ראשו וצניף מלוכה מעליה ואי זהו כהוגן הן על כפים חקותיך חומותיך נגדי תמיד כשם שאי איפשי לאדם לשכח כפות רגליו כך גם אלה תשכחנה ואנכי לא אשכחך..

<ח,ו,ד> **כי** עזה כמות אהבה עזה אהבה כמות שהב"ה אוהב אתכם שנא' אהבתי אתכם אמר יי'. קשה כשאל קנאה. בשעה שמקנאים אותי בע"ז שלהם שנא' יקניאוהו בזרים. ד"א כי עזה כמות אהבה. אהבה שאהב יצחק את עשו שנא' ויאהב יצחק את עשו. קשה כשאל קנאה שקנא עשו את יעקב הה"ד וישטום עשו את יעקב. ד"א כי עזה כמות אהבה. אהבה שאהב יעק' ליוסף שנא' וישראל אהב את יוסף. קשה כשאל קנאה שקנאו בו אחיו שנא' ויקנאו בו אחיו. ד"א כי עזה כמות אהבה שאהב יונתן את דוד הה"ד ויאהב יהונתן את דוד. קשה כשאל קנאה שקנא שאול לדוד שנא' ויהי שאול עויין את דוד. ד"א כי עזה כמות אהבה שאהב האיש לאשתו (303א) שנא' ראה חיים עם אשה אשר אהבת. קשה כשאל קנאה שמקנא לה ואומ' לה אל תדברי עם איש פלוי והלכה ודברה עמו מיד ועבר עליו רוח קנאה וקנא את אשתו. ד"א כי עזה כמות אהבה שאהבו דורו של שמד להב"ה שנא' כי עליך הורגנו כל היום. קשה כשאל קנאה שעתידי הב"ה לקנא לציון שנא' וקנאתי לירושלם ולציון קנאה גדולה. רשפיה רשפי אש שלהבת יה. ר' ברכיה אמ' האש של מעלה לא האש מכבה למים ולא המים מכבין לאש..

<ח,ז,א> **מים** רבים לא יוכלו לכבות את האהבה. מים רבים אלו א"ה שנא' הוי המון עמים רבים וגוי' לא יוכלו לכבות את האהבה שאהב הב"ה את ישרי' שנא' אהבתי אתכם וגוי' ונהרות לא ישטפוהו אלו א"ה שנא' ביום ההוא יגלח יי' בתער השכירה בעברי נהר וגוי' וכת'י הנה יי' מעלה עליהם את מי הנהר וכו' אם (א) יתן איש את כל הון ביתו אם פותחין הם א"ה את תסבריות שלהם ונותנין את כל ממונם בדבר אחד מן התורה אינו מתכפר בידם לעולם. ד"א אם יתן איש את כל הון ביתו אם פותחין א"ה כל תסבריות שבעולם ונותנין כל ממונם בדמיו של ר' עקיבא וחביריו אינו מתכפר בידם לעולם. בוז יבוזו לו. ר' יוחנן הוה מטייל מטבריא לצפורי והוה ר' חייא בר אבא סמיך ליה. מטון חד בית (כרם) ח(ל)ק[ל]א א"ר יוחנן הדין חקלא הוה דידי וזבינתיה (מ) למלעי באוריתא. מטון חד בית כרם א"ר יוחנן הדין בית כרמא הוה דידי וזבינתיה למלעי באוריית' מטון חד בית זיתא

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד פרנקפורט דמיין 133 (כ"י ט)

ואמ' כמו כן. שארי ר' חייא בר אבא בכי א"ל מה את בכי א"ל בכי אנא דלא שבקת לסיבותך כלום. א"ל(ת)ל] חייא ברי וקלה זו בעיניך מה שעשיתי שמכרתי מה שניתן לשש' ימים שנא' כי ששת ימים עשה יי וגו' וקניתי דבר שניתן למ' יום שנא' והי שם עם יי ארבעים יום וארבעים לילה. כד דמך ר' יוחנן היה דורו אומ' עליו אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה שאהב ר' יוחנן את התורה בוז יבוזו לו. כד דמך ר' אושעיא איש טבריא ראו מטתו פורח באויר והיה דורו קורא עליו אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה וגו'..

<ח,ח,א> **אחות** לנו קטנה ושדים אין לה. אלו ישראל. ר' עזריה (ב303) בש"ר יהודה ברי סימון אמ' לעתיד לבא עתידין כל שרי א"ה באין ומקטרגי ישר' לפני הב"ה ואומרי רבש"ע אלו עובדי ע"ז ואלו עובדי ע"ז אלו גלו עריו' ואלו גלו עריות אלו שפכו דמים ואלו שפכו דמים מפני מה אלו יורדין לגיהנם ואלו אינם יורדין אומ' להם הב"ה אחות לנו קטנה מה קטן זה כל מה (ע)ש[עושה אין ממחין בידו למה שהוא קטן כך כל מה שישראל מתפלגין כל ימות השנה בעונות בא יום הכפורי' ומכפר עליה' שנא' כי ביום הזה יכפר עליכם.

<ח,ח,ב> ר' ברכיה פתר קריה באברה' אבי' אחות לנו קטנה זה אברה' שנא' אחד היה אברהם וירש את הארץ ואיחה את כל באי עולם לפני הב"ה. בר קפרא אמ' כאדם שהוא ממחה בקערה קטנה עד שהוא קטן היה עסוק במצות ובמעשי' טובים. מה נעשה לאחותנו ביום שידובר בה. ביום שגזר נמרוד הרשע וצוה להשליכו בכבשן האש. אם חומה היא זה אברהם אמ' הב"ה אם מעמיד הוא דברים כחומה נבנה עליה טירת כסף נצילו ונבנה אותו בעולם. ואם דלת היא נצור עליה לוח ארז. אם דל הוא ממצות ומשלשל מעשיו נצור עליה לוח ארז מה צורה זו אינה מתקיימת אלא לשעה אחת כך איני מתקיים עליו אלא לשעה אחת.

<ח,י,א> אני חומה. אמ' אברה' לפני הב"ה אני חומה מעמיד מעשי' טובים כחומה. ושדים כמגדלות שאני עתיד להעמיד בתים וחבורות של צדיקים כיוצא בי בעולמך. כמוצאת שלום א"ל הב"ה כשם שירדת לכבשן האש ויצאת בשלום כך אני מוציאך בשלום <ח,י,ב> הה"ד אני יי אשר הוצאתיך מאור כשדים. ר' יוחנן פתר קרא בסדום. אחות לנו קטנה זו סדום הה"ד ואחותך הגדולה שומרון וגו'. ושדים אין לה שלא הניקה מצות ומעשים טובים. מה נעשה לאחותנו ביום שגזרו ב"ד של מעלה והסכימו שתשרף באש שנא' ויי המטיר על סדום וכו' אם חומה היא אלו ישראל אמ' הב"ה אם מעמידים הם ישראל מעשיהם כחומה נבנה עליהם ונצילים. ואם דלת היא אם מיטלטלין בדבריהם כדלת זו נצור עליה לוח ארז מה צורה זו אינה מתקיימת אלא לשעה כך איני מתקיים עליה' אלא לשעה. אני חומה אמרו ישראל לפני הב"ה אני חומה ואעמיד מצות (א304) ומעשי' טובים כחומה. ושדי כמגדלות שאנו עתידין להעמיד כתות כתות של צדיקי' כיוצא

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד פרנקפורט דמיין 133 (כ"י ט)

בנו בעולמך. אז הייתי בעיניו כמוצאת שלום לפי שהיו כל א"ה מונין את ישראל ואומרי' א"כ למה הגלה אתכם מארצו ולמה החריב את המקדש וישראל היו משיבין להם אנו דומין לבת מלכ' שהלכה לעשות רגל רדופים לבית אביה סוף שחוזרת לביתה לשלום. ד"א אם חומה היא חנניה מישאל ועזריה אמ' הב"ה אם מעמידן הם חנניה מישאל ועזריה מעשיה' נבנה עליהם העולם ונצילם. ואם דלת היא ואם מיטלטלין הם מעשיהן כדלת זו נצור עליה לוח ארז מה צורה זו אינה מתקיימת אלא לשעה כך איני מתקיים עליהם אלא לשעה. אמרו לפני הב"ה אנו חומה ואנו מעמידן מצות ומעשים טובים כחומה. ושדי כמגדלות עתידין אנו להעמיד חבורות של צדיקי' כיוצא בנו בעולמך. אז הייתי בעיניו כמוצאת שלום אמ' להם הב"ה כשם שירדתם לכבשן האש בשלום כך אני מוציא אתכם משם בשלום הה"ד באדין נפקין שדרך מישך ועבד נגו מגו נורא.

ח,יג > רבנין פתרי קרא בעולי הגולה. אחות לנו קטנה אלו עולי הגולה קטנה שהיו דלים באכלוסין. ושדים אין לה אלו ה' דברים שהיה בית האחרון חסר מן הראשון ואלו הן אש ושמן המשחה ורוח הקדש ואורים ותומים הה"ד וארצה בו ואכבדה ואכבד כתי' חסר ה"א מה נעשה לאחותנו ביום שגזר כורש די עבר פרת עבר דלא עבר לא יעבור. אם חומה היא אלו ישראל העלו חומה מבבל לא חרב ב"ה בההיא פעם שנייה. ר' זעירא שמע לר' דהוה דריש אם חומה היא אלו עלו חומה מן הגולה לא חרב ב"ה פעם שנייה. ואם דלת היא וגו' מה צורה זו אע"ף שמשטטשת מקומה לא עכר כך אע"ף שבט' באב חרב ב"ה לא בטלו ישראל פעמי רגלים שלהם שלש פעמים בשנה. אם חומה א"ר איבו אמ' הב"ה עתיד אני לעשות ישראל סניגור בין האומות ואי זה זה בת קול הה"ד לולי יי צבאות הותיר לנו שריד. תאנא משמתו נביאים אחרונים חגי זכריה ומלאכי פסקה רוח הקדש מישראל אעפ"כ היו משתמשין בבת קול שנמנו חכמים בעליית בית (304ב) נרייא ביריחו יצתה בת קול ואמרה להם אדם אי' יש ביניכם שהוא ראוי לרוח הקדש אלא שאין דורו ראוי לכך נתנו עיניהם בהלל הזקן וכשמת היו אומרי' עליו הוי עניו הוי חסיד תלמידו של עזרא. שוב מעשה שנמנו חכמי ישראל בכרם ביבנה וכי בכרם היו אלא זו סנהדרין שעשויה שורות שורות מחנות מחנות דגלים דגלים כמטעה של כרם יצתה בת קול ואמרה להם אדם אי' יש ביניכם שהוא ראוי לרוח הקדש אלא שאין דורו ראוי לכך נתנו עיניהם בשמואל הקטן וכשמת אמרו עליו הוי עניו הוי חסיד תלמידו של הלל הזקן. אף הוא אמר שלשה דברי' בשעת מיתתו שמעון וישמעל לחרבא ושאר חברוהי לקטלא ושאר עמא לביזא ועקאן סגיאין עתידין למיתי על עלמא ובלשון ארמי אמרן ואף על ר' יהודה בן בבא התקינו שיהו אומרין עליו הוי עניו הוי חסיד תלמידו של שמואל אלא שנרפה לו השעה שאין מספידין על הרוגי מלכות. מעשה ששמע שמעון הצדיק בת קול יוצאה מבית קדש הקדשים ואמרה בטילת עיבידתא דאשנאה למחרב כלא ונה(ג?)[ר]ג גויס ולוקיס ובטלו גזירותיו ובלשון ארמי שמען. מעשה ששמע יוחנן כהן גדול בת קול יוצאה מבית קדש הקדשי' ואמרה נצחו טלייא דאזלו לאגחא קרבא באנטוכיא וכ(ת)בו אותו היום ואותה שעה והיה כן ואותו היום נצחו. ר' חוניא בש"ר ראובן אמ' מלך במדינה צועקים ולאן הוא עושה אין מלך

במדינה איקונין שלו שם אלא שאין איקונין עושי מה שהמלך עושה. ר' יוחנן אמר ונתן יי לך שם לב רגז ונתן ועלתה עמהם. ר' שמואל אמר שם לב רגז וכיון שעלו נתרפאו. ריש לקין אמר כד הוה חמי להון מצמתין בשוקא הוה אמר להון בררו גרמיכון אמר להם בעלייתכם לא עשיתם חומה וכאן באתם להעשות חומה. ר' יונה כד הוה חמי להון הוה מקנטר להון ימאסם אלהי. א"ר אבא בר כהנא אם ראית ספסלין מלאין בבלאין מבארץ ישראל צפה למלך המשיח מה טעם פרש רשת לרגלי. תני רשב"י. אם ראית סוס פרסי קשור בקברי ישראל צפה לרגלי מלך המשיח מה טעם והיה זה שלום וגו'. שבעה (א305) רועים וחי נסיכי אדם ואלו הם ז' רועים דוד באמצע. אדם שת מתושלח מימינו. אברהם יצחק יעקב ומשה משמאלו. ויצחק היכן הלך ישב לפתחה של גיהנם להציל בניו מדינה של גיהנם. שמונה נסיכי אדם אלו הן. ישי שאול ושמואל עמוס צפניה חזקיהו אליהו מלך המשיח..

ח,יא,א <כרם> היה לשלמה אלו ישראל שנא' כי כרם יי צבאות בית ישראל. לשלמה למלך שהשלום שלו. בבעל המון. המון שהמו אחרי הבעל המד"א ויעבדו את הבעלים ואת העשתרות לפי בא עליהם המונות העמיד להם משמרות. איש יביא בפריו אלף כסף הביא איש על פריו ומצא בו אלף צדיקי' גמורי' בתורה ובמעשי' טובים. ד"א כרם זו ארץ ישראל שנא' ואביא אתכם אל ארץ הכרמל. ארץ אשר יי אלהיך דורש אותה. למלך שלמה למלך שהשלום שלו. בבעל המון שהמו אחרי הבעל לפי באו עליהם המוניות המוניות מלכותא הה"ד וארא בשלל. ר' חונא בר יצחק אמר פרפרא בבלאה מה בבל עבדא הכא. תני רשב"י מלך בבל היה וקנה ביריחו והיה זה משלח לזה דורוניות הדא אמר כל מלך שלא היה לו קנון ביריחו לא היה תופס בעצמו שהוא מלך. נתן את הכרם לנוטרים זה נבוכד נאצר איש יביא בפריו אלף כסף הביא איש בפריו וליקט מהם אלף צדיקים גמורי' שלמים בתורה ובמעשי' טובים הה"ד החרש והמסגר אלף ורבנן אמרי זה וזה אלף.

ח,יא,ב <ד"א כרם אלו סנהדרין דתנינן תמן ג' דברים העיד ר' ישמעאל לפני חכמי בכרם שביבנה וקבלו דבריו וכי בכרם היו יושבין אלא זו סנהדרין שעשויה שורות שורות ככרם. למלך שלמה שה(ל)ש[לום] שלו. בבעל המון שהמו אחרי הבעל לפי באו עליה' המוני מלכים הה"ד מלכי צבאות ידודון ידודון. ר' יודן בש"ר אויא מ[א]לכי צבאות אין כתי' כאן אלא מלכי מלכיהון דמלאכיא אפי' מיכאל ואפי' גבריאל. ידודון ידודון ר' יהודה בר סימון אמר ידודון בהליכה ידודון בחזרה. ר' זעירא אמר לשון ריצה המד"א למה זה אתה רץ בני. מהו ונות בית תחלק שלל הנוה שבבית זו התורה ואת נותן לה והיא מחלקה שלל. הנוה שבבית זה משה שנא' בכל ביתי נאמן הוא ואת נותנה והוא מחלקה לתחתונים. ר' פנחס ור' אחא כתי' אשר תנה הודך על השמים תנה הודך (ב305) אין כתי' כאן אלא אשר תנה הודך ישר הוי שתהא תורתך בשמים אמר לון לאו לבית שוקא נפיק מן גביכון. א"ר יודן לאחד שהיה לו בן גדס אצבעים מה עשה הוליכו ללמדו אומנות התחיל האומן להסתכל באצבעותיו ואמר כל עצמה של אומנות זו אינה נקנית אלא באצבעים והיאך

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד פרנקפורט דמיין 133 (כ"י ט)

ילמד זה הוי לית שוקה נפיק מן גביכון כתי' ואשה כי יזוב זוב דמה ימים רבים וכי יש
אשה ביניכם אדם כי ימות באהל יש מיתה ביניכם הוא שהכתו' משבחו עלית למרום
שבית שבי. א"ר אחא אלו ההלכות שהן נוהגות באדם כגון זבין וזבות נדות ויולדות הוי
לית שוקא נפיק מביניכון. ורב אמ' למלך שמשא בתו חוץ למדינה אמרו לו בני המדינה
אדוננו המלך שבחך הוא ובדין הוא שתהא בתך אצלך אמ' להם וכי מאי איכפת לכם
אמרו לו שמא למחר אתה הולך אליה ודר אצלה בשביל אהבתה אמ' להם בתי אשיא חוץ
למדינה אבל אני דר עמכם במדינה כך בשעה שאמ' הב"ה ליתן תורה לישראל אמרו לו
מ"ה להב"ה רבש"ע אשר תנה הודך על השמים אשורך הוא שבחך הוא שתהא תורתך
בשמים אמ' להם מאי איכפת לכם אמרו לו למחר שמא אתה משרה שכינתך בתחתוני'
אמ' להם אני נותן בתי בכתובתי' במדינה אחת שתתכבד עם בעלה ביופיה ובחמדתה שהיא
בת מלך ויכבדוהו אבל אני דר עמכם בעליוני' ומי פירש זה חבקוק שנא' כסה שמים הודו
ותהלתו מלאה הארץ. ר' לוי אומ' כל מקום שהשרה תורתו השרה שכינתו מי פירש זה
דוד הה"ד הודו על ארץ ושמים קודם על ארץ ואח"כ על שמים..

<ח,יב,א> כרמי שלי לפני. תני ר' חייא למלך שכעס על בנו ומסרו ביד עבדו מה עשה
התחיל חובטו במקל א"ל אל תשמע לאביך. א"ל שוטה שבעולם כל עצמו של אבא לא
מסרני בידך אלא ע"י שלא הייתי שומע לו ואתה אומ' לי אל תשמע לאביך כיון שחרב ב"ה
וגרמו העונות וגלו ישראל לבבל א"ל נבוכד נאצר אל תשמעו לתורת אביכם שבשמים אלא
תפלון ותסגדון לצלמא די עבדית. אמרו שוטה שבעולם כל עצמו לא מסרנו הב"ה לידך
אלא שהיינו משתחווים לצלם הה"ד צלמי כשדים מחוקקים בששר ואת אמרת תפלון
ותסגדון לצלמא די עבדית וי ליה לההוא גברא באותה שעה א"ל הב"ה כרמי שלי לפני
א"ל אותו רשע ליחה סרוחה היו ונתרבו כאן אלף היו ונעשו מאתים. האלף לך שלמה ר'
הלל בריה **(א306)** דר"ש בר נחמן הרב נוטל שכר על תלמידיו עד שישלימם לאחר מ"ט
האלף לך שלמה שלמו. ר' חייא אמ' כל הלמד תורה בצער נוטל אלף שלא בצער מאתים
נוטל בשכרו ממי אתה למד משבטו של יששכר ו (מ)[ש]בטו של נפתלי שבטו של נפתלי ע"י
שהיו למדין תורה שלא במקומן נטלו שכר אלף. אבל שבטו של יששכר שהיו למדין תור'
במקומן נטלו שכר מאתים..

<ח,יג,א> היושבת בגנים חברים מקשיבים לקולך השמיעני. ר' נתן בש"ר אחא למלך
שכעס על עבדו וחבשו בבית האסורין מה עשה המלך נטל כל עבדיו והלך לשמוע מה היו
אומר' ושמע שהיו אומר' אדוננו המלך הוא שבחנו הוא חיינו אל נחסר לאדוננו המלך
לעולם אמ' להם בני השמיעו קולכם כדי שישמעו חביריכם שעל גביכון כך אע"ף שישר'
עוסקין במלאכתן כל ששת ימי' וביום השבת משכימין לב"ה וקורין ק"ש ועוברין לפני
התיבה וקורין בתור' ומפטירין בנביא והב"ה אומ' להם בני הגביהו קולכם כדי שישמעו

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד פרנקפורט דמיין 133 (כ"י ט)

חברים שעל גביכן ואין חברים אלא מ"ה ותנו דעתכם שלא תשנאו זה את זה ולא תביישו זה את זה שלא יאמרו מ"ה לפני תורה שנתת להם אינם עסוקין בה והרי איבה וקנאה ושנאה ותחרות ביניהם ואינן מקיימין אותה בשלום. בר קפרא אמ' למה קרא למ"ה חברים לפי שאין ביניהם איבה ושנאה ותחרות.

<ח, יג, ב> ד"א היושבת בגנים כשישרי נכנסין לבתי כנסיות וקורי' ק"ש בכיוון הדעת בקול אחד ובנועם אחד הב"ה אומ' להם היושבת בגנים כשאתם קורין חברים אני ופמליא שלי מקשיבים לקולך השמיעיני. אבל כשקורין ק"ש בטירוף הדעת זה מקדים וזה מאחר ואין מכונין דעתן רוח הקד' צוחת ואומרת. ברח דודי ודמה לך לצבי לצבא של מעלה הדומי לכבודך בצבא בקול אחת בנעימה אחת. על הרי בשמים בשמי שמים העליונים.

<ח, יד, א> ד"א ברח דודי מן גלות שאנו בה מלוכלכין בעונות. ודמה לך לצבי טהרנו כצבי. או לעופר האיילי שתקבל תפלותינו כקרנן צביים ואיילים. על הרי בשמים תיתי לך לריחא טבא בזכות אבותינו שריחן עולה לפניך כבשמים זו ג"ע שכלה בשמים. ד"א היושבת בגנים וגו'. ר' חייא רבא ב' חברי' שעסוקין בדבר הלכה ונכבשין זה לזה בהלכה כד"א ידבר עמים תחתנו עליהם הכתו' אומ' ויקשב יי וישמע. ולא עוד אלא שאם טעו הב"ה מחזיר להם טעותם מ"ט ויקשב יי וישמע ויכתב שהוא כותב על לבם (306ב) שנא' ועל לבם אכתבנה. ספר זכרון שהוא מזכירה להם למאן ליראי יי ולחושבי שמו. א"ר יודן בשעה שישרי קורין בחבורות וקורין ק"ש בקול אחד קולך השמיעיני ואם לאו ברח דודי. ד"א ברח דודי א"ר לוי למלך שעשה סעודה וזמן האורח' מהן אוכלי' ושותי' ומברכי' למלך ומהן אוכלי' ושותי' ומקללי' למלך הרגיש המלך ובקש לערבב סעודתו נכנסה מטרונה ולימדה עליה' סניגוריא אמרי' לו אדוני המלך עד שאתה מביט באלו שמקללי' אותך הבט באלו שמשבחין אותך ומברכין לשמך הגדול בתורה בזמירות ובשבחות ורוח הקדש צוחת ברח דודי מא"ה והדבק בישראל. ודמה לך לצבי מה צבי זה בשעה שהוא ישן עינו אחת פתוחה ואחת קמוצה כך בשעה שישרי עושין רצונו של הב"ה מביט אליה' בב' עינו הה"ד עיני יי אל צדיקי' ובשעה שאין עושין רצונו מביט להם בעין אחת שנא' הנה עין יי אל יריאיו. על הרי בשמים א"ר סימון אמ' הב"ה המתינו לי עד שאשב בדין על שריהם שנתוני' אצלי בשמים כהא דר' יצחק אין הב"ה פורע מאומה למטה עד שמפיל שריה מלמעלה ואית ליה חמשא קריין חדא דכת' והיה ביום ההוא יפקוד יי על צבא המרום במרום ואח"כ על מלכי האדמה באדמה. ב' איך נפלת משמים הילל בן שחר ואח"כ נגדעת לארץ. ג' כי רותה בשמים חרבי ואח"כ הנה על אדום תרד. ד' לאסור מלכיהם בזיקים ונכדיהם בכבלי ברזל. א"ר תנחומי' לאסור מלכיהם בזיקים אלו שרים של מעלה ונכבדיהם בכבלי ברזל אלו שרים שלמטה. לעשות בהם משפט כתוב וגו'. בדי' דבריי' נמשלה גאולתן של ישראל נמשלה בקציר הדא חקלא כד מחצדא בלא עונתה אפי' תיבנא לית היא טב. אבל בעונתה טב הה"ד שלחו מגל כי בשל קציר. נמשלה בבציר הדין כרמא כד מקטף בלא עונת' אפי' בסימיה לית טב בעונת' הוא טב כך כרם חמר ענו לה

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
כתב יד פרנקפורט דמיין 133 (כ"י ט)**

אתעביד כרמא חמר זמרו לה. נמשלה בבשמי מה בשמים הללו אם נלקטין כשהן לחין
אין ריחן נודף נלקטין כשהן יבשין ריחן נודף. נמשלה כיולדה הדא איתתא כד ילדה בלא
עונתה לא חי ולדא. בעונתה חי ולדא כתי' לכן אתנם עד עת יולדה. ר' אחא בש"ר יב"ל
אמ' אני יי בעתה אחישנה לא זכיתם בעתה. זכיתם אחישנה אוי"ר בילא"ו. סליקא לה
אגדתא רבתי מן מגלת שיר השירים. והיא הנקראת קדש קדשים. בעזרת אל נערץ בסוד
קדושים.